

VÁLTOZÁS, MEGÚJULÁS AZ ISKOLÁBAN

APOR VILMOS KATOLIKUS FŐISKOLA
ALTERNATÍV PEDAGÓGIÁK MÓDSZERTANI KÖZPONT

VÁLTOZÁS, MEGÚJULÁS AZ ISKOLÁBAN

30 éves a magyar alternatív pedagógiai mozgalom

**Ünnepi konferencia az Apor Vilmos Katolikus Főiskola Alternatív Pedagógiák
Módszertani Központ és a Szabad Iskolákért Alapítvány szervezésében**

Alternatív konferenciakötet

APOR VILMOS KATOLIKUS FŐISKOLA

2021

Szerkesztette:
Czike Bernadett
Gloviczki Zoltán

Kiadja az Apor Vilmos Katolikus Főiskola
2600 Vác, Schuszter Konstantin tér 1-5.
Felelős kiadó: Dr. Gloviczki Zoltán rektor

A kiadó és a szerkesztők hálás köszönetet mondanak a kötetben szereplő gyermek
alkotások megjelenési lehetőségéért az Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskolának és az
Igazgyöngy Alapítványnak

ISBN 978-963-7306-66-2

Kedves Olvasónk!

„Alternatív konferenciakötet”. Mert egy – látható formában- harminc éve élő közeg együttlétét, párbeszédét örökíti meg, nem a tudományosság, hanem a pillanatfelvétel igényével. Az elhangzott előadások minimálisan szerkesztett formájával, a helyszínen született összefoglalók közreadásával, az Apor Vilmos Katolikus Főiskola a konferencián részt vevő neveléstudomány mesterszakos hallgatóinak reflexióival. Nem hagyományos „konferenciakötet”: születésnap családi fénykép. Meggyőződésünk és reményünk szerint nem kevésbé fontos dokumentum!

A szerkesztők

„A kiállítás titkai” - a kötet képei

A festmények az Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola foglalkozásain készültek. 9-14 éves, zömében hátrányos helyzetű gyerekek munkái.

Az eredetileg nagyméretű képek speciális módszertannal készülő kooperatív munkák, melyeken roma és nem roma, ép és sni, hátrányos (sok esetben halmozottan hátrányos) és jó körülmények között élő gyerekek közösen készítenek.

Minden évben van egy projektünk erre, különféle témákban.

Az alkotás lépései:

1. egyéni alkotás azonos témában (többnyire mesében),
2. csoportalakítás,
3. a csoport közösen dönt a fő motívumról, amit a rajzok közül választanak ki,
4. vázlat készül, amelyen a fő motívum mellett meghatározzák, kinek a rajzáról mi kerüljön rá, és hova (montázszerűen),
5. a vázlat felvitele ceruzával a vászonra (közösen, mindenki a maga részét), 6. áthúzzák vízben oldhatatlan (alkoholos) filccel,
7. közös döntés a színhangulatról, a szín árnyaltos felvitele az egész vászonra szivaccsal,
8. festés akrilfestékkel,
9. grafikai gazdagítás akriltollal.
10. közös értékelés.

A kisebb alkotások között is sok a közös munka, itt a tervezés és a kivitelezés is együtt történik, többnyire két, néha három gyerek dolgozik rajta.

Az Igazgyöngyben a tanórák minimum 20%-a minden tanárnál kooperatív módszerekkel történik. Cél az együttműködési képességek fejlesztése.

L. Ritók Nóra, igazgató

A borítón szereplő kép címe: *Doja*

Czike Bernadett

(Apor Vilmos Katolikus Főiskola docense; a Főiskola Alternatív Pedagógiák Központjának vezetője)

A Változás, megújulás konferencia előzményei

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola Alternatív Pedagógiák Módszertani Központja és a Szabad Iskolákért Alapítvány 2020. október 10-én rendezte meg országos konferenciáját, melyet a történelminek tűnő egészségügyi válsághelyzetben online formában lehetett lebonyolítani. Érdekes és izgalmas, hogy szervező és szakmai koordinátor kollégáimmal, Tallér Júliával és Kerékgyártó Judittal miért pont a „Változás, megújulás” címet adtuk ennek az ünnepi konferenciának, már 2019 őszén. Mintha előre megéreztük volna, hogy történik egy óriási nagy változás.

Szeretnénk, ha ez a változás megújulásra is készítene mindenkit. Ugyanakkor – a rugalmas alkalmazkodás jegyében – mi is igyekeztünk az eredeti programon szükség szerint változtatni. 2020. május 30.-án kezdődött online a konferencia, itt két előadást lehetett meghallgatni.

Az egyik Horn György, az AKG (Alternatív Közgazdasági Gimnázium) pedagógiai vezetőnek az előadása, melynek címe „Csak a változás állandó”. Arról beszélt, hogy az AKG hogyan alkalmazkodott a kihívásokhoz az elmúlt több mint 30 évben. Ez volt az első, máig működő alternatív iskola 1988-ban. Azért esett rájuk a választás, mert az AKG az alternatív intézmények között is tipikusan az az iskola, amelyik mindig nagyon fogékony volt arra, hogy elemezze és végiggondolja, hogy mi az, ami működik az iskolában, mi az, ami nem működik, és arra reflektálva változtasson is rajta.

A másik Séllei Beatrix előadása, aki a Műszaki Egyetemen tanít pszichológiát és a változás pszichológiája a szakterülete. Előadásának címe: „Hogyan változunk, hogyan változzunk?”. Ő arról beszélt, hogy milyen nehézségek adódnak ezen a területen. Miért nem változtatunk sokszor, akkor sem, ha évtizedekig valami rosszul működik, miért nem merjük meglépni azt, hogy változtassunk. Mik azok a tényezők, melyek akadályozzák ezt a lépést, ezt a pillanatot, és mi történik akkor, amikor mégis

meglépjük, mégis változtatunk magunk körül valamin, vagy a saját életünkben, vagy a környezetünkben.

Október 10.-én délelőtt, a konferencia mintegy második felvonásaként egy digitális oktatási fórumot tartottunk online. Ezután három szekció következett, amelyeken a régebben és most frissen alapított alternatív iskolák képviselői vettek részt. Az utolsó szekció a pedagógusképzés új útjairól szólt.

Van-e annak realitása, hogy az alternatív gondolkodásmód bekerüljön az állami iskolák szélesebb körébe és a pedagógus alapképzésbe is? Igen, van! A pedagógiai munkámat arra tettem föl, és azt tartom a legfontosabbnak, hogy ezek a dolgok bekerüljenek a normál iskolába, pedagógiába.

A humánspecifikus motívumok minden emberre jellemző sajátosságok. Az erről szóló esszém is azért született, mert hiszek abban, hogy ha ezeket az alapszükségleteket végig vesszük, akkor könnyen beláthatjuk, hogy ezeknek a fejlesztése, gondozása NEM alternatív iskolai feladat. Ezek éppen a „normál” gyerekek és „normál” felnőttek szükségletei, és ezért a „normál” iskolában is kötelező a figyelembevételük és fejlesztésük.

Delelő

RÉSZLETES PROGRAM

Köszöntők

Plenáris előadás 1: Csak a változás állandó

Horn György (az AKG pedagógiai vezetője)

Az alternatív iskola nem elsősorban pedagógiai, hanem szervezeti, finanszírozási próbálkozás.

Téma: Az öngazgatás dilemmái, esettanulmány az AKG sztoriból

1. A 19. századi tömegiskola döntési mechanizmusai
2. Stabil és változó elemek az iskolák működésében
3. Az optimális üzemnagysága az alkotó műhelyben működő iskolának
4. Finanszírozás vs. szükségleti elv.
5. A hálózati működés szükséglete, és lehetőségei.

Plenáris Előadás 2: Hogyan változunk? Hogyan változzunk?

Dr. Séllei Beatrix pszichológus, egyetemi adjunktus (BME)

A változás, mint folyamat jól meghatározott szakaszokra bontható, s ezeknek megvannak a maguk buktatói és katalizátorai is. Az előadásban arra keressük a választ, hogy miként zajlanak a változások általában, illetve az egyes egyének szintjén. Áttekintjük, hogy mire van szükség a sikeres változáshoz, ahhoz, hogy le tudjuk győzni az aggodalmainkat, hiszen ez a környezethez való alkalmazkodás kulcsa.

Digitális tanítás-tanulás Fórum

Vezetője Tallér Júlia (AVKF Alternatív Pedagógiák Módszertani Központ munkatársa, tanító, Rogers Iskola).

Előadók: Fenyő D. György, (tanár, szakíró) Nádori Gergely (Tanárblog) Somogyi Ágota, (tanár Közgazdasági Politechnikum) és Tallér Júlia.

Témák: Fogalomtisztázás (távoktatás, digitális oktatás, digitális tananyag...)

Mi volt tavasszal és miért volt annyira nehéz? (kríziskezelés, kísérletezés, távoktatás stb.?)

Milyen különbségek vannak a személyes jelenlétben zajló és a digitális térben zajló oktatás-„nevelés” között? (személyesség, kapcsolatok, folyamatos interakciók hiánya stb.)

A korszerű oktatás formától, helyszíntől független jellemzői

Klasszikus értékelés helye, tartható-e, mit kell(ene) elengedni

Mi a helyzet a leszakadókkal, a (halmozottan) hátrányos helyzetű gyerekekkel, családokkal?

Tanulságok, mi vihető tovább, mi használható most?

Mit gondolunk a hibrid oktatásról?

Első online szekció: 30 év - Hagyományépítés és változás egyidejűsége

Szeszler Anna (Lauder Iskola alapító) beszélget hagyományról és változásról a közel 30 éve működő alternatív iskolák vezetőivel, tanáraival.

A szekcióba a rendszerváltást követően alakult iskolák képviselőit várjuk, akik az érdeklődők számára a változás és a hagyományok alakítása mentén engednek

betekintést intézményükbe. E két szempont alapján talán karakteresen kiderül, melyek a közös, a hasonló és a nagyon különböző pontok az alternatív iskolák között, átfogó képet alkothatunk az egyes intézmények sajátos alakulásáról.

Meghívottak:

Sík Eszter (AKG)

Lányi Marietta (Gyermekek Háza)

Nagy Ilona (Közgazdasági Politechnikum)

Bakonyi Katalin (Pesthidegkúti Waldorf Iskola)

Lipták Era (Rogers Iskola)

Mezei Kata (Burattino Iskola)

Tildyné Ruh Borbála (Belvárosi Tanoda)

Mayer Ágnes (Palánta Iskola)

Kerényi Mari (Zöld Kakas Líceum)

Második online szekció: Iskolaalapítás most

Dobos Orsolya (AME társelnök és Alternatív tagozat vezető) hívott meg 6 új, most alapított alternatív képviselőjét, ők folytatják az alternatív iskolák elveiről és gyakorlatáról szóló beszélgetést.

Az elmúlt években a kilencvenes évekhez hasonló iskolaalapítás hullám zajlik. Szülők, pedagógusok, más szakmabeliek gondolják úgy, hogy nem találják a számukra megfelelő iskolát, ezért alapítani próbálnak egyet. A szakmai szempontok mellett komoly nehézség az épület és a munkatársak megtalálása. Ezt számos jogszabály is nehezíti, így nem minden tervből és kezdeményezésből lesz jogilag is elfogadott intézmény. Meghívott vendégeink az elmúlt évben engedélyeztettek vagy próbáltak engedélyezni iskolát. Velük az iskolalapítás mai lehetőségeit, nehézségeit járjuk körül.

Meghívottak:

Jónási Krisztián (Da Vinci Tehetséggondozó Általános Iskola)

Zlatarov László (Brit-Magyar Kéttannyelvű Általános Iskola)

Molnár Attila (Budapest School)

Berecz Zoltán (Fürkész Innovatív Általános Iskola)

Kecskés Renáta (Sportolók Alternatív Sikereiért Bessenyei György Gimnázium)

Gády-Kayser Lilla és Vikukelné Zsuzsanna (Tópark Alternatív Iskola)

Harmadik online szekció: Új utak a pedagógusképzésben

Palkóné dr. Tabi Katalin (AVKF főiskolai docens) vezetésével az Új utak a pedagógusképzésben című szekcióban a felsőoktatás és a tanárképzés területéről ismerkedhetünk meg új alternatív módszerekkel.

Ebben a szekcióban a tanárképzés felől közelítjük meg az alternatív pedagógia kérdését. A felsőoktatás és a tanárképzés területéről érkező kollégákkal arra keressük a választ, milyen tanításmódszertan segítheti a leendő pedagógusokat abban, hogy rugalmasan tudjanak válaszolni a társadalmi változások kihívásaira.

Meghívottak:

Kulcsár Gábor (Waldorf Pedagógiai Intézet)

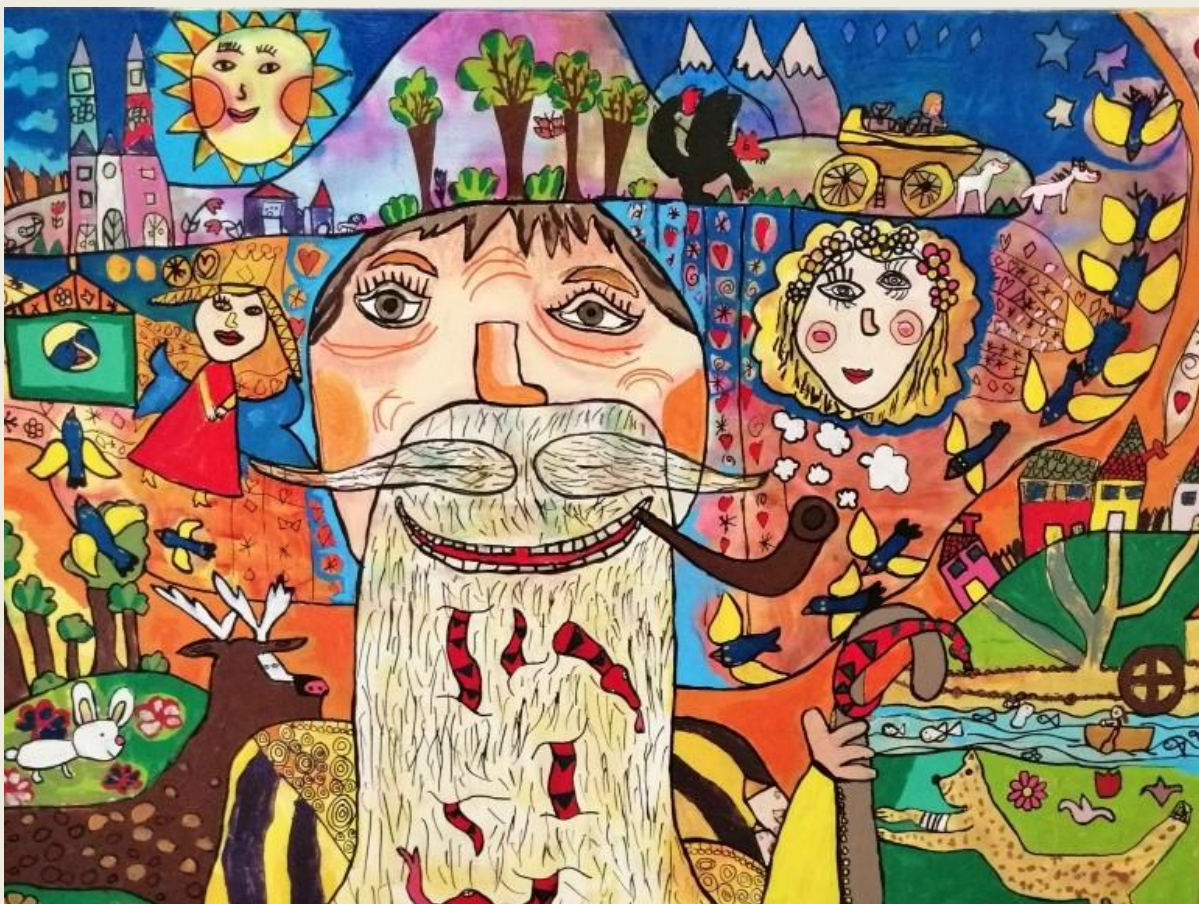
Ollé János PhD (PE)

Racskó Réka PhD (EKE)

Trentinné dr. Benkő Éva (ELTE TÓK)

Bényei Judit PhD (MOME)

Dr. Czike Bernadett (AVKF, Alt. Ped. pszf. képzés alapító)

Vadászjelenet

Gloviczki Zoltán

(Rektor, Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

Köszöntő

Tisztelt vendégeink, az alternatív pedagógiai konferencia kedves látogatói! Engedjék meg, hogy az Apor Vilmos Katolikus Főiskola rektoraként, mint házigazda köszöntsem önöket ezen a furcsán, a covid vírus hatására alakuló, félig-meddig online konferencián. Talán szomorúan, de inkább optimista várakozással kell bejelentenem, hogy az idei tanévben sem kereszteltük át az alternatív pedagógiát egyszerűen pedagógiává. Hogyha az alternatív pedagógiai hagyományokat történeti szemmel nézzük, mégiscsak bizarr, hogy a nagyjából százéves hagyomány még mindig alternatív Magyarországon. Ugyanakkor szomorkásan is venném tudomásul, ha az alternatív pedagógiai mozgalom, az alternatív pedagógiai gondolkodás bármikor is egyszerűen „pedagógiává” válna. Hiszen a pedagógiai kultúránknak nagyon is szüksége van folyamatos alternatívitásra. Ugyanez mondható el a Főiskoláról, mint házigazdáról. Hiszen mi keret vagyunk, kerete vagyunk az alternatív pedagógiai központnak, mint módszertani bázisnak, kerete vagyunk ennek a konferenciának. Az alternatív pedagógia pedig kereteket feszeget. Vajon miféle keret lehet az, amely örömet leli abban, hogy feszegettetik? Bizony a pedagógia és a pedagógusképzés egy olyan keret, pontosabban olyan keret kellene, hogy legyen, amely örömet leli a feszegetésben. Ez ugyanis egy rugalmas keret. Bruno Bettelheim fogalmát transzponálva egy „elég rugalmas keret” - vagyis az kell, hogy legyen. Hiszen irányt mutat a kereten belül levőknek, identitást ad a kereten belül dolgozóknak, tanulóknak, nevelt gyerekeknek. A saját koordinátaik meghatározásában ad segítséget, sőt kifejezetten kapaszkodó is kell, hogy legyen. Elsősorban a kereten kívül rekedtek számára: hogy a képbe beléphessenek. Ugyanakkor megfelelően rugalmasnak is kell lennie. Hiszen érzékenyen kell működnie a külvilágra, gazdasági, társadalmi, családszerkezeti változásokra, és a belső világra is, a pedagógiai

gondolkodásra, pedagógiai kultúra változásaira, fejlődéseire, gyerekek, szülők, pedagógusok gondolkodására, igényeire, szempontjaira.

Azt gondolom, hogy egy pedagógusképző intézménynek ezt a rugalmasságot kell tanúsítania, sőt keresnie. Éppen ezért leginkább köszönettel tartozom mind módszertani központunknak, mind a konferenciának, mind a konferencia minden munkatársának, vendégének, és látogatójának, hogy *segíti* a munkánkat. Így nem egyszerűen keret lehetünk, hanem együtt mozoghatunk ezzel a gondolkodással.

Köszönöm tehát mindezt, további jó gondolkodást kívánok és rugalmasságunk megőrzését.

Kereszty Zsuzsa

(A konferencia díszvendége)

Köszöntő

Ha már az a megtiszteltetés ért, hogy a konferencia szervezői díszvendégnek hívtak meg, szeretném, ha két *szimbolikus* díszvendége is lenne a konferenciának. Mindkettőjüknek igen sokat köszönhet az alternatív mozgalom. *Várhegyi Györgyöt*, az alapítványi és magániskolák egyesületének alapítóját hívom meg, és *Vekerdy Tamást*, akit éppen egy évvel ezelőtt, október első napjaiban veszítettünk el, aki nélkül más lenne a hazai Waldorf-mozgalom, és aki tanárok sokaságának a szemléletére hatott. Ha jelenlétét most nélkülözzük is, gondolatainkban itt a helye *Winkler Mártának*, aki az elmúlt 30 évben elsőként alapított alternatív iskolát.

A konferencia szervezői támogatónak neveztek, vállalom ezt a szerepet, de a támogatás kölcsönös volt, ma is az.. Alternatív iskolák támogattak abban, hogy ne csak higgyek abban, hanem tudjam is, hogy érdemes újat teremteni.

Az alternatív tanárokkal való több évtizedes együttlétem, együtt-munkálkodásom legfőbb tapasztalata, hogy az az iskola életképes, amely megőrzi azokat az értékeit, amelyeket indulásakor, alapításakor megragadott, megfogalmazott, azaz amelyik *önazonos* tud maradni. Olyasmit jelent ez, hogy a Kincskereső ma is keresse és találja meg a kincset a gyerekekben, a tanárai önmagukban. A Rogers Iskolának valamennyi tanára törekedjen az önnevelésre azért, hogy legjobb formájában tudjon jelen lenni a gyerekek között. Az Alternatív Közgazdasági Gimnázium maradjon az ebihalak pártján, a Gyermek Háza legyen háza, otthona a diákjainak. A Burattino keltse életre a jobbik énjét azoknak a gyerekeknek, akiket elvállal, a Belvárosi Tanodának ma is legyen fontos, mennyire szabadok azok diákok és felnőttek, akik hozzájuk tartoznak.

Az önazonosság, a saját értékeink megőrzése mindenféle helyzeten átsegít. Változhat a társadalmi, közoktatás-politikai környezet, változhat a digitális világ, ha ezek az értékek megmaradnak, hitelesek maradunk, a hitelesség pedig megtart bennünket.

Szeretnék mindehhez még valami nagyon fontosat hozzátenni. Úgy gondolom, hogy - az önazonosság megőrzésén kívül - ez az alternatív mozgalomnak nemcsak legfőbb ügye, hanem 30 éve elmulasztott feladata is. Arról van szó, hogy meg kell teremteni az anyagi alapjait annak, hogy azokat a gyerekeket, akik - Takács Etel szavaival élve - kiművelésüket csak az iskolától várhatják, őket is be tudják fogadni az alternatív iskolák. El kell érni, hogy legyen olyan pályázati rendszer, olyan stratégia, amelynek a segítségével akár 12 évig is kaphat ösztöndíjat egy szegény és/vagy egy más szubkultúrából érkező, például beás anyanyelvű gyerek, és ösztöndíja váltsa ki a szülői hozzájárulást. Mindez nem lehetetlen, van rá példa. Ráadásul ezeknek a legjobban rászoruló gyerekeknek a befogadása a nem vallási alapon működő, de a zsidó-keresztény kultúra értékeit magáénak tartó alternatív iskolák létezés módjához hozzátartozik.

Mindehhez kívánok a konferencia résztvevőinek elegendő erőt, energiát, főként pedig azt, hogy az alternatív mozgalom tapasztalatai szivároogjanak át a tanító- és tanárképzésbe, és ha lassanként is, de valamennyi hazai iskola gyakorlatába.

Jó konferenciát!

Az én cicám

Horn György

(Alapító és pedagógiai vezető „Alternatív Közgazdasági Gimnázium” Alapiskola és Gimnázium)

Csak a változás állandó

Most valami olyasmiről kell beszélnem, amit egyszerűen „AKG”-nak hívok, és nem csak én, hanem a környezetem is. Egy olyan iskoláról kell beszélnem, amiben az egész életem benne van.

Beküldtünk a Minisztériumba tantervi engedélyeztetésre több ezer oldalt, aminek az elején van egy 18 oldalas bevezető, azon keresztül fogom lehetővé tenni önök számára, hogy lássák, mi is az AKG, mire kértünk mi engedélyt. Azt szeretném bemutatni, hogy mit is csinálunk mi, hogy mi is az Alternatív Közgazdasági Gimnázium, amely boldogult emlékü Vekerdy Tamás mondása szerint a Lajtától Vlagyivosztokig az első nem állami, nem egyházi iskola volt 1988-ban.

Ez alatt a harminckettő év alatt (sőt a program megírását 1987. január 3.-án fejeztem be, tehát ez alatt a harminchárom év alatt) összesen harmincnégy alkalommal kellett különböző okok miatt a programot, a szöveget, az engedélyt módosítani, de az a kérdés, hogy mi is ez a majdnem ugyanennyi év alatt kialakított, módosított AKG-s rendszer, lényegében mit se változott. A lényege ugyanaz marad: egy iskola. És akkor talán innen is kezdeném, hogy az AKG egy iskola, és iskolának is szántuk. Nem volt benne elmélet, egyetlen szó sem. Semmi arról, mi az, hogy iskola, hogy hogyan kell tanítani, hogy milyen elméleti előzményei vannak a XIX. század végén, és így tovább.

A kiinduló tétel egyszerűen így szólt, és ez megmaradt mindmáig: az AKG egy *iskola*. A kérdés pedig az volt, hogy lehet-e olyan iskolát csinálni, amelyikben a pedagógusok leírják, hogy mit szeretnének, és ezt közzéteszik? És ha közzétették, akkor erre a szülők, megrendelők vagy - fogalmazzunk tágabban - vállalatok adnak-e pénzt vagy nem?

Ez egy ilyen egyszerű gondolat volt a nyolcvanas évek közepén. Egy eléggé radikális fordulat. Senki sem gondolta akkor, hogy harminckét-harminchárom év múlva már nem

lesz Szovjetunió, összeomlik a teljes kelet-európai rendszer, a világ alapvetően megváltozik.

Viszont senki nem gondolta azt sem, hogy ma, 33 év múlva engedélyt kell majd kérnem arra, hogy egy az akkorival máig pontosan egybeeső normál iskolától továbbra is eltérhessünk. Fontos kérdés, hogy mi lehet az, ami ebben az egész mostani iskolarendszerben ilyen elképesztően erős megtartó erő, mi az, amiben ez az egész rendszer, anélkül hogy egyetlen szereplője ne kritizálná, mégis változatlanul meg tud maradni. Mi az, ami ezt a rendszert ilyen rideggé, merevvé teszi, hogy egy oda nem illeszkedő elemnek hányszor, és hogyan kell alkalmazkodnia, hogy tud-e változtatni ezen bárki bármikor? Én soha nem akartam, mi a kollégáimmal együtt az első perctől kezdve csak egyetlen iskolát szerettünk volna csinálni, és végül csináltunk is.

Talán onnan kellene megközelíteni a dolgot, hogy mire való az iskola? Az induló helyzet nagyon egyszerű. A polgári társadalom három részre tépte szét az ember életét. Leválasztotta a szabadság jogaival a magánéletet a társadalomról, ez egy nagyon fontos előre lépés volt. Munkahelyre kellett bejárni, és kell ma is, és ehhez hozzárendelte a magánéleten túl a közösség, a közélet részét is. A család ettől kezdve nem volt alkalmas arra, hogy beépítse gyermekeit a társadalom egészébe. Ennek számos egyéb oka is van, de a dolog lényege az, hogy az iskola gyakorlatilag a felnövő generáció munkahelyévé vált.

Az emberiség számára a növekedés, az életre való felkészülés természetes állapota innen kezdve *munka* lett. A tanulás munkává vált, és ettől kezdve az lett öröm, ha nincs ilyen, öröm lett, ha elmarad egy óra, öröm, ha itt a vakáció, öröm a szünet és bánat a tanulás.

Ez a tömegoktatásnak egy alapvető kényszere, hogy a tanulás a hétköznapi lét olyan részévé vált, mint az embertől elidegenedett munka, így a tanulás, ugyanúgy, mint a munka, elidegenedett a fiatalságtól. Nem mindenkitől, nem minden formában, minthogy a munka is nagyon sokak számára persze örömforrás marad, de mint pénzkereset, de mint feladat, de mint kötelezettség nagyon-nagyon hasonlóná vált.

A XIX. század végén az állam, az akkori állam, ez a korai jóléti állam, ez a Bismarcki német állam előkészítette és létrehozta a maga iskoláit. A korabeli tantárgyak, tantárgyszerkezet, az akkori tudományoknak megfelelt, a korabeli eljárásokkal, korabeli tanárszerepekkel. Így alakult ki, hogy a tanár homogén korcsoportban a tanulóknak tantárgyat tanít. Ez akkor is gyárszerű volt, akkor sem volt örömteli, és azóta se lett az.

De mi az, ami ezt megőrizte? Ennek a megőrzésnek az oka az, hogy az állam, illetve a közösség szerepe végleg megváltozott, hogy a társadalomba való beilleszkedés továbbra sem a család feladata lett elsősorban, hanem az államé vagy a közösségé.

Ez a „társadalmi szocializálás” az angolszász protestáns világban a közösségek feladata lett, az európai kontinentális közegben az állami szervezeteké, vagyis az állam feladata lett a tantervekkel, tankönyvekkel, termekkel felszerelt iskolák létrehozásával.

Ebből következően azt állíthatjuk, hogy a mai iskola a XIX. század végén létrejött olyasfajta kötelezettség, amit kénytelen-kelletlen minden generáció végig kell, hogy éljen. Vagyis az iskola olyan, mint a XIX. századi polgári társadalomban létrejött sokfajta más hely (pl. kórházak), nem örömforrás.

Az iskola tehát egy ramaty hely, nevezzük nevén, és a feladat, ahogyan az akkori pszichológiai, fejlődéslélektani elképzelésekben, elméletekben sokszor előkerül, az, hogy a gyerek nem „kis felnőtt”, hanem meg kell őt tanítani arra, hogy felnőtté váljon. Ezt pedig az iskola, mint tömegoktatási intézmény megteheti.

Mi viszont 90 évvel később, 1988-ban azzal próbálkoztunk, hogy hogyan lehet az iskolát emberközelivé, ember központúvá tenni. Arra jutottunk, és ez az első állítás az AKG-ről, hogy az iskola alapvetően, mint munkahely, azt kell, hogy elérje, hogy a benne lévők számára a hétköznapi élet minél kevésbé legyen nehéz. Kiderült, hogy ez a nem olyan nagyon bonyolult dolog, ugyanakkor rettenetesen súlyos feladatokat hordoz magában. Vegyük sorra: az első evidenciának tűnt, hogy a munkahelyet, ahova a felnőttek elsősorban a fizetésért járnak, mégiscsak jónak tartják, szeretik is.

Ezért a kiindulópontunk az volt, hogy az iskola legyen a pedagógusok iskolája, és ez legyen egy autonómiát, értelmiségi alkotómunka lehetőségét biztosító hely. Az AKG szervezeti próbálkozás volt, egy szervezeti kísérlet, és a szervezeti kísérlet mivoltában

azt próbáltuk elérni, hogy hogyan lehet autonómiát biztosítani az ott dolgozó pedagógusoknak. Azóta is ezzel küzdünk. Ugyanis a pedagógusság önálló egyéni, értelmiségi feladat, miközben csak összehangoltan, együttműködve működik. Ezt az abszurditást, ezt az együttműködést igénylő autonóm feladatot, ezt nagyon-nagyon nehéz feloldani, hasonlóan egyébként a színházhoz. Csakhogy a színházban a színészek egyidőben szerepelnek a színen, és kialakíthatók azok a szerepek, amelyek a színészeket, vagy a koncerten a zenekari árokban ülő zenészeket valamilyen módon harmóniába rendezik, amiben segítség a rendező, gyártásvezető, ügyelő. Differenciált szerepekkel létre lehet hozni egy intézménynek, adott esetben a színháznak működési rendszerét. Mi is ebben gondolkozunk, azt gondoltuk, hogy tulajdonképpen a színház vagy a mozi ugyanolyan, mint az iskola: mi történne akkor, ha a benne szereplők differenciált helyzetekben differenciált szerepeket kapnának. De oly módon, hogy a színészek nem egyszerre vannak a színen, hanem különböző időpontban egymás után, hol – ritkán - persze egyszerre is. Ezért kialakítottunk egy sokkal differenciáltabb struktúrát, mely szervezetenként autonóm pedagógusok közösségeként működik, ami azt jelenti, hogy nincsenek hierarchizált szerepek a házban. Minden döntést közösen kell meghozni. Ez egy kicsit a hatvanas évek bázis demokrácia elképzeléséhez alkalmazkodott, aminek a nyolcvanas évek végén a húszas-harmincas generációban volt egyfajta nosztalgiaja. Másrészt viszont az is nagyon fontos volt, hogy értsék: ez a szervezet folyamatosan és állandóan kontrollálja önmagát. Tehát kellenek hozzá kijelölt szerepek, kell hozzá rendező, ezt például mi vezetőnek hívtuk. Kell hozzá ügyelő, ügyvezető. Kell hozzá egy menedzser, kell hozzá egy a castingot biztosító, személyi feltételeket létrehozó, kell hozzá egy gyártásvezető. Tehát az egész rendszer, - szemben a tradicionális iskolával, mely egyszemélyes vezetőre épül- egy lépcsős, nagyon széles, horizontális, és vertikálisan nagyon rövid szervezet. Nagyon bonyolult, nagyon összetett rendszer alakult ki. (Ami, azt ma már határozottan tudom állítani, hogy pénzügyi okok miatt, kicsiben gazdaságosan nem tud működni, de erre majd még visszatérek.)

Azt láttam, hogy az autonómia és az összehangolás egyidejű biztosításához egy nagyon bonyolult rendszert kell kialakítanom. Ez a nagyon bonyolult rendszer, és most átugrom a történelmet, ha csak a szervezetről beszélünk, napjainkra hálózatos működésként

ismert. Ma nagyon divatos a hálózat kifejezés, és én azt mondom, hogy 1996-ban ezt mi már pontosan tudtuk. Ez azt jelenti, hogy mi a mai napig, 25. éve, mint hálózat működünk.

Áttértünk tehát a hálózatos működésre, amit mi kisiskolai rendszernek hívunk. A szervezet logikáját az egyes egységek adják - ma az AKG-ban összesen 25 ilyen szervezeti egység van - ezek a kisiskolák. Kisiskolának hívjuk minden olyan egységét a háznak, ahol összehangolt módon foglalkoznak gyerekekkel.

Mi nem tudtunk, és nem is akartunk radikális módon eltérni a rendszertől. Induláskor ezek a kisiskolák alapvetően homogén korcsoportok voltak, és az egy kisiskola, mint egység, valamennyire analóg a tanyasi kicsi iskolával. Amiben van néhány tanár, néhány gyerek, életüket közösen élik, közösen határozzák meg a teendőiket. A külvilághoz nyilván alkalmazkodni akarnak, a közvetlenhez is, meg a tágabbhoz is. Mindenfajta különösebb fakszni nélkül megpróbálják együtt élni a hétköznapi életüket.

Ez nálunk az AKG-ban oly módon alakult ki, és a kezdetektől fogva így is gondoltuk, hogy minden egyes tanuló egységnek szüksége van egy lakásra, amit felépítünk a házban, az iskolában. Ebbe a lakásba beköltözik először 60 hetedikes középiskolás, aztán 72 tizedikes, és most 48 általános iskolás gyerek és hat tanár. Ez a hat tanár 5 vagy 4 is lehet, ez változó. Akik velük foglalkoznak. Mármost ő fölöttük nincsen se házirend, se iskolai szabályzat, se hierarchia, se igazgató, se munkavédelmi felügyelet, semmi ilyesmi. Ők végzik a dolgukat azokért a gyerekekért, akik ott vannak.

A tanyasi iskoláknak azonban az a hátránya, hogy nem tud a külvilágnak azon a szinten megfelelni, ahogy ezt a versenytársadalom elvárja. Vagyis kénytelen a mi intézményünk is olyan szolgáltatásokat biztosítani, amik a versenyben való megfelelést segítik. Alternatívákat kell kínálni tantárgyi fejlesztésekben, a nyelvtanulásban, a digitális tanulásban, a sportban, az egészségi szolgáltatásokban és még sorolhatnám végtelen mennyiségben. Vagyis egy tágabb rendszert kellett kialakítanunk, ez lett a szélesebb hálózat, amely hálózat folyamatosan és szisztematikusan megrendeli a nagyrendszerből - ez az AKG - az összes egyéb szolgáltatást. Tehát a kémia tanárt, a történelem tanárt, a tornatermet, a digitális szolgáltatásokat, a karbantartót, az éttermet és így tovább.

Miközben, ő, mint kisiskola önmagában egy önálló elemként a saját életét éli, a saját lakásában. Ehhez persze az iskolát át kellett építeni, és önálló lakásokat kellett csinálni, de erre majd később térek vissza. Tehát csak ilyen módon lehetett szervezetileg kialakítani a hierarchia-mentes közös döntést, vagyis azt, ami nálunk van. Ezt hívjuk AKG-nak.

Nem tud csak kicsi lenni, mert a szolgáltatások köréhez annyi külső feltétel szükséges, amit valakiknek valahogyan biztosítani kell. A gondnokságot, az éttermet és így tovább. És ebben viszont ezeknek a kisiskoláknak muszáj folyamatosan és egyfolytában egyezkedniük, mert ezt egyezkedés nélkül nem lehet megoldani. Hogy a tornaterembe akkor menjenek be, amikor szeretnének vagy tudnak, hogy a nyelvtanár akkor érjen rá, amikor nekik erre szükségük van. Hiszen négyük vagy hatuk között vagy van nyelvtanár vagy nincs, de annak nagyon kicsi a valószínűsége, hogy mindenhez értő hat felnőtt legyen abban a közösségben. És ily módon a rendszer maga rákényszerült arra, hogy ebben a hálózatban egyre tágabb körben és folyamatosan egyeztessen. Ez a hálózati rendszer az, ami működtette eddig is, és működteti most is az AKG-t.

Ehhez persze kellett felelősöket választani. A felelősök, akik mindezt koordinálják. Ezért is hívják őket ügyvezető koordinátornak, képzési koordinátornak, pedagógiai koordinátornak. De a rendszer logikája az egészben az együttműködésre, a hálózat szerinti működésre épül. Az általános iskola beindulására még csak harmadik éve kaptunk engedélyt, és még csak második éve működik. Ott egy új elem épült be: a homogén korcsoport helyére megpróbáltunk vertikális életkorú kisiskolákat létrehozni. Egyelőre még bizonytalan, hogy jól fog működni vagy sem, ez még értékelésre vár. Az állandó egyeztetés, a folyamatos megvitatása a dolgoknak, a hierarchia mentesség továbbra is alapfeltétel. Az intézmény vezetője adott esetben kifelé kell, hogy egyszemélyes felelős vezető legyen, ezért őt meg kell választani, a bázis-demokrácia logikája szerint ki kell találni, hogyan működjön, de neki nincs érdemi beleszólása az egyes gyerekek életébe, se a szülőkkel való kapcsolatba se egyebekbe.

Ezért - és ez egy nagyon fontos alapelv - a szervezetről fakadóan elengedhetetlen volt, hogy az iskola a pedagógiai folyamat során lemondjon a jogi eszközökről. Mint ahogy le kellett mondania arról is, hogy differenciálja a pedagógus béreket, hiszen feltétlenül

összehangolt együttműködő feladatellátásra volt illetve maradt szükség az adott közösség számára.

Ez volt az első tétel, tehát még egyszer újra és újra elmondom, hogy az iskola egy szervezeti kísérlet, szervezeti próbálkozás, és mindvégig azzal küszködtünk, hogy a külső jogi feltételeknek hogyan tudjunk megfelelni.

A pedagógiánkról. Ugyanez a pedagógus csapat, akik együtt indultak, úgy gondolja, hogy ha az iskola munkahely, ha az iskola a gyerekek felnövekedése során meg kell, hogy teremtsen, az életüknek a feltételeit, akkor ki kell mondani azt az igen egyszerű elvet (és ez az iskolánk kulcsmondata, a bevezető mondata), hogy a *gyerek nem az életre készül, hanem él.*

Vagyis itt életteret kell biztosítanom nem csak a pedagógusoknak, mint autonóm értelmiségekkel együttműködve, ahogy eddig ezt leírtuk, hanem a gyerekek számára is. Sőt attól fogunk jól működni, ha a gyerekek számára ezt is biztosítjuk.

Azaz itt egy új paradigmával kellett értelmezni az iskola feladatait is. Mert mi is a dolga az iskolának? A mi meggyőződésünk szerint az iskolának három feladata van, nagyon egyszerűen fogalmazva. Az egyik a tanulási képességek fejlesztése és kialakítása, vagyis ha az iskola arra való, hogy a társadalomba a felnövekvő generációknak különböző formában segítse a beilleszkedésüket akkor az első tétel az, hogy a tanulási képességet fejlessze. Jelentsen ez bármint. Úgy szokták mondani írás, olvasás, számolás, de sokkal többről van itt szó, a kommunikációtól a megjelenésen át az etikáig ezer millió dologról.

A másik ilyen fontos feladata az iskolának, hogy a tanulási motivációt teremtsen meg és őrizze is meg. Azaz azt a természetes állapotot, hogy a gyerek, amikor felnövekszik kíváncsi. Hiszen tudjuk jól, hogy a kislány vagy kisfiú hat éves korában már nyáron hátizsákjával a hátán alszik, és úgy várja az iskolát. És sajnos nagyon gyorsan elveszik tőle ezt az örömet, egy idő után már nem szeret iskolába járni, hanem annak örül, ha elmarad az óra. Ha Zsuzsi néni, a tanító néni eltöri a lábát, akkor nem csak Zsuzsi nénit sajnálja, hanem örül is, hogy nincsen iskola. Ez egy nagyon fontos fordulat, a tanulási motiváció „elvevése”, és nagy kérdés, hogy hogyan vesszük el ezt az egyébként természetes állapotot a gyerekektől. Ebben az ötödik osztály különösen élen jár. Amikor

aztán már nem csak Zsuzsi néni van ott, akinek meggyógyult azóta a lába, vagy nem csak ketten, és az osztálytanítós rendszert fölváltja a tantárgyi tanítási rendszer, ami aztán végképp véget vet a tanulási motivációnak.

Az AKG-ban a tanulási motiváció érdekében „a kötelező tanulni” helyett először is megpróbáltuk azt, hogy elvettük a tanároktól a jogi eszközöket. Azt mondtuk, hogy családszerű ez a dolog, ez egy kicsi kis iskola, ahol az első osztályba 48 gyerek jár 4 felnőtt patrónussal hetedik osztálytól, 6 felnőtt kísérelővel az első 6 évfolyamon, és ebben a családszerű működésben az érdeklődés az érdekeltség, tehát az érdek és a személyesség kerül a jogi eszközök helyére.

Tehát „a gyerek nem az életre készül, hanem él” alapmotívuma azt kellett, hogy hozza számunkra, hogy az iskola elvegye a pedagógusoktól azokat a tradicionális fegyelmezési és jogi eszközöket, amiket eddig használtak, és ezeket át kellett, hogy alakítsa egy más típusú tevékenységgé.

Ennek a más típusú tevékenységnek a lényege az együttműködés. Az együttműködés, ami azt jelenti, hogy ha egy adott kisiskolában a tanulás folyamatát megtartanánk az eddigi állapotban (ez a 45 perces óra, szünet 45 perces óra, stb.) akkor az a következővel járna: egy tanárnak, tudjuk, 24 kötelező órája van ma Magyarországon. Harmincfős osztályokat feltételezve összesen 8 osztályban fog tanítani az 8x3, 24 óra, heti 3 órában. Ő ebben az esetben a tanítási óráin kívül sehogyan, senkivel nem találkozik. Ebből az következik, hogy ő csak tantárgyat tud tanítani, nem gyerekeket. Visszatérve most a szervezethez, ugye ez azt is jelenti, hogy az iskola szervezeti alapegysége a tradicionális értelemben az a munkaközösség, a matematika tanárok közössége, akik arra szakosodnak, hogy matematikát tanítsanak, de egy szabály mindegyikben mindig benne van, *soha nem tanítják ugyanazt a gyereket*. Hiszen a matematikusokban az a közös, hogy egyszerre nincsenek órán. Ezzel szemben a kisiskolásban azt a rendszert alakítottuk ki, hogy az együttműködő tanárokhoz a *kisiskola a megrendelő*, és ha belép ide egy tanár, bárki legyen is az, akkor neki, amíg itt van, minden nap közös tevékenységet kell méghozzá dupla órában végezni a diákokkal. A kicsiknél ezt úgy hívjuk, hogy tanösvény. Az osztálytanítós rendszer nyilván sokkal egyszerűbb, a tanítók sokkal fogékonyabbak erre. De a gimnáziumban hetedikről is így

van, csak az elnevezést vettük át a Waldorf szisztémától, ez pedig az epocha. Ez egy másfajta epocha, mint a Waldorf iskolában: ez egy tanulásszervezési rendszer, amelynek az lényege, hogy egy adott időszakban (a mi esetünkben ez három hét) az a tanár, aki ott tanít abban a kisiskolában, minden nap dupla órában együttműködik ezzel az eredendő 24 fős gyerek csoporttal. Ebből következően nincsenek három órára szakosított rendszerben, hanem arról van szó, hogy ők az epochában együtt működve három hétig egy adott időszak egy adott feladatsorát végzik el. A következő három hétben egy másik tantárgyblokk tanulásával: történelemmel, társadalomismerettel foglalkoznak ez naponta két ilyen epochát jelent. Kialakítottunk négy önálló tantárgyblokkot: az irodalmat a művészetekhez, illetve a képzőművészethez hozzárendelve, a természetismeretet, a matematikát és a társadalomtudományokat összekapcsolva. És ezek egymást váltva három hetes ciklusokban működnek, így kialakul az a furcsa képződmény, melynek lényege az is, hogy a gyerekek nem könnyű nap-nehéz nap felállásban működnek.

Hogyan alkalmazkodtunk, hogyan változtunk?

1988-ban elindultunk egy négyéves gimnáziummal, amiről rögtön az elején kiderült, hogy fél évvel előbb is tudjuk kezdeni. Elkezdtek fél évvel előbb.

Rövid időn belül kiderült, hogy már lehet hat osztályos gimnáziumot csinálni, 96-tól már hat osztályos gimnáziumot csináltunk.

Kiderült rövid időn belül, hogy a nyelvi évet bele lehet építeni a rendszerbe mi már előbb úgy döntöttünk, hogy a nyelvi év önmagában, ostobaság. Azért ostobaság, mert ha nyelvvvel kezdünk egy évben, akkor olyan módon visszük rá a gyerekeket a nyelvre, mintha ezen a nyelven kellene később tanulniuk. Mi viszont azt mondtuk, és ma már így is látszik jónak, hogy az angol nyelv olyan szinten beépült a rendszerbe Magyarországon is, a világon mindenhol, hogy a gyerekek az angol nyelvet szisztematikusan képesek megtanulni viszonylag magas szinten. Amikor hozzáuk kerülnek, már akkor is jól tudnak angolul. A kicsiknél ez pedig mindennapos nyelvtanulást kell, hogy jelentsen, és ezért a nyelvi évet a lezárt képzés végére, tizedikre tennénk. Utána pedig legyen egy önálló egység egy második nyelvre. Vagyis mi azt írtuk

elő ezeknek a gyerekeknek, hogy az angoltanulás mindenki számára alapvető,, mert a világ ezt követeli. Ezen kívül még egy nyelv kell, ezért az a szabály nálunk, az AKG-ban, hogy az érettségihez két nyelv tanulását legalább középfokú nyelvvizsgával kell lezárni

A további megfelelés tehát úgy nézett ki, hogy 96-ban a hatosztályos váltás, utána a második idegen nyelv, aztán, hogy hogyan illeszthetjük be a rendszerbe újabb lépéssel most már nem csak az epochákat, nem csak a rendszer egészében megjelenő mindennapos tevékenységeket, hanem, hogy hogyan lehet beépíteni az együttműködést igénylő tevékenységeket is.

Ezért nagyon hamar, már a kilencvenes évek elején 93-94-ben elkezdtünk azon gondolkodni, hogyan lehet beépíteni a projekteket a hétköznapi tanulásba. Hiszen eredendően addig is minden tanulási folyamatban, a tömegoktatás kezdete óta megjelentek a projektek, annyira megjelentek, hogy a projekt az iskola legörömtelibb része volt mindig is, a kezdetek óta.

Csak úgy hívták, hogy színjátszó kör, hogy újságírókör, hogy röplabda csapat, úgy hívták, hogy önképzőkör, vagyis kívül helyeződött az „iskolán”. Minden olyasmi, ami interakciót, aktivitást, személyes tevékenységet jelentett, a tanuláson kívülre került. És ha visszanezzük az egész tömegoktatás intézménytörténetét, akkor azt is tudjuk, hogy a legtöbb pozitív élménye a diákoknak ezekre a projektekre épül. Azok, akik valamilyen formában sikerrel próbálkoztak valamivel, azok a projekteket, vagyis a színjátszó kört, a röplabda csapatot, na meg persze az első szerelmeket idézhetik fel (mondhatnék még más példákat is) legkedvesebb emlékeikként.

Tehát azt kellett felfognunk, hogy nekünk az a következő feladatunk, hogyan tudjuk beilleszteni a projekteket abba, amit mi iskolának hívunk. Hogy ne kívül legyenek,, hanem a rendszer részei. Ezt oly módon oldottuk meg, hogy az életkorhoz kötődő egyfajta természetes kíváncsiságot megtartjuk a továbbiakban is. Továbbra is lehetnek diákkörök, alkotókörök stb., de hogy a napi tevékenységbe is illeszkedjenek ezeket mi témaheteknek hívtuk. Az első vázolt éves munkarend úgy alakult át, hogy az első három hét egy dupla epocha (hozzá nyelv sport, egészség). A következő három hét egy másik dupla epocha - és utána legyen egy önálló projekt elem. Ezt már a kilencvenes évek

közepén beillesztettük a gyerekek hétköznapi életébe és így az AKG ma egy harminchét hetes évből álló rendszer, amiben van 5 db három hetes epochális ciklus és van 5 úgynevezett témahét projekt.

E mellé tettük bele magukhoz a tevékenységekhez a differenciált projekteket. Mi azt találtuk ki, hogy a témahét egyrészt egy vezetett projektszerű működés, kvázi szimuláció, az iskolai élet hétköznapi, közös része, másrészt pedig bizonyos speciális életkorokhoz hozzárendelünk speciális, személyes tevékenységeket is. Ez úgy működik, például a gimnazistáknál az első kisprojekt alkotótevékenység esetében, hogy azt mondjuk, mindenki valamilyen művészeti tevékenységgel ki kell, hogy álljon év végén egyedül vagy a többiekkel az iskola elé. Ezt alkotókörnek hívjuk, és kötelező mindenkinek. Aztán azt mondjuk, hogy mindenki a történelem keretében gyűjtse össze a család történetét és alkossa meg a saját család történetét, amit aztán mutasson be, beszéljünk róla. A harmadik az, hogy csináljon vállalkozást - ez ugye már 9.-10. osztály. Alapíts vállalkozást, csináld végig, és a végén számold is fel. Aztán 11.-re pedig legyen olyan saját projekt, amit te választottál, te csináltad végig vagy egyedül, vagy másokkal. Van rá egy egész éved, konzulenszt kapsz mellé, és így tovább. A patrónusod folyamatosan ellenőrzi, és a vége az, hogy állj ki az iskola elé, és mutasd meg magad. Ez a kilencvenes évek közepén épült be a rendszerbe.

Újra alkalmazkodni kellett: zajlik egy vissza-iskolásodás, természetesen minden egyes intézményben. Lépésről lépésre megpróbáltunk az új és új kihívásokhoz alkalmazkodni, amire ez a rugalmas hálózatos rendszer ez a hierarchia mentes, az autonómiákra építő rendszer kiválóan alkalmas volt. Az is igaz, hogy mindez iszonyatosan fárasztó.

Én az iskola pedagógiai vezetőjeként, akit évente titkosan választanak meg, büszke vagyok rá, hogy eddig minden évben megválasztottak. De az is fontos, hogy arra törekedjen mindenki, minden évben, hogy mindig, minden héten leüljünk megbeszélni a dolgainkat. Hogy ne az történjen, amit én akarok, hogy ne az legyen, hogy én tudom, hogy azt a feladatot szerintem hogyan kell ellátni. És az a dolgom, hogy minél több ember minél több véleményével minél többször úgy kerüljön be a rendszerbe, hogy az alakuljon ki, amit a közeg, a hálózat maga akar létrehozni.

Ugyanilyen volt a digitális iskola, ami 5 éve működik a házban. A 2010-es évek elején kezdtünk gondolkodni: nyilvánvaló, hogy a tanulási képesség fejlesztésében a digitális tudás alapfontosságú. Ezt a kilencvenes évek közepétől kezdve mindenki tudta, de hogy hogyan építsük be az iskolába, ez évekig tartó folyamat. Még mindig nem végzett az az évfolyam, aki ezt a kísérletet végigviszi, ők most 11. esek.

De ugyanilyen az általános iskola elindulása is. Azon gondolkodtuk, hogyan lehet az AKG alá építeni azt. Az iskola-rész óriási vitákon keresztül jött létre. Ebben is érteni kellett már az alkalmazkodáshoz. Azt kell mondanom azonban, hogy a változás teljes történetét az AKG-ben ilyen keretek között nem tudom korlátlanul bemutatni, ezért itt most meg is fogok állni. Ha együtt lennénk, azt kellene most mondanom, hogy kérdezzenek, de ehelyett inkább azt mondom, ha végig tudtak hallgatni, azt megköszönöm.

Ősz

REFLEXIÓ

Adraveczi Ibolya

(Alternatív pedagógiák szakirányú képzés hallgatója, Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

"Változás, megújulás az iskolában" c. online országos konferencia margójára

Számomra igen érdekes volt Horn György, az AKG pedagógiai vezetőjének előadása. Az AKG-ről már sokat hallottam és olvastam korábban is.

Olyan alapértékek szerepelnek az iskola hitvallásában, melyeket bármely más intézmény is a magáénak vallhatna.

Az intézmény feladatai között az egyik legfontosabb, hogy az iskola egyben a gyermekek számára kialakított élettér, amelynek alapfunkciói:

- a tanulási képességek fejlesztése, kialakítása;
- a tanulási motiváció megteremtése és megőrzése;
- a szociális képességek fejlesztése.

Hiszem, hogy ezek a funkciók minden iskola munkáját jellemezhetnék. Mégsem vagyok benne biztos, hogy jellemzik is.

Jó volt hallani azt a tényt, hogy az iskola az értelmiségi alkotómunka helye, ahol differenciált szerepeket töltenek be a résztvevők. Kiemelt szempont az autonómia biztosítása. Saját, máshol szerzett tapasztalatom azonban nagyon ellentmond ennek a ténynek. A jelenlegi iskola nagyban akadályozza a pedagógusok autonómiáját. A kialakított rendszer arra törekszik, hogy mindenki egyformán, a központi elvárások mentén végezze a munkáját. A pedagógusok saját elvárásaiknak megfelelően próbálnak több-kevesebb sikerrel helytállni.

Másik kiemelt szempont az együttműködés, az összehangolás a pedagógiai munka során. Tanártársaimmal is erre törekszünk. Iskolánkban már az első évfolyamtól kezdve szaktanári rendszer van, ami nem mindig teszi lehetővé a gördülékeny együttműködést. Számomra ez az egyik legfontosabb dolog, amit szükségszerűnek tartok átvenni.

Valamennyien alkalmazunk különböző differenciált tanulási formákat, de ezeket nem tudjuk minden esetben összehangolni az adott gyermekcsoportnak megfelelően. Fontos lenne ebben is előre lépni.

Horn György előadásában kitért a digitális oktatás témájára is. Az AKG-ban már több éve bevezették a digitális oktatást, így sok tapasztalattal vághattak neki az elmúlt tanévben az online oktatásnak. A digitális tanulást tapasztalataik szerint szükséges beépíteni a tanulási folyamatba. Ennek az elsajátítása teszi lehetővé a 21. században a korszerű oktatást. Megerősítést nyert számomra, hogy a digitalizált oktatási platformok megismerését már az iskoláskor kezdetén szükséges lehetővé tenni.

Az egyik legfontosabb szervezeti szempont az AKG életében a gyermekekre szervezett iskola megvalósítása. Szeretném egyszer én is ezt tapasztalni a hagyományos iskolarendszerben. Tudom, hogy a jelenlegi rendszerre épülő szervezetben sajnos ez még nagyon távoli, de a jó példák követésével talán egyszer ez is eljőhet.

A csillagszemű juhász

A változás pszichológiája

Az elkövetkezőkben 10 év egyéni, tanácsadási és szervezeti változásmenedzsment tapasztalatait foglalom össze. Ez egyfajta szemléleti keret, amely a saját pozitív pszichológiai attitűdömet is mutatja, és megpróbálja leírni a változásokhoz kapcsolódó pszichológiai jelenségeket.

1. A változások definíciója és dinamikája

A változások nagyon különbözőek. Van számtalan olyan változás, amiket szinte észre se vesszük. Vannak lassú változások, például korábban palatáblára írtak az emberek, ma pedig már számítógépen írunk a legtöbben, lassan elképzelhető, hogy nem is fogják tanítani az iskolákban a kézírást. Mi történik ilyenkor? Elképzelhető, hogy adott ember életében szinte semmi. Szépen lassan, fokozatosan: kőtábla, füzet, aztán elkezdtünk a számítógépre írni, és ma már természetes, hogy mindenhol velünk van a tabletünk. Vagy például a mobiltelefon is egy olyan változás, hogyha régebben valaki el akart érni bennünket, akkor levelet írt, vagy át kellett fizikailag jönnie hozzánk. Ma, bárhol vagyunk, elérhetőek vagyunk, ráadásul a nap 24 órájában. Megint egy óriási változás. Vagy nézzünk más változásokat, mint például, hogy napról napra öregsünk. Ez egy olyan változás, ami néha feltűnik, néha szembesülünk vele. Nem is saját magunkon, hanem hogyha találkozunk egy olya ismerősünkkel, akit már régóta nem láttunk, őrajta feltűnik, hogy “jé, mennyit öregedett az elmúlt 5 évben, vagy az elmúlt 10 évben.” De mi a saját arcunk változásához hozzászokunk hamar, és nem vesszük észre ezt a változást. Ezek lassú, folyamatos változások, nem terhelnek meg bennünket.

A változások következő csoportját azért észrevesszük, okoz egy kicsi fennakadást az életünkben, de alapvetően nagyon nem terhel meg bennünket. Ilyenek azok a változások, amiknek nagyon jól kiszámítható ciklikussága van. Ezekre fel tudunk készülni előre, mint mondjuk az évszakoknak a változása. Felismerjük azokat jeleket, amikből évszakváltozás készül, érezzük, hogy most napról napra egyre melegebb van, előkészítjük a tavaszi, nyári ruháinkat. És éppen ezért, amiért ezt elő tudjuk készíteni, már nincsen benne semmiféle megterhelés, hanem örülünk a változásnak. Vagy ha éppenséggel tél jön, akkor kicsit kevésbé örülünk a változásnak – ízlés dolga.

És vannak a hirtelen, drasztikus átalakulások, mint a COVID-19 miatti karantén, amikor egyik napról a másikra teljesen felfordult az életünk, és nincs vagy csak nagyon rövid az átmeneti periódus, nincsenek válaszok és minták a helyzet megoldására vagy kezelésére.

Mi történik ilyenkor tulajdonképpen? Az a különbség ezek között a változások között, hogy mennyire kiszámíthatóak. Minél kevésbé kiszámítható egy változás és minél nagyobb területét érinti az életünknek, annál nehezebben tudunk alkalmazkodni hozzá. Minél inkább fel tudunk rá készülni, minél jobban ott vannak a zsebünkben az eszközök, amivel kezelni tudjuk a változást. Az évszakok változásánál megvannak az eszközeink, megvannak évszakhoz illő ruháink, és ezeket a ruhákat felvesszük, használjuk, megyünk tovább, mintha mi sem történt volna. Azonban ha nincsenek eszközök a zsebünkben, vagy legalábbis eleinte akkora kihívásnak tűnik maga a változás, hogy azt érezzük, hogy „Most én mihez kezdjek ezzel a helyzettel?! Mégis mi lehet az, amit én tenni tudok? Hogyan váltsak egyik napról a másikra munkaterületet, hogyan váltsak eszközöket, hogyan váltsak szerepeket az életemben?” Ezek mind olyan kérdések, amik nagyon megterhelnek bennünket és amiktől nem tudunk elvonatkoztatni. Muszáj foglalkoznunk velük, de mégis tovább kell lépnünk, tovább kell folytatnunk a mindennapi a változásnak megfelelő módon. Mi történik ilyenkor, vagy mi az, amit tehetünk?

2. Hogyan tudok tenni a változásért?

Változások mindig vannak. Vagyunk egy alapvető aktivitási és életviteli szinten, amivel néha elégedettebbek vagyunk, máskor kevésbé. Hol jobban, hol rosszabbul mennek a dolgaink. De történnek bizonyos külső változások. Folyamatosan fejlődik körülöttünk a technológia, fejlődik a technika, változnak az emberek, aki körülöttünk vannak, hiszen ők maguk is egyre idősebbek, egyre többet tudnak, vagy új emberekkel ismerkedünk meg. Ezek mind-mind arra készítetnek, vagy néha arra kényszerítenek bennünket, hogy mi magunk is változzunk. Összefoglalva akkor történik változás, amikor mi az aktuális állapotunk és a belső vagy külső elvárások, vagy ideálok között van egy különbség. Ez a különbség általában egy felfelé irányuló különbség. Mit tudunk ilyenkor tenni? Ugye, ha én azt érzem, hogy vagyok valahol, ami nem elég jó ahhoz képest, mint ahol lennem kéne, akkor feszült vagyok. Nem szeretünk feszültek lenni. Megszületett egy külső elvárás, arra nagyon kevészer van lehetőség, hogy ezt az elvárást lecsökkentsük, úgyhogy amit tenni tudunk a feszültség csökkentésének érdekében az az, hogy saját magunkat változtatjuk meg kicsit, a saját aktuális szintünket növeljük meg valahogyan. Hogyha ez a nyomás kívülről jön, mert mondjuk valaki azt mondja, hogy mostantól otthon kell maradnom, az egészen más érzést kelt bennünk, mint hogyha azt mondom, hogy én szeretnék valamin változtatni. Ha a szándék én belőlem jön, akkor könnyedén tudom venni az akadályokat. Hogyha viszont ez a változtatási nyomás kívülről érkezik, akkor valahogy minden olyan nehézkes, mint amikor mondjuk egy kocka gurul. A saját változtatásom mint egy kis labda, siklik végig az életem. Miért? Azért, mert megvan a belső motivációm.

A motivációs készenlét tulajdonképpen egy szemüveg. Az, hogy valamit belső motivációból végzünk, vagy külső motivációból, az nagyon sokszor a hozzáállásunk függvénye. Nincs olyan belsőleg motivált cselekedet, amit ne lehetne külsővé tenni, hogyha rosszul dicsérünk például valakit. És nincs olyan külsőleg motivált cselekedet, amit ne tudnék valahogy így-úgy addig forgatni, amíg meg ne találjam az én saját fejlődési lehetőségemet. Például a Maslow-féle szükségletpiramisról egy hierarchiába rendezi el az emberi szükségleteket. Az alján vannak azok a szükségletek, amik az

életnek gyakorlatilag a fenntartásához szükségesek. Hogy együnk, igyunk, aludjunk, biztonságban legyünk, legyen 1-2 kapcsolatunk, legyen egy támogató ember mellettünk. Az egyre fölfelé lévő szinteken viszont vannak az úgynevezett növekedés alapú szükségletek. Mit jelent ez? Például azt, hogy tanulunk valami újat, szép dolgok vegyenek körbe bennünket. Vagy ide tartozik, hogy saját magunkból a legtöbbet kihozzuk. Ezek Maslow szerint olyan szükségletek, amik úgynevezett növekedés alapú szükségletek, tehát nincs igazi befejezett állapotuk. Ez a soha nem leszek elég okos, hogy mindent tudjak, és nem leszek a világ legbölcsebb embere, akármennyire is sokat olvasok, vagy tanulok valamiről. És ugyanez igaz a személyiségfejlődésre is, hogy mindig van min csiszolni, mindig van mit tökéletesíteni saját magunkon, hogy jobban, hatékonyabban, klasszabbul csináljuk az életünket. Ez a fajta szemlélet, hogyha én bármint nézem azt a változást, amit kívülről kérnek, hogy nekem most így vagy úgy kell csinálni, és forgatom jobbról, forgatom balról, nézem alulról, nézem felülről, nem találok, hogy miért lenne az jó nekem. Egy valamit biztosan fejlődöm vele, és az nem mást, mint hogyha alkalmazkodom hozzá, akkor rengeteg olyan készségem és képességem fejlődik, ami ahhoz kell, hogy a saját személyiségemet tökéletesíteni tudjam, hogy a saját erőforrásaimból a lehető legtöbbet, a lehető legjobbat kihozzam. És ez egyáltalán nem egy mellékes hozadéka a változásoknak. Sőt nagyon fontos tanulság, hogy a legrosszabb változásokból, amik a leginkább külsőleg motiválnak tűnnek, én magam ezekből is fejlődni fogok. A sikeres változtatás kulcsa a belső motivációs szemüvegnek a megtalálása.

3. Miért állunk ellen a változásnak?

Ha nem is olyan nehéz belátni, hogy miért jók a változások, akkor vajon miért van az, hogy a legtöbb ember, amikor azt hallja, hogy változás, akkor az az első, amit mond, hogy „á, köszönöm szépen, nem kérek változásokat, nem szeretnék, inkább nem akarom ezeket a változásokat saját magamnak.” Azért, mert rengeteg tévhitünk és illúziók van, amelyek visszatartanak bennünket a változásoktól, és ilyen módon tulajdonképpen megakadályozzák a saját fejlődésünket is.

Az első legnagyobb csapda a változásokkal kapcsolatban az az evolúcióban rejlik. Ez a mi kockázatészlelésünk. Minden ember a veszélyekre érzékeny. Ez azt jelenti, hogy ha találkozunk egy helyzettel, ami bizonytalan – és ugye az életünk legtöbb helyzete bizonytalan –, azaz van benne egy egységnyi bizonytalanság, akkor ha ehhez valami jó kimenetet rendelünk, valami örömforrást, valami olyan dolgot, ami klassz lesz nekünk, akkor körülbelül feleakkorának látjuk ezt a nyereséget. Ha viszont ehhez az 1 egységnyi kockázathoz olyan negatív kimeneteket rendelünk, mint mondjuk nehézségeink lesznek, problémáink lesznek, erőfeszítéseket kell tennünk, valami rossz dolgok következnek, akkor ugyanezt az 1 egységnyi kockázatot 2 egységnek látjuk. Akkor a mérleg végén van 1 egységnyi bizonytalanság és ehhez képest van fél egységnyi nyereségnek a reménye szemben a 2 egységnyi veszteségnek a reményével. Nem egy nyerő alku, ezért a válasz inkább „köszönöm szépen, nem kérem.” Ez az evolúcióban nagyon hasznos volt, viszont ma már sok nehézséget tud nekünk okozni, hogyha ellenállunk a változásoknak. Már maga a tudás, hogy így működnek a változások, hogy sokkal fogékonyabbak vagyunk a negatív kimenetekre, segíteni tud abban, hogy objektívebben lehessen látni a valódi kockázatot.

A másik nagyon fontos dolog, amiért megint csak inkább ez a “kösz nem” a reakció a változásokra az az, hogy a változások kiszámíthatatlanok. Még a legjobb, legpozitívabb változásokban is annyi a bizonytalanság, hogy az ember számtalanszor inkább azt mondja, hogy hátrébb lép, inkább nem vág bele. Nagyon pozitív, kíváncsi változás az ember életében például az, hogyha gyereket vállal. Számtalan jó dolgot, vágyakat építünk köré, és mégis azért ott van bennünk egyfajta félsz, hogy mi lesz, hogy lesz, mi lesz hogyha sokat fog sírni, ha nem fog aludni, ha nem fogom tudni megnyugtatni, pedig egy csodajó dolog. Éppen ezért nagyon sokszor halogatjuk ezeket a nagy döntéseit az életünknek. Bejósolhatatlan, nem tudjuk, hogy hogyan fogunk reagálni, nem tudjuk, hogy ő milyen lesz, de az a vágykép, az a pozitívum, az az öröm, amit hozzárendelünk, az egy idő után átbillent minket a változásba.

Akárhogyis, akár a pozitív, akár a negatív oldalról nézzük, a kiszámíthatatlanság és a bejósolhatatlanság ennyire felviszi a stressz szintünket. Csak hogyha ez a stressz, eustressz, jó stressz, mint mondjuk a házasságkötés, gyerekvállalás, akkor az csodajó, és

annak örülünk, de hogyha külső nyomásra történik mindez, akkor rögtön elmúlik ez a pozitív felhang és csak a stressz, a feszültség marad utána.

Az utolsó, ellenben nem kevésbé fontos ellenállást okozó tényező az, hogy a változások kapcsán teli vagyunk mindenféle tévhitekkel, mindenféle olyan aggodalommakkal és előfeltevésekkel, amik jelentősen megnehezítik azt a számunkra, hogy szerethetőek legyenek a változások. Például egy nagyon alapvető tévhitet, hogy hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy változtasson az, aki rosszul csinál valamit. "Én nagyon szuper vagyok, én minden jól csinálok, akkor nekem nem kell változtatni, ugye?"

Ez azért tévedés, mert hogyha valami baj van, akkor problémákat oldunk meg, és nem feltétlenül változtatunk a dolgon. Ellenben, hogyha én élek valahogyan, és hogyha azt szeretném még jobbra tenni, akkor az hozhat egy változást.

És ott vannak a különféle aggodalmaink, mert ez a sok bizonytalanság, amit a változások hoznak magukkal, felvetnek olyan kérdéseket, amik rólunk szólnak, hogy: vajon képes vagyok-e én erre? Van-e annyi erőforrásom? Van-e időm? Van-e lehetőségem? Az efeletti aggodalom azt hozza magával, hogy ameddig halogatni lehet a változást, addig inkább halogatjuk, mert ha belemegyünk, és kiderül, hogy nem vagyunk rá képesek, hogy nem tudjuk úgy csinálni, ahogyan szeretnénk, nem tudunk megfelelni a saját elvárásainknak, akkor bizony az egy óriási csalódás, és azzal fenyeget bennünket, hogy rosszul fogjuk érezni magunkat, kudarcot vallunk. Szintén gyakori tévhit, hogy az én változásom csak én rám van hatással, de ez így egyáltalán nem igaz. Alapvetően nem elszigetelt atomokként élünk, hanem közösségekben. Szűkebb közösségekben, mint a családjunk, tágabb közösségben, mint a munkahelyünk, a kultúránk. És ha én valamin változtatni szeretnék, annak ugyan rám lesz a legnagyobb hatása, de azért a családomra is kihat. Nagyon sokan szeretnének például egészségesebb életmódot élni. Amikor én változok, ha nem veszem figyelembe a környezetemet, például azok sportolási vagy táplálkozási szokásait, akik velem élnek, akkor nagyon nehéz lesz végigcsinálni ezeket a változásokat. Aki ezekre oda tud figyelni, máris közelebb van ahhoz, hogy a változások pozitív és élményszerű legyen a számára.

4. Hogyan alkalmazkodhatunk?

Sokszor tehát az a legnagyobb visszatartó erő a változásokban, hogy nem találjuk a motivációt, és nem érezzük magunkat képesnek rá. Ahhoz tehát, hogy megszeressük a változásokat, kicsit saját magunkat kell jobban megszeretni, vagy legalábbis, saját önértékelésünket, a saját önbecsülésünket, vagy önbizalmunkat kell egy kicsit megnövelni ahhoz, hogy higgyünk saját magunkban. Mi kell ehhez?

Az egyik legfontosabb, hogy növeljük a stresszkezelési képességeinket. Azt szoktam javasolni, hogy írja fel mindenki egy lap közepére, hogy "stressz", vagy, hogy "alkalmazkodás" és mint egy nap sugarai, gyűjtse össze, hogy milyenfajta készségek, vagy milyen képességek kellenek ahhoz, hogy egy stresszhelyzetet jól kezelni tudjunk. Hogy mondjuk, kell hozzá rendszerszemlélet, vagy kell hozzá problémamegoldó képesség, vagy kell empátia, kell hozzá másokkal együtt tudjunk működni. Valaki a humorát használja, hogy a nehéz, feszítő helyzetekben egy jót nevetve tudjon továbblendülni, és meglátni a megoldást. Mindenki másban jó, de egészen biztos, hogy legalább 10-15 ilyen napsugarat össze tud mindenki gyűjteni. Ugyanezeket a képességeket használjuk akkor is, amikor változásokat kezelünk, sőt, ugyanezeket a képességet fejlesztjük akkor, amikor akár egy nemkívánatos, akár egy utálatos változásba megyünk bele. Amikor ott van a változás, akkor kínálja magát a terep, hogy "na, tessék, most itt gyakorolhatsz" és a gyakorlással fejlesztheted ezt a képességet. Az egész változáshoz való hozzáállás egy szemüveg, hogy kívülről jövőnek, vagy belülről jövőnek látom. Hogy mi emberileg, pszichésen fejlődünk minden egyes változással, ez a mindig adódó belső motiváció. Az hogyha a változásnak van valami plusz hozadéka, hogy aztán jobb lesz az életünk, az már csak a hab a tortán, vagy a cseresznye a habon, de a saját önfejlődésünk az egyik legnagyobb profit.

Ha mindig ellenállásba ütközünk a környezetünkben, könnyű elbátortalanodni. De akkor sincs minden veszve, mert van egy jelenség, amit úgy hívnak a pszichológusok, hogy tanult leleményesség, aminek a segítségével vissza tudjuk szerezni az irányítást az életünkben. Ez azt jelenti, hogy megtanulunk optimistábbak lenni. Optimistábbnak lenni azaz, hogy a változásoknak a pozitív kimeneteleire fókuszálni, hogy mi az, amit én ebből

nyerhetek. De persze azért ez sem olyan egyszerű, mert hogyha azt mondom, hogyha “ó, majd úgyis jó lesz ez a változás, és nekem semmit nem kell érte tennem, nekem semmire nem kell közben figyelnem, csak így történnek a dolgok és csak minden jó lesz”, ez nem segít bennünket. Amire szükség van az az úgynevezett konstruktív optimizmus, tehát hogy jó kimenetet lássam a végén, de azért tudjam azt, hogy mi mindent kell nekem tenni saját magamnak, saját erőfeszítéseket azért, hogy ez a pozitív kimenetel bekövetkezzen. Ez is egy tanulási folyamat.

A harmadik, ami szintén nagyon fontos, hogyan állunk a változásokhoz, azaz alapvetően a sikereket keressük vagy a kudarcokba kerüljük. A „csak essünk túl rajta” és a legkisebb energia befektetés elve nagyon sokszor a könnyen útnak látszik, de igazándiból ez a nehezebb, mert ilyen attitűddel a nagyon kicsi nehézségek is óriásnak fognak tűnni. Az emberi észlelés képes torzítani a valóságot abba az irányba, amit elvárunk. Ha viszont megvan a belső motiváció, és látjuk a fejlődési célt, akkor sokkal inkább a sikerekre vagyunk előhangolva, és ez segít, hogy legyen kedvünk, energiánk, és hogyha nehézség jön, akkor ne adjuk fel.

5. Buktatók és építőkövek a változás során

Van nagyon sok olyan csapdahelyzet a változásokban, sok lehet a buktató. Vannak ezeknek előjelei, amit ha észreveszünk érdemes megállni, mert elképzelhető, hogy rossz úton indultunk vagy legalábbis nem a legmegfelelőbb módon. Valamelyest ezeknek az ellentétéként vannak olyan építőkövek, amiket pedig fel tudunk használni a változásaink során, hogy azokat minél ügyesebben vigyük.

Talán az egyik legfontosabb, és legnagyobb csapdahelyzet, az a túltervezés. A legtöbb változáshoz való alkalmazkodásban az időnk az véges, úgyhogy azt kell beosztanunk, ami jut rá, vagy amiről feltételezzük, hogy jut rá. Hogyha töprengésben, meg az előkészületben bombabiztos terveket gyártunk, megeshet, hogy valamit nem veszünk figyelembe, mert mondjuk a környezetünk másképpen reagál, mint ahogy azt mi vártuk, és éveknek a tervezőmunkája dugába dől, és mi kezdhethük újra. Legyen egy terv.

Tudjuk, hogy hova szeretnénk eljutni. Tudjuk azt, hogy nagyjából milyen lépéseken keresztül szeretnénk ide eljutni, és aztán meg csináljuk, és figyeljünk arra, hogy legyünk nyitottak arra, hogy mit mond a környezetünk, és akkor fogunk tudni jól és ügyesen változtatni.

A másik, hogyha valaki bejelenti, hogy mostantól kezdve változás van, az még nem jelenti azt, hogy az én életemben változás van, mert ahányan vagyunk, annyiféle élethelyzetben vagyunk, és annyiféle módon alkalmazkodunk a változásokhoz. Van, akinek éppen kapóra jön, van, akinek egy rettenet a változás. Mindenkinek időre van szüksége. Az, hogy mennyi időre van szükségünk a változásokhoz való alkalmazkodásokhoz, rengeteg dologtól függ. Talán leginkább az életkorunktól, hogy mennyire vagyunk rugalmasak, mennyire vannak bebetonozva a céljaink. A fiataloknak ilyen szempontból talán könnyebb. De nagyon sokat számítanak például a szerepeink is. Kinek, mi most a fontosabb. Könnyebben alkalmazkodom munkahelyi változásokhoz, hogyha én most éppen karrierépítésben vagyok, és nehezebben alkalmazkodom, hogyha én most mondjuk éppen a családomra fókuszálnék szívesebben. Ezeket is mind figyelembe kell vennünk.

Nem mellékes, hogy megtaláljuk-e a belső motivációt a változásokban. Hogy van-e arra lehetőség, hogy teszteljünk, hogy hibázzunk. És hogy legyen valamilyen fajta ösztönzés, ha mást nem, önjutalmazás.

A visszajelzések is elengedhetetlenek, hogy legyen körülöttünk valamiformán egy olyan környezet, ami valamilyen módon információt ad arról, hogy jól haladunk-e, mert mindig saját magunknak kitalálni a legjobb megoldást, nagyon nehéz, és az ember nagyon könnyen magányossá tud válni egy ilyen harcban.

Ha a csapdákat a másik irányból nézzük meg, akkor kirajzolódik, hogy mi segíti a változtatásokat.

Egy nagyvonalú és inkrementális terv, a túltervezés ellentételezéseként lehet az, hogy egy stratégiát alkotunk. Tudom a célokat, és nagyon fontos ennél a célnál, hogy egy ún. 'okos cél' legyen, vagy úgyis szokták mondani, hogy 'SMART cél'.

Ezekbe a SMART célokba gyakorlatilag mindent bele lehet illeszteni, ami fontos ahhoz, hogy jól felépített változásunk legyen, amit könnyen tudunk kivitelezni. De ne feledkezzünk el közben saját magunkról és a saját világunkról, környezetünkéről sem.

A környezetben, a társakban rengeteg forrás és támogató erő rejlik, próbáljuk ezt mobilizálni és használni!

6. Zárszó

A legjobb stratégia proaktívan a változások elébe menni. Minél inkább mi magunk vagyunk a változás kezdeményezői, annál jobban tudjuk magatokra szabni. Ha már csak követjük, ha már csak reagálunk, akkor csábítóak lehetnek az instant megoldások, az előre megadott utak – de közel sem biztos, hogy ami másnak bevált, az nekünk is jó lesz. Ellenállni pedig nem érdemes a változásoknak, mert annak többszörös erőfeszítés és kidobott, eltékozolt energia lesz a vége.

IRODALOM

CSÍKSZENTMIHÁLYI, MIHÁLY (1997, 2003): *Flow. Az áramlat*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

DECI, EDWARD L., KOESTNER, RICHARD, RYAN, RICHARD M. (1999): A meta-analytic review of experiments examining the effects of extrinsic rewards on intrinsic motivation. *Psychological Bulletin*, 125. 627-668.

FARAGÓ KLÁRA (1994): *Kockázatkommunikáció és kockázatpercepció* (kandidátusi értekezés). MTA Pszichológiai Intézet, Budapest.

FARAGÓ KLÁRA (2008): „Bandázs nélkül, sisak nélkül”: Az erőforrás hatása a kockázatvállalásra. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 4. 651-674.

LYUBOMIRSKY, SONJA (2008): *Hogyan legyünk boldogok?* Zagora 2000 Kft., Budapest

MASLOW, ABRAHAM (2003): *A lét pszichológiája felé. Bevezetés a humanisztikus pszichológiába*. Ursus Libris Könyvkiadó, Budapest.

OLÁH ATTILA (2005): *Érzelmek, megküzdés, optimális élmény*. Trefort Kiadó, Budapest.

RUSSEL-JONES, NEIL (1999): *The Managing Change Pocketbook*. Management Pocketbooks Ltd, U.K.

SELIGMAN, MARTIN (2011): *Flourish, élj boldogan!* Akadémiai Kiadó, Budapest.

SÉLLEI BEATRIX (2014): A változás, mint lehetőség. *Új Pedagógiai Szemle*, 7-8., 27-37.

SÉLLEI BEATRIX (2013): Hétköznapi virágzás. *Humánpolitikai szemle* 2013. szeptember-október. 24-35.

A molnár gyümölcsöskertje

Tóth-Varga Réka

(Neveléstudomány mesterszakos hallgató Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

Szeretném bemutatni, hogy én miként állok a változásokhoz, illetve most tavasszal, mint óvodapedagógus miként oldottam és valósítottam meg a digitális nevelést, tanítást a csoportommal az óvodánkban.

Két előadást választottam ki, melyeket érinteni szeretnék. Azért ezt a kettőt, mert nagyon érdekesnek találtam mindkettőt, illetve meglátásom szerint igen szoros kapcsolatban állnak egymással. Az első előadásban arra kereste az előadó a választ, hogy miként zajlanak a változások általában. Az előadás során megismerhettük azt is, hogy mire van szükségünk akkor, ha változtatni, változni szeretnénk. Az egyik legfontosabb, amit kiemelt dr. Séllei Beatrix, hogy meg kell tanulnunk legyőzni az aggodalmainkat és félelmeinket, hiszen ez az alkalmazkodásunk alappillére. Emiatt kapcsolnám össze a Digitális tanítás-tanulás fórumon elhangzott másik előadással, melyben meghallgathattuk, hogy miként változtattak, alkalmazkodtak az egyes intézmények, igazgatók, tanárok, diákok a 2020 év tavaszán hirtelen bekövetkezett karantén helyzethez, digitális tanításhoz-tanuláshoz.

A változás megoszthatja az embereket. Vannak, akik pozitív dologként tekintenek rá, vannak, akik csak a negatívumokat látják benne. A változást sokféle területen meg tapasztalhatjuk az életünk során, karrierváltásról, életmódváltásról a magánéleti változásig, de a különböző életszakaszoknak is megvannak a sajátos jellegzetességei. A változás lehet fokozatos vagy azonnali (sok esetben ezt negatívabbnak érezzük). Sokan félünk a változástól, mert a változás mindig valami újat, ismeretlent hoz az életünkbe, és általában az emberek nem szeretnek találkozni az ismeretlennel. Annál inkább szeretik a jól megszokott rutinjainkat élni. Mindig tudni

szeretnék, hogy mi következik, mire számíthatnak. Ha egy változás végül bekövetkezik, akár segíthet új dolgokat megtapasztalni vagy motiválóan is tud hatni ránk, vagy éppen ki is tud billenteni egy adott szituációból minket. Amennyiben ekkor képesek vagyunk élni a helyzettel, akár formálni tudjuk az életünket, és mindig tanulhatunk valami újat egy-egy megváltozott szituációból. De vannak olyan helyzetek is, amiket először negatívan élünk meg, és csak később jövünk rá vagy látjuk be azt, hogy ez változás kellett ahhoz, hogy jó irányba induljunk tovább.

Visszatekintve a korábbi éveimre, úgy gondolom, hogy én is nehezebben éltem meg a változásokat. Azonban tudatos önfejlesztésem során, az évek alatt megismert emberek és megtapasztalt, átélt dolgok hatására, események során, egyre pozitívabb élményként tudom megélni a változásokat. Idekívánkozik néhány szó magamról, hiszen ezáltal még jobban érthető lesz az én kapcsolatom is a változással. Egy vidéki kisvárosban, Szécsényben nőttem fel. Szécsény a palóc vidék területén fekszik, így az életem mindennapi része volt a hagyományokba való belenevelődés a nagyszüleim által. Figyeltem és megéltem a mindennapi életüket (népi hagyományokat), melyben a természet változása és maga az élet körforgása kiemelt helyet foglalt el és a legtermészetesebb módon épült bele az életükbe. A családom kimondottan fontos helyet foglalt és foglal el a mai napig is az életemben. A szüleimre és a nővéremre, de a távolabbi rokonaimra is bármikor számíthatok, mindig ott vannak mellettem, támogatnak és segítenek, amiben csak tudnak. Az első nagy változás az életemben az volt, mikor eldöntöttem, hogy hivatásos táncművész szeretnék lenni. Ehhez pedig fel kellett költöznöm Budapestre, kollégiumba, és ez azzal is járt, hogy az én szeretett családomtól (védőhálóm) messzebb kerülök. Megtettem ezt a lépést, és mertem változtatni, még akkor is, amikor ez nem volt könnyű: kitartottam a célomért. Utólag láthattam meg, hogy akkor, gyerekként milyen jó döntést hoztam meg a családommal közösen. Hiszen a táncművészeti középiskolás kollégiumi éveim alatt megtapasztalhattam, a közösséghez való tartozás pozitív élményét. Egy olyan biztonságot nyújtó közösség tagja lettem, ahol mindenben számíthattam a társaimra, és amelyben igazán jó volt felnőni. Emellett megismerhettem az egészséges versenyszellemet és a kudarcokkal való megküzdést is, amit ha okosan használunk

motiválón tud hatni az emberekre. Ha ezt a változást akkor nem fogadtam volna be, akkor nem ilyen ember vált volna belőlem, mint ami most vagyok, ebben biztos vagyok. Táncos éveim alatt sokféle emberrel ismerkedhettem meg, sokféle helyzetben kellett helytállnom és igen sok pozitív változáson mentem keresztül. A mestereim példamutatásából megtanulhattam a munka iránti alázatot, a jó alkalmazkodó készséget, a kreativitást, az önkifejezést, az önmegvalósítást, illetve azt hogy a sok és kitartó gyakorlás meghozza a várva várt gyümölcsöt. A táncegyüttesekkel, ahol táncoltam sokat jártunk különböző belföldi és külföldi fesztiválokra, tánctáborokba és erdélyi gyűjtő utakra. Sok adatközlővel ismerkedhettem meg, még nyitottabb lettem az új dolgok, emberek iránt. Illetve mindez felnyitotta a szemem, hogy egy-egy dolgot egészében kell megismernem, megvizsgálnom, ahhoz hogy kellőképpen azt tudjam mondani: már ismerem, tudom. Például ebben az értelemben az adott tájegység táncát, mert az nem csak egy tánc, hanem sokkal több. Az ott élő ember története van benne,, hiszen a táncukban benne van a személyiségük, gondolkodásuk, történeteik és a múltjuk. A legfontosabb dolog, amit én megtapasztalhattam és megtanulhattam az elmúlt évek alatt a változások által, az az, hogy minden értem történik, nem pedig ellenem. A legjobban fejlődni pedig csak a komfortzónánkon kívül vagyunk képesek.

Általában nem egyik pillanatról a másikra változnak meg az életkörülményeink. A tavaszi karantén óta folyamatos változások, változtatások zajlanak a világunkban, és ezek a saját életünket is átszövik. Az elmúlt hónapokban rengeteg változás történt velem is. Hiszem hogy ezek a dolgok amiket nap mint nap megélek, még erősebbé tesznek engem. Tavasszal nem volt könnyű, de úgy érzem szépen helyt álltam minden téren.

Az óvodánk (magánóvoda) tavasszal, március közepétől egyik napról a másikra teljesen bezárt, ügyeletet is csak májusban kezdtük biztosítani a gyerekek számára, mert addig a szülők részéről nem volt igény erre, mivel mindenki otthonról dolgozott. A családtagok együtt voltak otthon. Így az otthon maradt gyerekeknek és szüleiknek, digitális neveléssel igyekeztünk megsegíteni a mindennapjaikat. A kollégáimmal és a vezetőnkkel heti, kétheti (mikor hogyan) online video beszélgetést hoztunk létre. Ezeken az alkalmakon mindenki meg tudta osztani a tapasztalatait, nehézségeit,

sikereit, elakadásait. Támogattuk, segítettük, biztattuk egymást, mert sok új digitális applikációval, programokkal kellett egyik napról a másikra megismerkednünk és használatukat elsajátítanunk, hiszen ezek segítették a mindennapi munkánkat. Az intézményünk létrehozott egy-egy zárt online csoportot minden óvodai csoport szüleinek az egyik közösségi oldalon. A mi csoportunk szülei részéről pozitív visszajelzést kaptunk az új módszerek alkalmazására, de természetesen mindenki hiányolta a társas, személyes kapcsolatot és vágytunk vissza mihamarabb az óvoda épületébe. A karantén első otthon töltött hetében felvettük a szülőkkel a kapcsolatot és már ekkor kaptak online tartalmakat, amiket fel tudtak használni az otthoni életük során. A kényszerű szünet ideje alatt ebbe a csoportba folyamatosan töltöttük fel a kolléganőmmel közösen a heti témáknak megfelelő, napi tevékenységekre lebontott fejlesztő feladatlapokat, video anyagokat, online oktatójátékokat, meséket, vizuális tevékenység ötleteket. Készítettünk a heti témáknak megfelelően ötlettárat is, amiből szabadon válogatva foglalkozhattak a gyerekekkel a szülők. Illetve ezen a felületen meg is oszthatták egymással a tapasztalataikat írás, vagy kép formájában és akár segíthették is egymást a szülők. A csoportunk nagyon jó kis közösséggé alakult már a karantén előtt is, de ez a szituáció, úgy érzem, még jobban összehozott minket. Heti kétszer - az egyik video beszélgetős programon keresztül - „élő” beszélgetéseket tartottunk a csoportunkba járó gyerekekkel (4-5 évesek – középső csoportosok), természetesen szülői felügyelettel. Ezeken az online tevékenységeken a gyerekek elmesélhettek egymásnak és nekünk is az élményeiket, beszélgethettek egymással. Illetve mi, pedagógusok mindig készültünk nekik egy kis játékkal vagy mesével vagy énekkel vagy verssel, a heti témáknak megfelelően. A gyerekek nagyon élvezték, ezeket az alkalmakat, és mindig várták a következőt. Hiszen ez az egy kapcsolódási pontjuk volt a társaikkal, barátaikkal és velünk is. Ezek az alkalmak természetesen nem voltak kötelezőek a gyerekek és szüleik számára, hanem lehetőség. Mindenki akkor kapcsolódott be, amikor a családnak megfelelő volt. A csoportunkba járó gyerekek közül több kisgyerek a tavaszi időszakban ünnepelte az 5. születésnapját, így mindig próbáltuk azokat az alkalmakat még személyesebbé tenni számukra az online térben. Mindenki kíváncsi volt a születésnaposnak valami szépet, rajzolhattak egymásnak, közösen énekeltünk az

ünnepeltnek (egy olyan dalt, amit ő választhatott ki), és ezzel a magunk módján megtudtuk ünnepelni a születésnapjukat.

Számomra az egyik legemlékezetesebb tevékenységünk az anyák napi online ünnepségünk volt május első hetében. Erre az alkalomra kértük, hogy minden anyuka és kisgyermek legyen ott az online térben. Nagyon meghitt és gyönyörű élményt tudtunk adni a szülőknek. A csoportunk (anyukák-gyerekek) összebújva, közösen énekeltek, valamint verseket hallgattak tőlünk. Illetve szerveztünk egy kis meglepetést is a számunkra, mert közeli ismerősünk Szalóki Ágnes (énekes-zenész), akinek korábban meséltünk már a csoportunkról és arról is, hogy milyen jó hangulatban telnek ezek az online tevékenységeink, a nehéz helyzethez képest. Felajánlotta nekünk, hogy szívesen megismerné a kis csodacsoportunkat és meglepné a csoportunkba járó gyerekeket, anyukáikat ezen az alkalmon egy-két szívet melengető dallal. Elmondhatatlan érzés fogott el, mikor ez a kis ünnepségünk zajlott. Csodás pillanatokat élhattunk át, de nem csak mi, pedagógusok, hanem az anyukáknak is megható pillanatokat sikerült szereznünk, ezt a személyes visszajelzéseiből tudjuk.

Hálás lehetek a sorsnak, hogy ilyen közösség alakul ki a csoportomba járó gyerekek és szüleik között. Ezekből az élményekből merítek a mai napig is erőt, ha elbizonytalanodom, ezekben a jelenleg is bizonytalan időkben. Hiába vagyunk nehéz helyzetben, vagy hiába állunk valamilyen változás előtt, mindig meg lehet találni számunkra és meg lehet próbálni megmutatni másoknak is az adott változás jó, pozitív oldalát is.

DIGITÁLIS TANÍTÁS-TANULÁS FÓRUM

Fenyő D. György

(Tanár, szakíró)

Pedagógiai jegyzetek a karanténból

1./

Személyesség és közvetlenség

Bármikor beszélgetünk a gyerekekkel a kényszerű iskolabezárás kezdete óta, arra a kérdésre, hogy mi hiányzik leginkább, amióta otthon kell maradniuk, a leggyakoribb, legigazibb, legátéltebb válaszuk mindig az: a többiek. Az osztálytársak, a barátaim, a többi diák, a barátnőim, a haverok, a lelki társak, a többi ember.

Igen, az iskola mindenekelőtt és elsősorban **közeg, társas hely, együtt-lét**. Ha tetszik, a közvetlenség és a személyesség világa. Persze, lehet jó képzésről, hatékony tudásátadásról, sikeres felkészítésről, kiváló oktatóról beszélni, és mindegyik fontos is, de a személyesség közege nélkül mind halott dolog. Ha egy gyerek – és itt nem csak a hatévesekről, hanem a tizenhat és tizennyolc évesekről is beszélünk – csak megfelelően jó színvonalú oktatást kap, akkor az is könnyen elveszti az értelmét vagy a súlyát. Nem, arra a közegre van szüksége minden gyereknek, amiben a tudáselemek, a képesség-részek mind-mind átítatódnak az együttlét érdekes, vonzó, vibráló, kiszámíthatatlan, érzelmileg átfűtött jelenlétével.

A tanárok is hiányoznak nekik, a maguk elfogultságaival, keménységével vagy lágyságával, bogaraival, mosolyával vagy szigorával. Mert a másik embert látják a tanárban is, a pont nekik beszélő, nekik órát tartó, tőlük követelő, őket értékelő, őket nevelni akaró, és persze esendő embert.

Ha pedig megfordítjuk: amikor a tanárok ott ülnek a számítógép előtt, és rendre gyártják a feladatokat, megoldásokat javítanak ki, megoldókulcsokat állítanak elő,

ugyanazt élük át: megmaradt a tananyag és a feladat, és eltűntek mögöttük a diákok. Éppen azok, akikért az egészet csinálják. Akik a hétköznapiakban persze nagyon sok bosszúságot is okoznak; állandóan félreértések kísérik a tanár-diák interakciót, gyakran bizalmatlanság vagy ellenségesség övezi a viszonyukat a diákokhoz, de mégiscsak: a diákokkal beszélgetnek, velük vitatkoznak, őket igyekeznek megnevelni, nekik akarnak valami érdekeset és fontosat átadni. Egyszóval: diák nélkül mit ér az oktatás?

Minden **fontos élményhez, értékes gondolathoz, emberi-erkölcsi felismeréshez a másik ember által és más emberek közegében** jutunk el. A másik ember az a kapu, amin keresztül a megismerés és megértés felé eljutunk. Az iskola a hétköznapiakban automatikusan – persze melyik iskola jobban, melyik rosszabbul – működteti ezt a kaput, működteti a társas együttlétnek azt az intenzív formáját, amit iskolának nevezünk. És mindezt önkéntelenül teszi, pusztán azáltal, hogy napi hat-nyolc órában együtt van ötszáz vagy ezer ember, gyerekek és felnőttek, és mindent, amit csinálnak, együtt kell hogy megcsinálják. Vagyis az iskola automatikusan, per definitionem a közvetlenség és a személyesség közege.

Ha egy iskola felismeri ezt, akkor még hozzá tud tenni ehhez: tud szervezni osztálykirándulásokat, osztálytáborokat, iskolai táborokat, vándortúrát, vízitúrát, színjátszó fesztivált, játékdélutánt, nulladikos táborát, gólyabált, szalagavatót, versenyeket, túraszakkört, filmklubot, színjátszókört, önképzőkört és még ezernyi más alkalmat és helyzetet arra, hogy a diákok együtt legyenek, egymástól és együtt gazdagodjanak, okosodjanak. Ha egy iskola felismeri ezt, akkor magát az oktatást is úgy tudja megszervezni, hogy ezt a hatalmas erőt felhasználja: csoportmunkákkal, közös feladatokkal, projekt munkákkal, izgalmas beszélgetésekkel, játékokkal, és mindenekelőtt folyamatos kommunikációval.

De, ismétlem, függetlenül attól, hogy tudatosan felhasználja-e ezt az iskola ezt a termékeny közeget vagy nem, mindenképpen ezt hat legerősebben. Ebben a legjobb benne lenni, ez marad meg mindenkiben a legerősebben, ez jelent életre szóló iskola-élményt.

2./

Mi a korszerű pedagógia

Amióta a tanárok digitálisan tanítanak, egyre többször elhangzik, hogy milyen kiválóan belejött a pedagógustársadalom a digitális oktatásba, sőt, hogy a közoktatás több évtizedes lemaradásait hozta be napok alatt. Vagyis, hogy kezd formálódni a 21. században érvényes pedagógia és módszertan, olyan eljárásokat és módszereket használnak a tanárok, amilyeneket még soha, és ez a jövőt tekintve is érvényes eredményeket hozhat.

A véleménnyel egyetértve tegyük föl a kérdést: miben lépett hatalmasat a közoktatás? Mi az, amiben felzárkóztunk? A legkézenfekvőbb válasz – és vélhetően a laikus társadalom ebben az értelemben használja is ezt a felzárkózásról szóló szlogent – az, hogy a digitális térben remekül tudnak a tanárok mozogni. Megtanultak videochaten magyarázni, megtanultak különböző platformokat használni, kvízeket összeállítani, a program által azonnal kijavított dolgozatokat készíteni, hangalámondással digitális tananyagokat feltölteni, közös felületeket létrehozni. Vagyis képesek lettek – ki nagyobb, ki kisebb, de azért kellő – biztonsággal áttérni a virtuális térben való mozgásra.

Az igazi nagy kérdés az, hogy valóban ez-e a jelenlegi oktatás legfőbb hozadéka, illetve hogy **valóban ezt jelenti-e a korszerű oktatás**. Van ugyanis ennek a digitalizálásnak egy hatalmas csapdája is: az, hogy a korábbi tanulásfelfogást, ismeretátadást, egy korábbi tudásközvetítő stratégiát sikerül hatékonyabbá tenni, korábbi tananyagokat sikerül digitalizálni. Remek kvízeket lehet összeállítani teljesen felesleges ismeretekből is. Színesen és lebilincselően lehet egyirányú közléseket elhelyezni a digitális térben. Jól lehet magyarázni online módon, akár harminc-negyven gyereknek is anélkül, hogy kérdeznének. Vagyis azt gondolom, hogy egy pozitivista, a diákok passzivitására épülő, egyoldalúan ismeretközlő tanításfelfogást könnyen lehet jól transzformálni a virtuális térbe. És nem gondolom, hogy az oktatásnak errefelé kellene elmozdulnia, vagyis hogy egy ismeretátadó oktatásfelfogást tegyünk még hatékonyabbá.

A szememben a korszerű oktatásnak ezek a legfőbb jellemzői:

- **konstruktivista:** értelmes és a megértést elősegítő módon tanít, azaz az ismereteket értelmes rendszerben adja át, nem szétszórt ismereteket, hanem gondolati konstrukciókat tanít,
- **aktivizáló:** a diákok aktivitására épít, munkáltat, feladatokat ad a diákoknak, azaz törekszik arra, hogy a diákok szellemi aktivitását felhasználja vagy felkeltse,
- **kooperatív:** a diákok együttműködésére, kooperációjára, közös munkájára épít,
- **kompetenciafejlesztő:** a diákok képességeit, kompetenciáit fejleszti minden feladatával, tudáselemével, témájával,
- **praktikus:** a megtanultak felhasználására, alkalmazására tanít, gyakorlat-orientált,
- **kritikus:** kérdezni, vitatkozni, gondolkodni tanít, vagyis a kritikai gondolkodásra nevel,
- **kreatív:** épít a gyerekek alkotókészségére, fantáziájára, ötleteire, igyekszik azokat fejleszteni és integrálni a tanításba,
- **differenciált és differenciáló:** a diákok egyéni fejlődésére és tudására koncentrál, vagyis a differenciálás nem iskolatípusok, iskolák vagy osztályok között történik meg, hanem az egyes diákok között,
- **feladatközpontú:** az ismereteket folyamatosan átalakítja feladatokká, ezért gyakran projektmunkákban gondolkodik,
- **jelenségközpontú:** a diákokat a körülöttük lévő világ jelenségeinek megfigyelésére és értelmezésére serkeni,
- **attitűdformáló:** a tantárgyak nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy a diákok fontosnak és érdekesnek is tartsák, amit megtanultak,
- **szemléletformáló:** igyekszik választ adni a diákok személyes kérdéseire, világlátásukat formálni akarja,
- **nyitott és integratív:** kilép az iskolai falai közül, körülnéz, integrálni kívánja a világban látottakat és az iskolán kívüli forrásokból származó ismereteket,

- **változatos:** munkaformákban és módszerekben egyaránt sokféle, a munkaformák és módszerek rugalmasan illeszkednek a tanítás tartalmához és a fejlesztendő kompetenciákhoz,
- **élményszerű:** törekszik arra, hogy az iskolai tanulás érdekes legyen, erős, gyakran maradandó élményeket adjon, felhasználja az élménypedagógia és más alternatív pedagógiák tapasztalatait és jó gyakorlatait.

Természetesen nem arról van szó, hogy minden fenti követelménynek minden tantárgyban és minden tantárgy minden témakörében és minden óráján egyaránt és egyformán kellene érvényesülnie. A társadalomtudományoktól inkább elvárhatjuk a személyességet, mint a természettudományoktól, a természettudományoktól inkább elvárhatjuk a jelenségek gondos szemügyre vételét, mint a művészeti tárgyaktól, a nyelvektől hamarabb elvárhatjuk a gyakorlati felhasználást, mint a történeti tantárgyaktól, és így tovább. Vagy egyes tantárgyakon belül: nyelvtanból a szociolingvisztika inkább alkalmas a projektmunkában való feldolgozásra, mint a leíró grammatika, a helyesírás-tanítás inkább praktikus, mint a szövegtan, a nyelv és társadalom viszonyáról szóló ismeretek inkább formálják a diákok világképét, mint a szöveg hangzó elemeinek vizsgálata, és csak így tovább. De a tanítás szemléletének mindezeket az elemeket tartalmaznia kell, minden tárgyban és minél többször arra kell törekedni, hogy ezek az elvek érvényesüljenek.

Összességében tehát az gondolom, hogy fontos és jól felhasználható mindaz a digitális tudás, amit tanárok most megszereznek és begyakorolnak, a különféle platformok, oktatási portálok, csatornák és megosztások, de mégsem ezek használata jelenti az oktatás korszerűségét. Hanem azon elvek követése, amelyeket az imént felsoroltam, és amelyek egy a közösségre és az egyénre egyaránt és egyszerre figyelő, a képességfejlesztést, a gondolkodásfejlesztést, a tudásátadást és a világ megértését egyszerre szolgáló, változatos, a diákok aktív részvételére építő iskolát körvonalaznak.

3./

Az interakciók művészete

Közös tapasztalata a tanároknak, hogy az otthoni oktatás sokkal több időt igényel, mint az iskola, hogy ugyanazt a feladatot előállítani is, instruálni is, kijavítani is, értékelni is jóval több munkával lehet csak, mint az iskolában.

Ennek első oka elég nyilvánvaló: amikor valaki írásban fogalmaz, akkor sokkal pontosabban, igényesebben igyekszik gondolatait megfogalmazni, mint ahogy szóban teszi azt. Az írásos válaszok megmaradnak, kevésbé lehet tehát bennük hibázni. Mi több, az írásos válaszok és értékelések minden szava dicsérő vagy sértő lehet, sokkal inkább, mint a szóbeli válaszé. Az írásban megfogalmazott feladat bármikor a nyilvánosság elé kerülhet, és jó- vagy rosszindulatúan is olvashatják: a szülők megoszthatják egymás között, felháborodottan megmutathatják a munkahelyükön, kikerülhet a facebookra, és így tovább. Szóval jobban ki van téve a tanár a kritikának, és mivel nagyon sok ilyen szöveget (feladatot, javítókulcsot, instrukciót, ppt-t, rövid összefoglalót) kell készítenie, nyilvánvalóan sok hiba is kerülhet azokba. Lassabban és körültekintőbben ír mindenki, mint ahogy beszél, vagyis ugyanazt a magyarázatot leírni sokszor annyi időt igényel, mint elmondani.

De van egy másik oka is annak, hogy írásban sokkal több időre van szükségük a tanároknak, mint szóban, nemcsak a fent említett okok, az igényesség, a hibátlanságra törekvés vagy a félelem, és ezúttal erről a másik oldalról szeretnék írni. Az ugyanis, hogy papíron nem kap a tanár visszajelzést arról, mit értenek a gyerekek és mit nem, mikor kell még egy mondattal megtámogatni az előbbi magyarázatot, és mikor elegendő, amit addig leírt. A gyerek nem tud visszakérdezni, nem látható, mikor teszi le a tollat, mert már érti, vagy mert elunta az érthetetlen magyarázatot. A tanár nem tud visszakérdezni egyes szavakra, fogalmakra, kifejezésekre. Nem tud rajzolni a táblára, nem tudja kiemelni a magyarázat vagy feladat egyes elemeit.

Az iskolában, az offline térben mindez teljesen természetesen úgy zajlik, hogy a tanár folyamatosan monitorozza a diákjait, és ha észreveszi, hogy valamit nem értenek, ott megáll, segít, kérdez, feltesz még egy rávezető kérdést. Ha geometriából nem értenek

valamit, behúz egy vonalat az ábrába, amittől az értelmezhetővé válik. Ha irodalomból nem vesznek észre valamit egy versben, felhívja a figyelmet egy szóra vagy kifejezésre. Ha eltévednek egy történelmi esemény megértésében, megmutatja a térképen a színhelyeket, és máris logikussá válik a korábbi magyarázat. És folytathatnánk a sort bármelyik tantárggyal, mert mindegyikben az a lényeg, hogy egy-egy apró gesztussal, egy-egy közbevetett kérdéssel rá lehet irányítani a gyerekek figyelmét olyan elemekre, amelyek megértésével már megértik az egészet, vagy föl lehet hívni a figyelmet olyan már tudott ismeretekre, amelyek megmagyarázzák az újat. Ezek az eszközök olyanok, mint egy reflektor: ami addig sötétben volt, azt egy figyelemfelhívó mondat vagy egy rávezető kérdés hirtelen éles fénybe vonja, és ettől a magyarázat vagy feladatmegoldás egésze érthetővé válik.

És a diákokat is lehet arra nevelni, hogy ha elvesztették fonalat, kérdezzenek. Egy osztályt tanítva rendszeresen meg lehet állni és visszakérdezni. Föl tud tenni a tanár három olyan kérdést, amelyből kiviláglik, mennyire tudják követni a gondolatmenetet a gyerekek. Rávezetni lehet, szemléltetni lehet, visszatérni lehet, segítségül kínálózkodó korábbi tudásokat lehet előhívni. Magyarázhatnak egymásnak a gyerekek, megbeszélhetnek, vitatkozhatnak, együtt oldhatnak meg feladatokat.

Mindez pedig azt jelenti, hogy az órákon **folyamatos interakció** zajlik a tanár és a diákok között, sőt, a tanár, a diákok és a tananyag között, meg az egyes diákok között is. A tanárnak pedig nagyon fontos feladata, de egyúttal folyamatosan fejlesztett tanári kompetenciája is, hogy ezt az interakciót mozgásban tartsa, figyelje, a jelzések alapján módosítson, hozzátegyen valamit elvegyen valamit. Nem kell nagy dolgokra, gondolni, egy-egy szó, egy-egy példa, egy-egy felolvasott mondat gyakran elég.

Az iskola nem az egyetemi nagyelőadótermek világa, ahol a tanár beszél, a hallgatók (!) pedig hallgatnak. Hanem a folyamatos interakciók világa, ahol a tanár kifejleszti magában azt a képességet, hogy hamar és jól észlelje és lefordítsa a diákok jelzéseit, és ezek nyomán módosítson, lassítson, gyorsítson, kitérjen vagy ismételjen.

Ez az interakció szóban és gesztusokkal történik, az osztályteremben, előszóban, egy élő közegben. A tanárok nagy része ezt az élő közeget érti, használja, tudja működtetni, és

sokkal inkább, mint az írást. Ha írásban mindazokat a szempontokat, kérdéseket figyelembe akarnánk venni, amelyek minden osztályban óhatatlanul felmerülnek, ha az írásos anyagokba be akarnánk építeni a diákok közötti különbségeket is, akkor végeérhetetlenül hosszú instrukciósorokat és magyarázatokat kellene leírni. A tanárnak tehát az írás során előre kell gondolni arra, mit nem érthetnek majd belőle, mihez kellhet segítség, milyen tévutakra csábít az, amit leírt. Márpedig ez még sokkal koncentráltabb és pontosabb fogalmazást igényel, mint hogyha csak össze akarnánk foglalni egy tananyagot.

A tanár tehát egyrészt igyekszik az osztálytermi interakciók várható jelzéseit is beépíteni a leírtakba – de hát ez reménytelenül nagy vállalkozás. És hiába is igyekszik előre mindent kivédeni: egy harmincfős osztályban mindig merülhetnek fel olyan kérdések, kiderülhetnek olyan félreértések, tudáshiányok és tudástöbbletek, amelyekre a tanár nem számít, nem is számíthat. Vagyis nemcsak időigényes és hatalmas munka, és hiába old meg sok felmerülő problémát előre, az összeset úgysem tudja megoldani.

Várjuk tehát ismét a valódi osztálytermet, az élőszóban elhangzó kérdéseket és ellenvetéseket, félreértéseket és kételyeket, amelyekre érdemben és azonnal lehet reagálni. Ezek mindig előrevisznek, mindig segítenek a tanulásban. A tanár pedig végre ismét működtetheti azt a képességét és azt a technikáját, hogy az osztálytermi interakciók gazdag hálózatát használja.

Ablak a tavaszra

REFLEXIÓK

Deli Zsolt

(Neveléstudomány mesterszakos hallgató Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

Gondolatok a Digitális-tanítás-tanulásról a „Változás, megújulás az iskolában” online konferencia alapján

Dr. Gloviczki Zoltán rektor úr a konferenciát köszöntő beszédét azzal kezdte, kissé bizarr, hogy a nagyjából száz éves alternatív pedagógia, még mindig csak alternatív.

Egy olyan világléptékű helyzetbe csöppentünk a pandémia kapcsán, ahol nagyon gyorsan és hatékonyan kellene reagálni a felmerülő nehézségekre. A „hagyományos” intézményi oktatást részben vagy egészében felváltja a digitális tanítás-tanulás. Ha egy ország oktatáspolitikája, oktatáskultúrája annyira rugalmatlan, hogy egy évszázad alatt nem tudta szerves részként magába fogadni az alternatív irányzatokat, akkor hogyan lehet képes egy ekkora változásra mindössze nyolc hónap alatt, ha csak a pandémia elleni intézkedések kezdetét vesszük? Az első hullám után a kormányzat részéről elégedett hangok érkeztek: „Sikeresnek és eredményesnek értékelte a koronavírus-járvány miatt bevezetett digitális oktatást a köznevelési államtitkár csütörtökön a Kossuth Rádió Jó reggelt, Magyarország! című műsorában.”- írja az MTI 2020. május 21-én A pedagógustársadalomból ezzel szemben a következő gyors vélemény született: „-A karantén oktatást a kényszer szülte, sem a tanár, sem a szülők, sem a diákok nem lettek erre felkészítve.” – így Bereczki Enikő ifjúsági és generációs szakértő (ATV 2020. május 29.)

Mik lehetnek a sikertelenség okai?

A konferencia Digitális Fórumán elhangzott a legfontosabb mondat: „A tanítás, emberek közötti szociális folyamat.” Nádori Gergely, a Tanárblog szerkesztője, mint túlélő aposztrofálta magát. A nem jelenléti kapcsolat éppen ezt az axiómát zárja ki a

pedagógiai folyamatból. A csupán közösségben megszerezhető szociális kompetencia elemei a következők:

- „1. az ember belső harmóniája és bizalma abban, hogy képes a társas környezetben eligazodni, valamint arra hatást gyakorolni;
2. olyan attitűd- és képesség-csoport, amely a társas környezetben eredményes viselkedésminták elsajátítását és gyakorlását jelenti.”¹

A fejlesztési koncepció elején két fontos idézet is alátámasztja azt a tényt, hogy a digitális oktatás legnagyobb vesztesége, a szociális kompetenciák megszerzésének lehetősége.

„Talán a legnagyobb pedagógiai téveszme az a vélemény, hogy az ember csak azt tanulja meg, amit megtanítanak neki. A mintegy mellékesen elsajátított, tartós attitűdök, kedvtelések és ellenszenvek gyakran sokkal fontosabbak, mint a nyelvtanórák, földrajzórák, vagy a megtanult történelmi tények. Mert alapvetően ezek az attitűdök számítanak később.” - John Dewey 1938²

„Aki elsősorban tanítani akar, annak számára a pedagógiának két fő fejezete van: az „amit” és „ahogyan”: az anyag és a módszer. Aki elsősorban nevelni akar, annak az „amit” és az „ahogyan” a célt és a légkört jelenti.” - Mérei Ferenc 1985

Úgy gondolom, a két pedagógiai óriástól származó idézetek önmagukért beszélnek.

A konferencia digitális szekciójában nagyon megfogott Fenyő D. György tanár, szakíró összefoglalója. Világosan, pontokba szedve megfogalmazta a korszerű oktatás ismérveit, melyeket egyesével megvizsgálva a digitális oktatás mellette-ellene mérleg serpenyőjében elhelyezve, valamelyest választ kaphatunk arra a kérdésre, hogy sikeres lehet-e az online iskola. Fenyő D. György előljáróban megfogalmazta tapasztalatait, a márciusi időszakról.

¹http://kooperativ.hu/szockomp/1_koncepcio/fejlesztési_koncepcio/01_fejlesztési_koncepcio.pdf (utolsó letöltés: 2020.11.12.)

² Dewey és Mérei szövegeit idézi: Tanári kézikönyv a szociális kompetenciák fejlesztéséhez 1-12 évfolyam. Szerkesztő: Dr. Gádor Anna. Szakmai vezető: Dr. Cziike Bernadett. Budapest, 2008. 10.

- a társas közeg hiánya, a gyerekek önmaguk megfogalmazásának kudarca
- korrekció hiány (az apró tanári gesztusrendszer kiesik) - diák visszajelzések
- korszerű oktatás nem azonos a technikalizált oktatással.

Fenyő tanár úr is első helyen a szociális nevelés/nevelődés hiányát emeli ki, míg a tanítástechnikai problémák és a digitális módszerek csak utána jönnek a sorban. Az utolsó pontjához kapcsolódva a hirtelen kényszerű átállás olyan negatív jelenségek gerjesztett, melyeket Prievara Tibor a Tanárblog egyik szerkesztője „A digitális alibi” című írásában összefoglalt:

- Nincs digitális osztályterem, felület, ahol együtt foglalkozhatnak
- E-mailben kapnak a diákok olyan feladatokat, hogy 'TK. 65-68. o.'
- Az értékelésről nyilvánvalóan látszik, hogy semmi átgondoltság nincs benne (pl. egy Drive mappába tölti fel a tanár a feladatot, majd egy másik mappában várja a megoldásokat - így persze a diákok látják egymás munkáit, és az első megoldás különböző iterációit adják majd be)
- Esetleges a kommunikáció: vagy ír a tanár, vagy nem. Esetleg aznap reggel még nem tudják a diákok, hogy milyen óráik lesznek megtartva, és az óra kezdete előtt 5 perccel kapják meg a Google Classroom-ban az óra linkjét
- 45 perces előadást tart a tanár, egy PPT-t pörget, és nem tudja, ki hallgatja
- Nincs a tanárral személyes kapcsolatfelvételre lehetőség, elérhetetlen, vagy lassan válaszol a levelekre
- Személyes találkozó (online) nincs.

Hozzátenném még azt a jelenséget, hogy a frontális oktatásszervezés áttevődik a kamerába, a tábla pedig a pdf file lett sok esetben.

Vegyük azután sorra Fenyő D. György pontjait a korszerű oktatásról:

1. készség-képesség fejlesztés

2. értelmes logikai rendben tanítunk, gondolati konstrukciók (tematikus tanmenet, mint a tervezés során megjelenő forma)
3. kooperatívitás
4. kritikai gondolkodás
5. kreatív oktatás
6. feladat központúság nem azonos a tananyag központúsággal
7. jelenség központúság
8. praktikusság
9. attitűd formálás
10. szemlélet formáló
11. változatos
12. élményszerű
13. nyitott és integratív iskola
14. differenciált legyen és differenciáló (a hátrányos helyzetű diákoknak különösen)

(Bár Fenyő tanár úr 15 pontról beszél, csak tizennégyet sikerült megszámolnom)

Ha a pontokat megnézzük, és figyelembe vesszük Nádori Gergely gondolatát, hogy a tanári munka alkotó-kreatív tevékenység, akkor digitális formában valóban meg lehet valósítani minden pontot. A frissen kifejlesztett felületek kreatív kereteket biztosíthatnak a kollégáknak, csupán élni kell vele. Mégis ott marad a hiányérzet, és túlélőként tekintünk magunkra a márciusi változások után. Nádori Gergely tapasztalati összefoglalója adhat magyarázatot erre a hiányérzetre.

- A tanári közösségnek iskolán belül és kívül működnie kell. Amelyik intézményben koncepciózus vezetés mellett jól működő pedagógus közösség van, a digitális átállás pillanatok alatt megtörtént és viszonylag zökkenőmentesen folyt a munka tovább.
- Az egyik probléma a gyerekek eszköz hozzáférési problémája volt. Családonként mennyi gép áll rendelkezésre? Illetve országos szinten nagyon sok régióban

egyáltalán nem volt IKT eszköz. Hozzáfűzném, hogy ebben az esetben a postázott feladathalmok az olyan kelet-magyarországi településekre, ahol az áramellátás is akadózó, ha nem is teljes kudarccal, de lemaradás a távoktatásban.

- A klasszikus értékelési rendszerek az iskola falain kívül tökéletesen használhatatlanná váltak.
- Az iskola szocializációs és mentálhigiénés szerepe. Dr. Szabó Andrea PhD az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont munkatársa egy új generáció megjelenését jelzi előre erre az időszakra. A „V” azaz Vírusgeneráció a szemünk előtt fejlődik ki. Tanulmánya végén megemlíti: „Nagyon érdekes, és továbbgondolást érdemel, hogy a fiatalok a kényszer izoláció révén megtanulhatnak valamit, ami eddig talán nem teljesen tudatosult bennük. Jelesül, hogy mekkora jelentősége, fontossága és hozadéka van a valódi, interperszonális kontaktusokon alapuló közösségeknek. Annak, hogy nap mint nap érintkeznek, beszélgetnek egymással, hogy jól vagy éppen rosszul érzik magukat a „suliban”, de ott vannak, együtt vannak és nem – a szó egy egész furcsa értelmében – magányosak. Lehet, hogy a kényszer izoláció elhozhatja a személyes jelenlétben alapuló közösségek új reneszánszát, a közösségek (ismételt) értékévé válását.”³ Dr. Szabó Andrea gondolata is erősíti az iskola mindennél fontosabb szocializációs szerepét.
- Család és iskola együttműködés fontossága.

A szekció további két résztvevője Tallér Júlia a Rogers Iskolából, ahol alsós korosztállyal foglalkozik és Somogyi Ágota a Politechnikumból, aki gimnazista diákoknak természettudományt tanít. Előadásaiából kiderült, hogy a helyes gondolkodás az online tanítás megvalósításához ott kezdődik, hogy definiálják addigi tevékenységüket. Meghatározták, hogy mit és hogyan tanítottak eddig és az elvek mentén milyen digitális teret érdemes létrehozni a gyermekek számára. A korosztályok eltérő igényei miatt a módszerek természetesen különböznek. A harmadikos korosztálynál fontos szempont

³ <https://politikatudomany.tk.mta.hu/blog/2020/03/a-v-mint-virus-generacio-szuletese>
(utolsó letöltés: 2020.11.13.)

volt, hogy ne legyen minden feladat a számítógéphez kötve, az eszköz inkább az elkészült feladatok közvetítő közegévé vált. Illetve nagy kérdés, hogy hogyan lehet a szülőket otthon mentesíteni gyermekük iskolai tanítása alól, tehát az eddig osztályteremben folyt oktatásban a tanár szerepét részben, rossz esetben, egészben áttolja az intézmény a szülőre. Erre a jelenségre személyes példát is tudnék említeni, ahol az első hét után levélben kértem a tanítókat, hogy gondolják át tevékenységüket, mert mi szülők idehaza a saját munkánkkal kellene foglalkoznunk. Pozitívum, hogy a második hétre sokat javult a helyzet.

A két tanárnő beszámolójából is kitűnik, hogy sok mindent meg lehet oldani az online térben, de a személyes kapcsolat hiánya rendkívül nagy. Ahogy Fenyő D. György fogalmazott, az apró gesztusrendszer hiánya, amivel a pedagógus operál az osztálytermi interakciókban, olyan érzelmi töltést hordoz, melyeket szavakkal nem lehet leírni.

Összefoglalva, a jelenléti iskolát nem lehet helyettesíteni. Szükség megoldásnak, vagy az oktatási folyamatokban kiegészítő segédeszköznek természetesen bevált az IKT eszközök alkalmazása, de a lényeg hiányzik belőle. Szeretnék egy távol-keleti példát idéteni, hogy kultúrától függetlenül is alátámasszam a jelenlét fontosságát. A keleti tudás átadásokban, legyen az harcművészet, gyógyítás, meditáció vagy akármi más, közös, hogy a legfontosabb a mester jelenléte. A mester, csupán annyiban különbözik a tanítványától, hogy többet hibázott, mert régebb óta gyakorol. Ez a tapasztalati tudás sugárzik belőle és a tanítvány képes tapasztalni. Képet kap arról, hogy hová juthat el a gyakorlása során. Azok az események, amikor a nagymester a gyakorlás alkalmával jelen van, olyan inspiráló élmények, amelyekből a tanítvány élete végéig töltekezhet. A keletiek megéreztek a tudásátadásból valami fontosat, amelyet a nyugatiak most, hogy nincs, keresnek, hogy mi az.

A szekció beszélgetés végén szóba került a kormány célja, nevesül a hibrid oktatási forma. Az egyöntetű válasz a „katasztrófa” jelző volt. Technikailag kivitelezhetetlen, dupla óraszámot jelenthet a pedagógus társadalomnak. Próbáljuk meg elkerülni valahogy!

Gergye Szilvia

(Neveléstudomány mesterszakos hallgató Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

Fenyő D. György digitális oktatásról tartott előadásában az elmúlt időszak pedagógiai módszereiben bekövetkezett változásokat, lehetőségeket elemezte. Tanár úr az iskola szemszögéből szedett össze néhány tényezőt, mely a korszerű pedagógiát jellemzik, és ezek nem feltétlenül a digitális világból építkeznek.

„Viszont attól meg nagyon óvnék mindenkit, hogy ezt a korszerű oktatást egy technicizált oktatással azonosítsa!”⁴

Az általa felsorolt kulcsszavak mind megállják a helyüket az óvodapedagógiában is, ahol egyelőre és szerencsére még nem nyert teret magának a digitalizáció, viszont a korszerűsítés nem haszontalan.

Készségfejlesztés, képességfejlesztés, kompetencia

Az óvodai nevelés egyik alapfeladata, hogy a természetes érés, fejlődés során megmutatkozó képességeket segítsünk a gyermekeknek készségszintre emelni. Ezek a képességek fogják majd őket az óvodai és iskolai életben egyaránt segíteni. Kompetenssé kell válniuk, hogy befogadják azt a tudást, mellyel életkoruknak megfelelően az élet különböző területein megállják a helyüket. Például a verbális képességek, a finommozgások fejlesztése, mely majd az íráshoz lesz szükséges, a társas kapcsolataikban konfliktushelyzetek megoldásának képessége.

Logikai rend, gondolati konstrukció

A tervezés során az egyes tevékenységi területek összetetten jelennek meg. A természeti jelenségek, azok változásai, az idő folyása adnak egy fonalat, melyre mintegy

⁴ <http://campus.avkf.hu/index.php/modszertani-kozpont/programok-konferenciak/video/28:43>

gyöngyszemekként fűződnek a témák. Maga a világ is egy logikai rend szerint van felépítve, a benne levő dolgok átláthatóbbak, megélhetőbbek lesznek egy kisgyermek számára is, ha azokat folyamatukban tanulja, ismeri meg.

Kooperativitás

A játékeszközök nagy része szabadon használható egyszemélyes helyzetben is, de sokkal nagyobb örömet okoz, ha társak kapcsolódnak bele. Nagycsoport környékén már együtt játszanak a gyerekek és nem egymás mellett. A fiúk nagyon szeretik a konstruáló játékokat, Legóból, Java-ból, Geomagból különleges alkotásokat képesek összehozni együtt. Ugyanakkor egy közösen végzett munka (pl. naposi feladatok) is kívánhat szervezkedést egymás között: egymásnak besegítés a terítésben, feladatok elosztásában.

Kritikus gondolkodás

Óvodás korban is elvárható, hogy gondolkodjanak dolgokon! Itt inkább a direkt gondolkodtatás érvényesül, maguktól a gyerekek nem biztos, hogy kritizálni fognak. Jól megfogalmazott kérdésekkel azonban lehet terelni őket abba az irányba, hogy gondolkodjanak akár a természet jelenségein is. Vajon hova megy a Nap éjszaka, hol tartózkodik a Hold nappal? Mi történik a fákkal télen?

Kreativitás

Az ábrázolási tevékenységek, a mesedramatizálás, a spontán játéktevékenységek nagy része a kreativitásra épül. Jól fejleszthető, új eszközöket adhatunk a kezükbe, különleges feladatokkal színesíthetjük a tevékenységeket. Sokszor meglepően jó ötleteik vannak az óvodásoknak, érdemes őket kérdezni, gondolkodtatni, vagy csak egyszerűen figyelni, hogyan oldanak meg helyzeteket egymaguk.

Feladatközpontúság

Egy adott témakört feladatokon keresztül lehet a leghatékonyabban körbe járni. Így a gyerek tevékenykedhet, manipulálhat, a feladatszakaszok elvégzése közben szerzi meg a tudást, mely később összeáll, így sajátítva el a téma teljes egészét.

Jelenségközpontúság

A környező világ megismerése úgy lesz teljes, ha azt vizuálisan szemléltetjük. Nem mesélek a szobában a lehulló levelekről, hanem az udvaron megnézzük, megfogdossuk, feldobáljuk, fetrengünk az avarban. Megfigyeljük a kopasz fákat, a természet aktuális változásait, kint a valóságban.

Praktikusság

A témák kiválasztásánál figyelembe vesszük az életkori sajátosságokat, olyan területeket választunk ki, melyek hasznosak, használhatóak és egyben érdekesek is a gyerek számára. A tevékenykedtetve tanulás jó lehetőség arra, hogy a praktikus intelligenciát fejlesszük. A naposi feladatok végzésekor azon túl, hogy terítenek, számos illemszabályt is megtanulnak, figyelmet fejlesztünk, matematikai ismereteik bővülnek. Az egyéb munkafeladatokban felelősségérzetük fejlődik, a világ gyakorlatiasabb oldalával ismerkednek, mint például a szelektív hulladék gyűjtése, mosdóhasználatnál a takarékoság.

Attitűdformálás

Az óvodapedagógus személye minta! Ahogyan ő viselkedik, az hatással van a gyermek személyiségének fejlődésére. A gyermek a látott mintát követi, beépíti a saját tárházába. Ha az óvónő elfogadó a mássággal szemben, és ennek fontosságát közvetíti a gyermekek felé, akkor a gyereknek is természetes lesz, hogy ő maga is elfogadó legyen. Fontos, hogy kedves, barátságos, bátorító attitűddel bírjon a pedagógus, úgy viszonyuljon a csoport tagjaihoz, felnőttekhez, vagy akár erkölcsi, szellemi értékekhez, hogy az minta lehessen a gyereknek.

Szemléletformálás

Talán a legjobb példa erre a környezetvédelem, a fenntarthatóság. Az óvodai életnek is vannak olyan területei, ahol ezek jól átadható ismeretként megjelennek. A csoportokban a papírhulladékot elkülönítve tároljuk, ezeket később a gyerekek viszik ki az aulában található nagy szürke ládába. Megtanulják a szelektív kuka fogalmát, „ezt dobd, kérlek a szelektívbe!”. Külön elemgyűjtő, és műanyagkupak gyűjtő található a „zöld sarokban”, ezt is jól ismerik az óvodásaink. A mosdózásnál a kézmosás helyes technikáját megtanulva kevesebb vizet használunk el.

Változatosság

A frontális munkaformák egyre kevesebb tevékenységi területen vannak jelen. Már a mesélésnél is van lehetőség arra, hogy valamelyik gyermek asztalnál játsszon, bár általában odakuporodnak a szőnyegre, főleg, ha az varázsszőnyeggé változik. A népi, dalos játékok esetén együtt mozog a csoport, de a zenei fejlesztés megoldható mikro csoportos formában, akár az öltözőben is. Az összes többi tevékenység munkaformája lehet egyszemélyes, kisebb csoportos. Történhet állva, ülve, fekve, attól függően, hogy éppen mivel ismerkedünk (pl. avarban fetregés: érzetek, illatok, nedvesség, hideg megtapasztalása). Történhet a csoportszobában, a pincében, a tornateremben, az udvaron, a városi séta alatt, az erdőben.

Élményszerűség

Az óvodások életkori sajátossága az, hogy tevékenykedtetve, élményszerűen adjuk át a tudást. Nekik nagyon fontosak a benyomások, az érzések, a megtapasztalások. Muszáj tapogatni, fogdosni, szagolni, érezni a tárgyakat, azok tulajdonságait megismertetni csak így érdemes. Nem ülünk egy nagy körben a szobában, és magyarázzuk, hogy barna a gesztenye és fényes, és ha nem vigyázunk, akkor megszúr a burka. A séta során gesztenyét gyűjtünk, haza visszük, fogdossuk, simogatjuk, a tüskéket próbálgatjuk az ujjunkon, mesélünk vele (Sün Balázs), gurítjuk, dobáljuk, kifestjük, felfűzzük koszorúnak. Minél változatosabb tevékenységeket csinálunk vele, annál élményszerűbb és hatékonyabb lesz az ismeret átadása.

Nyitottság, integrativitás

Legyünk nyitottak a világra, az újdonságokra, még ha azok kicsit idegenek is nekünk, felnőtteknek. Muszáj megértenünk, hogy a világ változik, mások lesznek a fontosak, értékesek a mai gyerekeknek. A mi feladatunk a jövőre nevelés, próbáljuk meg a saját értékrendünket beleépíteni ebbe, de fogadjuk el az újat, a változást. A tudás átadásához alkalmazzunk minden újabb, modernebb módszert azon a kereten belül, melyet mi magunk értékesnek, fontosnak gondolunk. Nem kell bevinnünk a számítógépet a csoportba, mert elveink szerint igyekszünk távol tartani az óvodást a virtuális világtól,

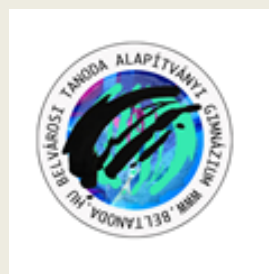
de megnézhetünk egy, a velencei karneválról szóló filmet laptopon. Szervezhetünk az udvaron egy jól előkészített kiszabáb égetést, így a tapasztalatokat több, különböző forrásból szerzik meg a gyerekek.

Differenciálás

Nincs ennél fontosabb kulcsszó! Az gyerek egyedi, megismételhetetlen. Minden gyerek másképpen fejlődik, más érdekli, más fontos számára, más képessége másképpen alakul. Nem robotokat gyártunk az óvodában, hanem személyiségeket formálunk a saját ritmusukban, saját képességeikhez, lehetőségeikhez mérten. Nem várhatjuk el ugyanazt minden óvodástól, hiszen mi, felnőttek sem vagyunk egyformák. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy biztonságos környezetben fejlődjön, az óvodapedagógusnak kötelessége ezt figyelembe venni, és a tőle elvárható követelményeket támasztani a gyerekekkel szemben. A hátrányokból előnyt kell kovácsolni, segíteni, támogatni kell a gyereket, neki még nincs meg az az eszköztára, mellyel az élet, a tanulás akadályait venni tudja.

„HAGYOMÁNY ÉS VÁLTOZÁS” SZEKCIÓ

A MEGHÍVOTT ISKOLÁK BEMUTATKOZÁSA: „AMIRE BÜSZKÉK VAGYUNK”

Pesthidegkúti Waldorf Iskola

A Pesthidegkúti Waldorf Iskola 1989. szeptember 2-án indult, azon a napon, amikor a Waldorf-pedagógia a hetvenéves fennállását ünnepelte. A mi iskolánk Solymáron kezdte el az életét, a harmadik tanévünkben költöztünk át Pesthidegkútra.

Én magam, 1990-ben kezdtem el itt a munkámat, a másodikként induló osztály osztálytanítója lehettem. Így, a mostani tanévem a 30. ebben az iskolában Erre nagyon büszke vagyok: hogy megélhettem az életet itt ilyen sokáig, tanárként, könyvtárosként, szülőként. Sok-sok éve járok úgy ide, hogy reggelenként nem egy munkahelyre indulok, hanem életem másik részéhez jövök, lelkesen és nagy szeretettel. Boldogság megélni azt is, hogy mindezt látom a társaimnál is: idősebeknél és fiatalabbaknál egyaránt.

A harmincegy év alatt felnőtt, 13 évfolyamos, iskolában már olyan kollégákkal is dolgozunk együtt, akik nálunk tanultak, nálunk végeztek. Különös öröm, amikor tanítványink ránk bízják a gyermekeiket. Ez egyre gyakrabban történik meg és szép visszajelzés munkánkról, életünkről.

Úgy érzem tehát, hogy iskolánk gyökeret eresztett és biztosan fejlődik és növekszik.

Visszatekintve az elmúlt évtizedekre: az induláskor nagyban tudtunk támaszkodni és merítkezni a Waldorf-pedagógia külföldi hagyományaira, és amelyeket azután saját magunk számára formáltunk, így alakítva életünket. Sokszor kell és kellett változtatnunk az aktuális oktatási környezethez, miközben szerencsésen megtartjuk alapjainkat és elképzelésinket.

Fontosak számunkra az egymást folyamatosan követő ünnepeink, melyek egész életünket strukturálják és mindennapjainkat is meghatározzák. Ebben vannak nagy hagyományaink, melyeket azután időnként változtatunk. A változtatás igényére mindig is büszkék lehetünk. Amikor már valami szépen és biztosan kialakult, akkor kitalálunk és bedobunk valami teljesen újat. Csak egyet említve a sok közül: az epochális tanítást időnként felborítjuk és ún. kísérleti epochát (vagy más néven projektheteket) szervezünk. Ilyenkor a gimnáziumi korosztályok összekeverednek és választanak maguknak a felkínált lehetőségekből. Ezek komplex, integrált témák sok-sok művészeti

tevékenységgel és idegen nyelvvel. Legnagyobb ereje ennek két dolog: az egyik, hogy az évfolyamok összekeverednek, amit nagyon kedvelnek a diákok; a másik, hogy minden tanár olyannal és úgy foglalkozik, amivel nem szokott, de amit viszont szeret. Ebből rengeteg erőt és jókedvet merítünk.

A változtatás igénye alapértelmezése életünknek: kíváncsiak vagyunk a világra, ami körülvesz minket, kíváncsiak vagyunk a gyerekeinkre, a szülőkre és nem utolsósorban magunkra - ez hajt minket előre. Ebben élni és dolgozni hatalmas kihívás és boldogság.

Jó tíz évvel ezelőtt fogalmazódott meg bennünk, és azóta mottóvá vált: hogy nem vagyunk készen, sohasem lehetünk készen, hiszen a világ sincs készen...

(Bakonyi Katalin)

Alternatív Közgazdasági Gimnázium

Állandóság és megújulás, avagy mire is vagyok büszke

Az AKG legfontosabb értéke, hogy miközben már az 1988-as közös iskolakoncepcióban, sőt a kiindulásban (Horn György Károlyi Mihály Közgazdasági Gimnázium terve) megjelentek olyan alapértékek, amelyek mai napig jellemzik az iskolát, folyamatos a megújulás.

Az AKG volt az első alapítványi formában működő iskola Magyarországon, az alapítvány mai napig is fenntartója az intézménynek.

Olyan alapértékek jelentek meg az iskolánkban –pl. partneri viszony kollégákkal, szülőkkel, tanítványokkal – amelyek ma már (reméljük) nem, de 1988-ban nagyon újszerűek voltak.

Az AKG máig fontos jellemzői már az 1990-es induláskor jelen voltak a programban. Ilyen pl. a patrónusi rendszer, ami persze alakult, formálódott az évek során (én például

sokkal tudatosabban voltam patrónus az 5. csibémnél, mint az elsőnél, ami persze nem jelenti azt, hogy jobb patrónus lettem volna).

Szintén már az induláskor megjelent az epochális rendszer, amit a Waldorf pedagógiától tanultunk, és választ adott arra a dilemmára, hogy a tanár, ne csak hetente háromszor/egyszer/ kétszer találkozzon a tanítványaival, és próbálja onnan folytatni, ahol egy/két/három nappal előbb abbahagyta, hanem egy intenzív együttműködés jellemezze a tanítási folyamatot. Azt AKG-ban, szemben a Waldorf iskolával napi két epocha van, és a négy epochális tantárgy ritmikusan váltogatja egymást.

Szintén már a kezdeti koncepcióban szerepelt az írásos értékelés, ami természetesen sokat alakult az évek során, de az a lényegi eleme, hogy tanár írja a tanítványáról, az ő munkáját értékeli, és nincs hozzá sorvezető, vázlat stb. nem változott a kezdetek óta, bár rengeteg vita folyt arról, lenne-e rá szükség.

És itt, ha már a vitákat említettem, el is jutottunk az AKG egyik legfontosabb és szintén a kezdetektől meglévő jellemzőjéhez, az önismereti tantestülethez. Ember nem tudná összeszámolni, az elmúlt 32 év alatt hány órát töltöttünk hétfőnként együtt, és vitatkoztunk az iskola működéséről. Sokszor sokaknak voltak megterhelőek ezek a sokszor késő estébe nyúló viták, de mégis most, amikor a tantestület megnövekedett mérete miatt felvetődött a hétfők megszüntetésének lehetősége, kiderült, a tantestület nagy része ragaszkodik ehhez, mert szeretne részt venni a döntésekben.

De hol van a megújulás, kérdezhetnénk. Miközben ezek az alapjellemzők megmaradtak, 4 és fél éves gimnáziumból először 6 majd 7 évfolyamos gimnázium lettünk. Azt hiszem Magyarországon csak nálunk van a nyelvi év 11-ben, ahol a gyerekek már a második idegen nyelvet tanulják. A 6 évfolyamos gimnázium hozta meg a kisiskolai rendszert, ami teljesen átrendezte az épületet, amit egyébként minden nyáron hol ezért, hol azért átépítünk.

Aztán lett 5 évfolyamos gimnáziumunk, amely szintén rengeteget változott az évek során. A sokáig megtűrt, futott még párhuzamos képzésből mára a 7. osztályos gimnáziummal teljesen egyenrangú, eredményeiben azonos gimnáziumi képzés lett.

Jövőre érettségizik az első digitális kisiskolánk, ezek a gyerekek már lappal dolgoznak az órán a Microsoft Teams-et használva. Ezért is volt nekünk viszonylag könnyű idén tavasszal az online oktatásra való áttérés.

Változtak az alapegységek méretei is, nekem még volt 101 fős évfolyamom, mára megszilárdulni látszik a 48 fős kisiskola.

És a végére a talán legnagyobb hatású megújulásunk, a harmadik tanévében működő AKG Általános Iskola, amit alapvetően azért hoztunk létre, mert a nálunk érettségiző volt tanítványaink egyre határozottabban követelték, hogy iskolába lépő gyerekek, már 6 éves korától olyan szellemű iskolába járhasson, ahova ők középiskolába. Most nem térek ki a rengeteg vitára, amely megelőzte az általános iskola indulását, nem térek ki a rengeteg nehézségre, amely a több mint 120 fős tantestület együttműködést jellemzi, de az általános iskola sikerességét mutatja, hogy pl. a mostani felvételi időszakban az első osztályba több AKG-s kötődésű család jelentkezett, mint amennyi helyünk van.

És az előttünk levő évek a Kiscelli épület nagy arányú átépítését fogja hozni, és felmenő rendszerben az ottani 13 éves iskola kiépülését.

Tehát a változás, a megújulás folyamatos. És mind erre igazán büszke vagyok.

(Sík Eszter)

Burattino Általános és Középiskola, Gyermekotthon

A csepeli Burattino Általános és Középiskola, Gyermekotthon Magyarország egyetlen olyan magánintézménye, melyben általános és középiskola, szakképzés és gyermekotthon integráltan működik 1991 óta. Gyermekotthonunkban alapellátásra, szakellátásra és utógondozásra is van lehetőség két szép felújított családi házban. A Burattino meghatározó eleme a humanitásra, szociális érzékenységre, a másság elfogadására, toleranciára nevelés – elsősorban személyes példaadással. Az eredmény egy olyan derűs milió, ahol a gyerekek otthon érezhetik magukat. Olyan személyes

kapcsolatot alakítunk ki diákjainkkal, ahol bármilyen problémával, bizalommal fordulhatnak hozzánk. Így tudjuk biztosítani számukra azt az egyéni bánásmódot, amely megalapozza a hatékony pedagógiai munkát. A Burattino Iskola egy olyan inkluzív intézmény, ahol az elfogadásra mindenki bizton számíthat. Ugyanakkor el kell kerülni a szegregációs csapdát: nevezetesen, hogy más társadalmi közegekből nem hoznak gyerekeket. Eddig nem merült fel ilyen probléma, hisz magasan kvalifikált értelmiségi szülőknek is szép számmal jár ide gyereke sajátos nevelési igénnyel vagy más nevelési problémával.

A pedagógiai gyakorlat során törekszünk a módszertani sokszínűségre, közel állnak hozzánk a kooperatív technikák, a drámapedagógia módszerei és a projekt pedagógia. A „burattinós” gyakorlat meghatározó elemei az iskolán kívüli programok: színház, koncert, kiállítás, kirándulás, biciklizés, korcsolyázás vagy bármi más, ami élmény, és kizökkent minket a tanórai keretek közül.

Büszkéek vagyunk arra, hogy a nálunk végzett diákok túlnyomó többsége megállta helyét más iskolákban (egyetemeken, főiskolákon, szakképzésben) vagy munkahelyeken és, hogy hosszú évek után is kötődik az intézményhez. Sokan önkéntesként illetve több volt tanítványunk pedagógusként tér vissza hozzánk, velünk közösen folytatva a munkát.

Palánta Iskola

Egyszer volt, hol nem volt....volt egyszer egy játszótér, ahol 26 éve megszületett egy általános iskola gondolata. Majd elindult 5 kisdíák, hogy a Palánta Iskolába járjon. Egyetlen tanító és a szüleik fogták a kezüket. Aztán újabb 8, majd 12 gyermek követte őket. Mentek mendégéltek, s mára 200 gyerek és 29 felnőtt kíséri őket. A Palánta Iskolából aranyszörű bárány lett? Aki csak hozzáér, nem tudja elengedni? Lehetséges, hiszen a 21 pedagógus közül 10 kollégánk, barátunk már több mint 13 éve együtt dolgozik!

A 24 tanév alatt több mint 600 tanulónk volt, 16 évfolyam végzett nálunk. Jelenleg háromszoros a túljelentkezés és évfolyamonként 2-2 évfolyam indítására lenne igény, 2 tanévben ez sikerült is. Hát ezt biztosan nem gondolta Pásztorné Podolszky Andrea a játszótéren, amikor elindította ezt a mesét!

Az iskola ugyan Piliscsabán indult, de 16 éve Pilisvörösváron működik. Már csak egy karnyújtásnyira vagyunk attól, hogy saját épületben lakjunk – ez a mesében az a próbatétel, amivel még mindig meg kell küzdenünk. Több sárkány több fejét már levágtuk, vagy megszelídítettük a szörnyet, de a türelem próbája végigkíséri utunkat.

A legbüszkébbek összetartó közösségeinkre vagyunk! A kistérségben 'majd' 30 munkahelyet teremtett az Iskolaalapító Egyesület, egy önszervező, civil, non-profit szervezet! Megtartó közösség született, nem véletlenül vagyunk ilyen régóta együtt. Az állandó pedagógus csapat az újabb és újabb érkezők segítségével maga fejlesztette pedagógiai programját és aki jött, mindig hozott is valamit: tantárgyat, módszertant, szemléletet, de mindig: lelkesedést és elkötelezettséget!

Az Egyesület és az Iskola nem működhetne szülői akarat és támogatás nélkül. Rájuk is büszkék vagyunk, a bizalmukra és kitartásukra, ami már 24. éve kitart és megtart.

Első tanítványaink már dolgoznak, apák és anyák lettek: számon tartjuk a palántás „unokákat” ☺ - reméljük, hamarosan idejönnek ők is iskolába!

A klasszikus értelemben vett eredményeink az országos, városi átlagoknál magasabbak. Ez is nagyon fontos, de még ennél is fontosabb, hogy programunk célkitűzése, ami 24 éve ugyanaz, megvalósítható! Boldogságra képes, autonóm felnőtté váláshoz szeretnénk tanítványainkat hozzásegíteni az itt töltött éveik alatt. Mostanában már szociális kompetenciáknak hívjuk azokat a tulajdonságokat, amelyek erőssége minden palántáson „kimutathatóak”:

- tanulóink szeretnek iskolába járni;
- nyolcadik után rendszeresen visszajárnak – a tanár-diák focimeccsre, egy-egy pályaorientációs előadásra, közösségi munkára, vagy szakdolgozat írásra;
- a hírek szerint, ahol tovább tanulnak, közösség formáló erőt jelentenek;

- és azok is, akikért a legjobban aggódtunk annak idején, sikeresen tanulnak tovább, így megnyugodhatunk, hogy biztonságos alapot kapnak nálunk.

Jó érzés tudni, hogy nem vagyunk egyedül, mert a vándorút egy állomásán úgy tudtuk legyőzni az akadályt, hogy összefogtunk négy hasonló iskolával! Varázseszköz sem kellett: egy nyelven beszéltünk, így született meg egy közös alternatív kerettanterv. Mostanában újabb akadályok tornyosulnak elénk, de nem engedjük el egymás kezét.

Zárt közösség vagyunk, de a hírünk talán nagyobb, mint az iskola hatóköre – ezt bizonyítja, hogy programunkat, elsősorban a projektpedagógiai megoldásainkat a tanárképzésben is számon tartják.

Mindez erőt ad a folytatáshoz. Ünnepeinken, amelyek a 100 éves falak helyett tartják az iskola meseépítményét, összekapaszkodunk: gyerekek, családok, iskola, mesebeli összetartozásban, EGYÜTT.

(Mayer Ágnes)

Zenebona

Belvárosi Tanoda Alapítványi Gimnázium

A Belvárosi Tanoda Alapítványi Gimnázium 1990-ben az első alternatív iskolák egyikeként jött létre. Gimnáziumunk középiskolából kimaradt hányatatott életű, nehézsorsú, az elkallódásban veszélyeztetett, de tanulni, életüket rendbe hozni vágyó fiatalok számára alakította ki és formálja programját.

Diákjaink serdülők és fiatal felnőttek (16-25 év között), akik problémáikból fakadóan nem tudtak az iskolarendszerben megfelelni, az elvárásokat teljesíteni. Mindezek ellenére tanulni szeretnének, érettségit szerezni, és majd egyszer normális felnőtt életet élni. Ezzel a reménnyel keresnek meg minket, ebben kérjük a mi segítségünket.

Ingyenes iskolánk esélyt és lehetőséget ad a tanulásra, az érettségi megszerzésére és stabil, érett, felnőtt személyiség kialakulására.

Programunk pillérei a partneri viszonyrendszer, a személyes figyelem, az elfogadó, támogató légkör, a tanulás egyéni útjainak biztosítása és a közösségi lét.

Kis iskolánkat 135 diák számára kb. 20 munkatárssal működtetjük.

Minden diák segítő tanárpárt, mentort választ, aki vele közösen készíti el és gondozza egyéni tanulmányi programját. Személyes figyelmével, törődésével mindenben a fiatal támasza.

Osztályok, évfolyamok helyett a diákok szintjüknek megfelelő átjárható tanulócsoportokban tanulnak. Együttműködő tanulással, valamint személyre szabott feladatokkal, ha szükséges, egyéni fejlesztéssel segítjük diákjaink haladását. A tanítás szemléletével, a tananyag elrendezésével, az alkalmazott tanulásszervezési módokkal a kulcskompetenciákat és az élethosszig tartó tanulás képességét fejlesztjük. Nagy hangsúlyt kap a problémaalapú megközelítés, az együttműködés, és az érettségre felkészítés.

Iskolánkat egy innovatív tanári közösség, a stáb működteti.

Büszkék vagyunk arra, hogy iskolánk 30 év után is létezik, és sikerült megőriznünk a tandíjmentességünket. Az elmúlt 30 évben többszáz kallódó fiatal élhette meg a az elfogadás, az együtt munkálkodás, a közösség, az önmagunkért és másokért való felelősségvállalás élményét, talált társakat a tanuláshoz, és kapta vissza a hitét önmagába és a világba.

(Szebenyi Csilla)

Közgazdasági Politechnikum

A Poli a rendszerváltás újíto lelkesedésében született, programját egy elhivatott tanárcsapat alkotta meg. Ez a tanárcsapat, és aztán a mindenkori tanárcsapat az iskolánk legfőbb erőssége lett. Egy szakmailag igényes, jól képzett tanárokból álló testület, akik értékrendszerükben és napi gyakorlatukban konzekvensen ragaszkodnak a demokrácia, a szabadság, a humanitás tiszteletéhez, elfogadják az emberek és a világ sokféleségét, és érzékenyen viszonyulnak diákjaikhoz, akiket egyenrangú partnernek tekintenek. Ha az a kérdés, hogy mire lehetünk a legbüszkébbek, akkor az első válaszom ez: mi kollégák egymásra.

Büszkeség forrása mindaz a változás is, ami az elmúlt években történt. Az a változásokra érzékeny, kreatív, újíto erő, ami létrehozta a rendszerváltás idején a Polit (is), megmaradt, és továbbra is teremto erőként működik. A változások között a legfontosabbak (időrendben): a sajátos nevelési igényű diákjaink professzionális támogató programjainak felépülése és az autizmus bázisiskola program kidolgozása, a nemzetközi pályázati projektjeink rendszerének felépülése és működése, és a digitális iskolafejlesztési programunk.

A Poli megalakulásától fogva mindenki iskolája szeretett volna lenni, és így hamar megtalálták az iskolát a sajátos nevelési igényű gyerekek is. Az ő tanulási, fejlesztési igényeikhez az inkluzív nevelés mellett speciális szakértelemre is szükség van. Három gyógypedagógus, két iskolapszichológus és egy ifjúságvédelmi felelős dolgozik ma a Poliban. Nekik köszönhetjük, hogy sni-s diákjaink magas szakmai színvonalú

támogatást kapnak, és az őket tanító tanárok számára is biztosított a szupervíziós támogató háttér.

Nemzetközi pályázatainkban minden évben sok diákunk vesz részt. Partneriskoláink vagy partnerszervezeteink vannak Európa 15 országában. Diákjaink érdekes projekttemákon dolgoznak együtt külföldi partnereinkkel, utaznak, külföldi diákokat fogadnak. Nyelvtudásuk, tájékozottságuk, szociális és interkulturális kompetenciáik is fejlődnek közben. Célunk, hogy minden polis diák középiskolai éve alatt legalább egy ilyen nemzetközi projektben részt vegyen.

Öt évvel ezelőtt kezdtünk el dolgozni a digitális iskolafejlesztési programunkon. Mára minden tanárunk használ virtuális osztálytermi alkalmazásokat és három évfolyam diákjai járnak már minden nap lappal iskolába. Ez segített hozzá ahhoz is, hogy az online oktatás időszakában viszonylag zökkenőmentesen tudtunk átállni a digitális kapcsolattartásra diákjainkkal.

Büszkeség forrása néhány alapvető hagyományunk és programunk is, amelyeket a mai napig megőriztünk. Kettőt szeretnék most kiemelni: a több stúdióval működő Másik Színház, és az évente megrendezett Tolerancia napot. A Másik Színház diák és felnőtt színjátszói évről évre fantasztikus előadásokat hoznak létre – ez egyeseknek csak hobbi, másoknak szenvedély, semmiképpen nem a publikált tantervi program része, mégis, ez a Poli titkos egyeteme.

A Tolerancia nap egy fesztivál-szerűen megszervezett alkalom, ahol évente egyszer egy hagyományos tanítás nélküli tanítási napon olyan kérdésekkel foglalkozunk, amelyek a felnőtté válás, az emberi együttélés, a társadalmi felelősségvállalás és az emberiség jövője szempontjából megkerülhetetlenek. Polis diákok generációinak alapélménye a minden évi Tolerancia nap. Néhány téma a Tolerancia napokból: hajléktalanság, hátrányos helyzetek, szenvedélybetegségek, szexuális orientáció és identitás, környezeti problémák, ökológiai lábnyomunk, felelősség a jövőért, emberi kapcsolatok és kommunikáció, kulturális sokféleség a világban....

A Poli olyan mint egy iskola, csak jobb – írta pár éve egy polis diák. És ez tényleg így van: oktatásszervezési megoldásaink inkább a hagyományokat követik, tantervünket és

az iskola szellemiségét inkább az alternativitás és a progresszió jellemzi. Erre vagyunk büszkék, ezt szeretnénk a jövőben is megtartani.

(Nagy Ilona, szakmai koordinátor)

Fürkész Suli

A Fürkész suli nyolcosztályos iskolaként a 2019-2020. tanévben kezdte meg működését Budapesten a II. kerületben. Az iskola alapítóiként, mérnök-pedagógus házaspárként a két megközelítés egyeztetésével fektették le az oktatási-nevelési alapelveket. A koncepció kialakításához a legfontosabb kritériumok az emberi fejlődés jövője, a technológiai fejlődés hatásai (várható munkaerőpiaci körülmények) és a társadalomban megjelenő változások voltak. Mindezen szempontok alapján iskolánkban főként a kreativitás, a problémamegoldás, a teremtés (avagy valami új létrehozása), és az együttműködés fejlesztéséhez építettünk fel támogató környezetet a gyerekek számára. A Fürkészben sikerült a Nemzeti Alaptantervnek való megfeleléssel összehangolni ezeknek a kompetenciaterületeknek a fejlesztését a gyerekek egyéniségének, képességeinek megfelelő, adaptív pedagógia alkalmazásával. Az egyes osztályközösségeket úgy alakítjuk, hogy a legfeljebb húsz fős létszámmal meg lehessen valósítani a gyerekek egyéni előrehaladásához szükséges többszintű differenciálást.

Tantárgyi kereteken belül, tantárgyak közötti kapcsolatokban és egyéb foglalkozások keretében is vegyesen alkalmazunk hagyományos, akár frontális megközelítést, és teljesen új módszereket is. Akár az olvasás és az írás tanulása is megoldható mozgásban is, így a gyerekek csak a legszükségesebb esetekben ülnek a padban. Az alkotás lehetőségeinek kiterjesztésére a suliban a gyerekek animációs technikákat is használnak a rajzórán, óriási élmény számukra, amikor a rajzaik megmozdulnak. Kicsik és nagyobbak egyaránt rendszeresen maguk gyűjtik és rendszerezik az

információkat, prezentációk segítségével adják át egymásnak a tudást. Méréseink során azt tapasztaljuk, hogy a gyerekek a legjobb eredményeket akkor érik el, amikor öntanuló csoportokban egymást tanítják - ennek a módszernek a használatához természetesen nagyon átgondolt kooperatív szabályrendszerre, és pedagógiai támogatásra van szükség.

A Fürkészben minden péntek a nagyjából másfél havonta megtartott tudásexpóra készülés ideje. Tapasztalataink szerint ebben a megközelítésben lehet leginkább a gyerekek belső motivációjára építeni. A diákok különböző képességterületeken választanak tevékenységeket, amelyeknek az egyik legfontosabb célja, hogy az összegyűjtött tudást a tudás expón valamilyen szolgáltatás vagy termék formájában adják el. Ezekben a projekteknél a legfontosabb az önálló információgyűjtésre, tapasztalatszerzésre épülő, önálló gondolkodásra nevelés. Ezeken a "vásárokon" a kereskedelem az iskola virtuális pénzének segítségével történik: egy elektronikus felületen lehet fürcoinokkal fizetni. A tervek szerint a suliban az üzleti, pénzügyi kompetencia területen külön képzéseket is tartunk majd a gyerekeknek.

A Fürkészben a "mindenki jó valamiben, mindenki másban jó" elvet követjük. Demokratikus iskoláról lévén szó a sokféleséget, az egyéniséget az osztályszintű beszélgető körökben és az iskolagyűléseken a gyerekek a közös szabályalkotás, a viták során is megtapasztalják. Az egyenrangú viszony, az együttműködés a tantestületben és a tanárok és a szülők között kötött szövetségekben is hangsúlyosan megjelenik.

(Berecz Zoltán)

Lauder Iskola

A Lauder Iskola egyike a több mint 30 éve alapított iskoláknak, én pedig egyike azoknak, akik már a kezdetektől ott lehettek. Az óvodától az érettségiig otthont adó intézmény folyamatosan fejlődött, változott az évtizedek során, miközben küldetése szerves folytatása a megkezdett irányvonalnak.

Időben visszafelé haladva – ahogyan ezt a konferencián kiemeltem: büszke vagyok az utódlásomra. Számomra fontos volt, hogy a belülről történő vezetőváltás segítse az Iskola fejlődését, hogy egy fiatalabb, energikus csapat újabb és újabb elképzeléseket tudjon integrálni a változó világ napi gyakorlatába.

A büszkeség sokszor inkább öröm, példáimat saját tapasztalatimból hozom.

Tanulás terén büszke vagyok a sajátos tárgyakra, a számtalan projektre, amelyben a különböző érdeklődésű és képességű gyerek aktívan vesz részt, együttműködik, örömmel tanul. Szerettem azokat a nagyon sokrétű, olykor egész iskolára kiterjedő projekteket is, (például a kenyér vagy a „szemét, hulladék”), amelyeket az ovisoktól kezdve a gimnazistákig mindannyian a maguk szintjén, érdeklődésük, tudásuk szerint dolgoztak fel, és mind a diákok mind a teljes dolgozói csapat, sőt a szülők is bevonódtak.

Őszintén büszke vagyok arra, hogy az osztályozás világában elsőként engedélyeztettük szöveges **értékelési rendszerünket** és annak eszközét, a Töprengőt, amely persze az egész intézményt átfogó komplex értékelési koncepció szerves része.

Nagy öröm, hogy egyik volt diákunk, akinek tanulmányi nehézségei voltak és igazán nehezen indult, a korai felismerés, **egyéni fejlesztés** és az árnyalt értékelés eredményeként le tudott érettségizni. Nálunk kezdte a foto és filmezés tanulását, mára számos hazai és nemzetközi filmfesztivál nyertese, **tehetsége**, vizuális látásmódja kontinenseken átívelően elismert.

Örülök az összetartozást segítő **hagyományainknak**. A zsidó ünnepeken túl a számtalan közös és közösséget erősítő esemény egyike az iskolai születésnap, ahol egy ovis/elemis és egy idősebb osztály együtt ünnepel, közösen játszanak, tortáznak. És

persze a születésnap része számos izgalmas csoportos feladat az épületen belül és azon kívül, amelyeknek nincs köze a tantárgyakhoz, de annál inkább a környező világunkhoz, ez is igazi tanulás!

Hagyományainkat gazdagítják a sajátos mozaikszavak is. Ilyen például a SANSZ (sajátos nevelési szükséglet) az SNI helyett, amely az erőfeszítést követő siker reményét is magában hordozza; vagy a NYIT (NYEK helyett), amely a **nyelvi informatikai tanév** egyik lényegét, az idegen nyelvek és a digitális kommunikáció által a világra való nyitást fejezi ki.

Szeretem az épületet gyakran betöltő, legkülönbözőbb műfajú muzsikálást, a falakról is visszaköszönő képzőművészeti munkákat.

Csak egyetlen példa a **szociális területről** a „Micve” program, amely folyamatosan a mások segítésére, az aktív odafigyelésre és felelősségre, szolidaritásra tanít. S persze igaz ez a másik irányban is, hiszen a kialakított támogatási rendszer lehetővé teszi, hogy a nehezebb anyagi helyzetben élők is lehessenek az iskola tanulói.

A **szervezeti élet** számtalan példája közül most az évente megjelenő naptárat emelem ki, amely minden iskolahasználó számára nélkülözhetetlen. A felnőttek és gyerekek által készített kiadvány művészi megjelenése, aktualitás üzenete, az éves programok kiszámítható, előzetes ismerete, a sokszínű tartalom sok mindent elárul az intézményről.

És mindez csak úgy jöhet létre, ha van egy közös értékrendszerrel gondolkodó, **lelkes dolgozói csapat**. Büszke vagyok a közös képzésekre, kirándulásokra, szakmai utazásokra, a szülőkkel való kapcsolatra. Ezek által lesz olyan az intézmény hangulata, amely miatt volt diákjaink gyermekeiket ide íratják be, amely szintén nagy öröm.

És végül egy szerénytelen, az iskolától nem független szintén szubjektív örömforrás: a diákoktól megkaptam a „legmosolygósabb főigazgató” címet. Hát lehet erre nem büszkének lenni?

(Szeszler Anna)

Carl Rogers Személyközpontú Óvoda és Általános Iskola

A Rogers személyközpontú szemléleten alapuló pedagógia célja, hogy mindenki úgy juthasson el a saját legjobb „teljesítményéhez”, hogy ehhez adott az optimális fejlődés lehetősége, a megfelelő kapcsolati környezet. Ebből eredően gyermekek és a pedagógusok hiteles személyként vannak jelen a közös munkában; miközben partnerként dolgoznak együtt, mindenkinek megvan a saját felelőssége. A csoportokban biztonságos, bizalmon alapuló légkört uralkodik. A pedagógusok figyelemmel kísérik a gyermekek igényeit, támogatják abban őket, amikben jók, és segítik a fejlődést az elmaradó területeken. A tanulási folyamatban - ahol csak lehet - építenek a gyermekek belső érdeklődésére.

A Rogersben erre a bizalommal teli légkörre vagyunk a legbüszkébbek, arra hogy a pedagógusok empatikusak, kongruensek, fontos számukra a feltételhez nem kötött pozitív odafordulás és a bizalom. A gyerekeket bevonják a döntésekbe, megosztják velük a felelősséget. A Rogers Iskolában minden érintett – a gyerek, a pedagógus és a szülő – a lehető legnagyobb szabadságot kapja, miközben a tanulás fontos közege a csoport.

Büszkék vagyunk arra, hogy az elmúlt 30 év alatt sikerült egy olyan oktatási intézményt felépíteni, amely az együttműködésre, mint értékre építve folyamatosan megújul. Állandó közösségi reflektivitáson keresztül az iskola fejlődő, önmagát megújító szervezetként működik. Ebben a folyamatban az együttműködés egyszerre alapvető érték és a megvalósítás eszköze is. Ebben az együttműködésen alapuló szervezeti kultúrában nem a gyors egy személyi döntés a cél. Munkatársainkat bevonjuk a tervezésbe, a döntések meghozásába, a szervezeti működés alakításába – értéknek tartjuk a bevonódást.

Természetesen nem beszélhetünk megújulásról hagyományok nélkül. Ezek közül sok egyidős az iskolával, 30 éve velünk vannak. A Rogersben legfontosabb hagyomány az ünnep: a tanév minden szakaszát egy-egy ünneppel zárjuk, amikre közösen, a szülők

bevonásával készülődünk. Az ünneplés egy folyamat lezárása, megállás és ránézés az eltelt időszakra. Az éveknek ez által visszatérő ritmusa van, amely stabil, értékmeghatározó keretet ad. Az ünnepeknek fontos szerepük van a közösségépítésben, az ünneplés maga is közös, közösségi: az intézmény minden polgárának megvan a szerepe benne: a gyerekeknek, a pedagógusoknak és a szülőknek is.

(Lipták Era)

Gyermekek Háza

A Gyermekek Háza 1991-ben kezdte meg működését. Az eltelt, közel 30 év alatt rengeteg dolog történt velünk, sok mindenre lehetünk büszkék!

Személyközpontú programunk fő célkitűzése a minden tanuló számára hatékony, tanulási esélyegyenlőséget biztosító iskolai környezet kialakítása volt. Célként fogalmaztuk meg, hogy az iskola minden tanulónak elfogadó, biztonságos környezetet nyújtson, biztosítsa az egyéni tanulási út lehetőségét, neveljen szabadságra, kreativitásra, önállóságra, gondolkodásra.

Személyre szabottan, a tanulók egyéni lehetőségeihez igazodva nevelünk, tanítunk, nagy súlyt fektetünk a tanulói aktivitásra, döntésre építő tanulási helyzetek kialakítására, a személyre szabott értékelés megvalósítására.

Az adaptív tanulási környezet tette lehetővé, hogy Gyermekek Háza – Magyarországon elsőként – megvalósítsa az SNI tanulók integrációját. Az, hogy a különböző sérüléssel küzdő gyerekek együtt tanulnak ép társaikkal, minden résztvevő számára hatalmas pluszt jelent. Az együttnevelés során fejlődnek a szociális kompetenciák (türelem, tolerancia, elfogadás, segítőkészség), a differenciált tanulásszervezés pedig remek alkalmat nyújt egyéni képességek fejlesztésére, kibontakoztatására. A Gyermekek Házában a tanítási blokkokban a partneri, együtt gondolkodásra építő kooperatív

tanulás kerül előtérbe, nagy teret biztosítva az egymástól tanulásra, a kutatásra, felfedezésre. A programban gyakoriak a projektek, témahetek. Büszkéek vagyunk arra, hogy tanítványaink szeretnek és tudnak tanulni!

A Gyermek Ház az elmúlt 30 évben komoly hazai és nemzetközi hírnévre tett szert. Pedagógusaink fontosnak tartják a folyamatos fejlődést, valamint a program innovációinak, tapasztalatainak megosztását. Rendszeresen tartunk bemutató foglalkozásokat, előadásokat, főiskolásokat fogadunk, pedagógus-továbbképzési programot akkreditáltattunk. Több nemzetközi programban vettünk részt, többek közt a British Council által szervezett Világsuli programban, vagy az OECD keretein belül az „Innovatív tanulási környezetek” projektben. Kimondottan büszkéek vagyunk a Gyermek Ház 25. születésnapja alkalmából rendezett országos konferenciánkra. Nyitott iskolaként tapasztalatainkat örömmel osztjuk meg az érdeklődőkkel, és szívesen tanulunk másoktól.

A Gyermek Ház a szülők, családok körében is népszerű. Sokan szeretnék a Gyermek Házban tanulni. Szülői igény és fenntartói támogatás tette lehetővé, hogy programunk gimnáziummal bővüljön. 2019-ben indult a GYH Alternatív Gimnázium, amely a Gyermek Ház alapvetéseit, értékeit viszi tovább. A gimnázium nagy kihívás és nagy lehetőség mindannyiunk számára!

Büszkéek vagyunk arra, hogy pedagógusaink által kidolgozott, egyéni eltérési engedéllyel rendelkező alternatív tanterveink vannak. Ezek összeállítása komoly szakmai munka volt.

Összességében elmondható, tartalmas, jókedvű, innovatív évek állnak mögöttünk, és bízunk abban, hogy ez a jövőben is így lesz!

(Lányi Marietta, programvezető)

Zöld Kakas Líceum

A Zöld Kakas Líceum 1998-ban eredetileg középiskolának indult, ma már 1-14. évfolyamig járnak ide diákok. Amikor megalapítottuk az iskolát, akkor mindössze annyi elképzelésünk volt: van egy csomó okos, de kétségtelenül furcsa észjárású, nem túl simulékony viselkedésű diák, akiket kivet magából a közoktatás. És itt vagyunk mi, azok a pedagógusok, akik éppen őknek szeretnek a legjobban foglalkozni. Csinálunk hát egy iskolát, ahol diákok és tanárok összetalálkozhatnak és attól kezdve boldogan élnek, mint a mesében. Aztán kiderült, hogy az iskolacsinálás nem mesebeli műfaj, sok nehézségen kellett úrrá lenni, buktatón átverekedni magunkat az elmúlt évtizedekben. Álltuk a sarat becsülettel, van mit mesélnünk.

Mégis, mire vagyunk a legbüszkébbek? Talán arra, hogy a kutatásaink eredményeképpen egyre többet tudunk a hozzánk járó diákokról és arról is, hogyan tudjuk őket a lehető leghatékonyabban támogatni. Ők azok az atipikus tehetségek, azok a különös képességekkel megáldott-megvert gyerekek, fiatalok, akikben furcsa képességeikhez társulva nagyon erős hajtóerők munkálnak. Nem arról van szó, hogy nem akarnak alkalmazkodni, beilleszkedni az iskola szabályozott világába – képtelenek rá. A megfelelő közegben azonban szuverenitásuk kibontakoztatása által kibomlanak képességeik, ezáltal nyer tért tehetségük. A Zöld Kakas ezt a közeget igyekszik megteremteni diákjai számára.

Ennek egyik fontos eleme, hogy a tanulást projektalapú oktatásszervezés támogatja. A projektek tantárgyakon és évfolyamokon átívelő aktivitásokat valósítanak meg. Az iskola mindenkor projekt kínálata részben a diákok tényleges érdeklődéseire, részben a munkatársaink érdeklődéseire alapuló projektekből tevődik össze. Így a projektek mindig izgalmasak, életteli teliek.

Az iskola minden diákunk számára személyes segítőt biztosít. Minden diákkal személyre szabottan, vele együttműködve dolgozzuk ki tanulási/haladási útját. Támogatjuk, hogy a diákok egyre inkább legyenek képesek önnön fejlődésük tanújává válni.

Mindenki a saját tempójában, érdeklődésének és kitűzött céljainak megfelelő ütemben haladhat tanulmányaival, így értelemszerűen nincs bukás és évfolyamismétlés. A diák projektválasztásai képezik az alapját a személyes tanulási/haladási útjának.

Az alternatív megközelítések a jelenlegi törvényi szabályozásnak megfelelően, az EMMI által 2020. július 21-én kelt határozatában engedélyezett egyedi megoldások alkalmazásával valósulnak meg.

(Kerényi Mari)

Nagy mutatvány

ÖSSZEFOGLALÓ

Bendő Emese

(Neveléstudomány mesterszakos hallgató Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

Számomra a szekció mondandója, hogy mindig nyitottan kell hozzáállni az új dolgokhoz és érdemes kritikusan gondolkodni. A módszereinket a gyerekek igényeihez és a folyamatosan változó, fejlődő világhoz kell igazítani. Bölcsődei pedagógus lévén gyakorlati módszereket nem tudok konkrétan átvenni, én azt látom fontosnak, hogy ezt a szellemiséget és hozzáállást tudjam továbbadni.

Nagyon tetszett Szeszler Anna összefoglalója a szekció végén. Szerintem jól megfogalmazta az alternatív iskolák működésének az alapját, amely elvek mentén mindannyiunknak érdemes gondolkodni. Az előadók a 30 évnél idősebb iskolákból jöttek, melyek a Szabad Iskolákért Alapítvány ernyője alatt régóta együttműködnek.

Milyen motivációval indították el az iskolákat, milyen értékek mentén?

Sík Eszter: (AKG, 1988. augusztus 27-én alapult, 1990. február 1-én volt az első gyermek belépése). Kérdés, hogy mióta számoljuk iskolának. A II. Rákóczi Ferenc Szakközépiskolában, egy pincében, mint egy klub alakult meg. Ez elterjedt, egyre többen jöttek, és az iskolarendszerről beszélgettek. Ebből alakult az első alternatív iskola. Több mint 5000 jelentkező volt az iskola elindulásakor.

Bakonyi Katalin: (Waldorf Iskola, 1989 őszén alakult az iskola, akkor volt a Waldorf mozgalom 70 éves). Katalin családjában mindenki pedagógus. Az első Waldorf iskola a '20-as évek elején alakult, a háború idején abbamaradt a tevékenységük, de Waldorf pedagógiával ez alatt is nagyon sokan találkoztak. A '80-as évek végén önálló családi kezdeményezésként indult el újra. Előadásokat is szerveztek maguknak. Vekerdy Tamás

az egyik újkori alapító. Mindenki arra buzdította, hogy amit meg tudnak valósítani, azt csinálják.

Lipták Era (Rogers Iskola) Nem a kezdetektől csatlakozott az iskolához. 1988-ban fogalmazódott meg az iskola ötlete, szintén szülői kezdeményezések alapján. Káldor Anna az egyik alapító tag. Az alapérték Rogers személyi központú elmélete. A benne élők alakítják a szabályokat. Szociális kompetencia, önmagunkról való tudás az uralkodó érték. Hangsúlyosak az ünnepek a, negyedikesek olimpiája, az éves kultúrkör adja az év alapját, amely az ünnepekre épül. Egész napos iskolaként van bevezetve.

Szeszler Anna (Lauder Iskola). 1988-89-ben kapcsolódott be az iskola életébe. A Waldorf, Rogers alternatív iskola is érdekelte. Várhegyi György az első igazgató, aki részese volt az iskola létrehozásának. A legfontosabb, hogy a zsidó hagyományok megismerése nem egyházi keretek között, a gyerekekre alapozva történjen

Mezei Kata (Burattino Iskola) az iskola egyik alapító tagja. Legfőbb motiváció egy olyan iskola, ahol ő és a gyerekek is jól érzik magukat. A legproblémásabb gyerekekkel találta meg az összhangot. A tanítványok reakciója visszatéréskor nagyon kettős. Az alapvetések nem változnak. Egészségügyi feladatok, szociális problémák kezelése. Két gyermekotthonnal dolgoznak együtt, azokat a dolgokat igyekeznek megadni a gyerekeknek, amiket a családtól kapnának meg. Szakképzéssel is foglalkoznak.

Nagy Ilona (Közgazdasági Politechnikum) 1991-ben kezdett működni, ami előtt 9 tanár egy évig dolgozott együtt. A motiváció, hogy mást szeretne szellemiségben, szervezetében és a szakmai megközelítésében, mint más iskolák. Demokratikus alapértékek, szabad véleménynyilvánítás, tanár, a szülők és diákok is „iskolapolgárok”. Sok dolog változott az iskola növekedésével is, de az alapértékek maradtak.

Tildyné Bori (Belvárosi Tanoda) 1990-ben indult, akkor alapították. A motiváció a korai iskolaelhagyás problémája, azok, akik nehéz helyzetükben mégis szeretnének tovább tanulni. „Második esély iskola”, akár ugródeszka, segítség az érettségi megszerzéséhez.

Lányi Marietta (Gyermekek Háza) a program egyik alapítója. 1988-ban még gondolkodott más iskolában is; 1991-ben alapították. Már megjelentek a reformpedagógia iskolái, ebben a korszakban nagyon fellendültek az alternatív

irányzatok. Czike Dettivel, Szabó Évával és Zágon Marival már korán beszélgettek egy ideális iskoláról, amit a minisztérium is támogatott pályázati lehetőséggel. A Gyermekek Háza célja, hogy befogadó, biztonságot nyújtó iskolai közeget alakítsanak. Elindult egy alternatív gimnázium tervezése, 2019-ben meg is alakult, állami keretek között.

Kerényi Mari (Zöldkakas Líceum) az egyik alapító. Azokkal szeret dolgozni, akiket mások ki akarnak rúgni, van ilyen több kollégája is, úgyhogy így jött az ötlet egy iskolához, „Zűrös” → „atipikus” gyerekek befogadásához. Olyan közeg, ahol ezek a diákok is magukra találhatnak és a tanárok is. Nemrég indult a kezdeményezés, hogy kisebbekkel is foglalkozzanak. Ma már 6. osztálytól érettségiig, sőt érettségi utáni szakképzésig foglalkoznak tanulókkal. A legfontosabb érték a személyközpontúság. Mindenkinek a számára legjobb közeg megteremtése a cél.

Mayer Ági (Palánta Iskola). Piliscsabáról nem tudta alternatív iskolába adni a gyerekét. Láta a felhívást az utcán és a játszótéren talált fiatal pedagógus anyukákból álló csapatot, akik megnyerték a pályázatot. Ági igazgató lett, majd szakmai vezető. 5 fős osztállyal indult el, már 200 diák jár az iskolába. Saját épületük nincs, Piliscsabáról Pilisvörösvárra költöztek. 19 településről járnak a gyerekek. Az alapértékek: 1. Kristóf Péter által jegyzett pedagógiai program 2. személyközpontú megközelítés 3. közös felelősség, projektpedagógia 4. egyéni haladás, szabályozó tanulás.

Milyen változások történtek az elmúlt 30 év során?

Sík Eszter: A hagyomány a változás, mert állandó a változás az iskolában. Egyre több variációban lehetett jelentkezni a gimnáziumba, majd az általános iskolai részre is. Most, a növekedéssel kifejezetten nagy a változás.

Nagy Ilona: 6 évfolyamossá, 7 évfolyamossá válás. Barátságosan bánnak a nehezen beilleszkedő gyerekekkel. Autizmus bázisú iskolai program. A tantárgyak szakmai megközelítésében is változás. A külvilágban fontos tantárgyakkal kapcsolatban nagyobb hangsúly a kimeneti követelményekre.

Lipták Era: Három szinten változás, a tananyag megtanítása céljából szűkebb keretek. Másik nagy változás az intézmény szervezetében. Egyre bővül. A bensőséges

kapcsolatból sokkal inkább intézménnyé vált. Általános iskola bővülése, 6 osztályból 8 osztály plusz óvoda.

Bakonyi Katalin: Szervezeti változás: Nem volt az első pár évben igazgató, de a tapasztalat alapján muszáj volt választani valakit iskolaképviselő néven. A 30. tanévben reformálták a szervezeti felépítést, ez idén is folyik. Epochális tanítás zajlik, de projekt és témahetek is vannak. Ilyenkor az évfolyamokat is összekeverik. Az ünnepek adják a folyamatosságot, mindig ugyanazok, de ebben is folyamatos újítás.

Szeszler Anna: Óvodával indult, 1. osztály és 7. osztály. 6+6 terv, de átalakult. 4+4 lett a szerkezeti felépítés. Bejött a nyelvi évfolyam, a NYIT (NYEK), a 8. évfolyam utánra került. Kiegészült egy komplett zeneiskolával. A folyamatos változás állandó elem.

Tildyné Bori: Szerkezeti változás, költözés. Folyamatos változás az élethez való alkalmazkodás miatt. Hagyomány az iskolában a jeles napok, ehhez kapcsolódott az elmúlt időben a projekteredmények bemutatása. Alkalmazkodás a diákok igényeinek változásához. Egyre több eszköz megismerése, használata, akár a diákok ötletei alapján.

Kerényi Mari: Amikor elindultak majdnem olyan volt, mint egy iskola, de egyre kevésbé hasonlít iskolára. Felbontott osztálykeretek, semmilyen megkötés nincs, hogy kik alkotnak egy csoportot, az egyre önállóbb csoportvezető irányítja ezt a munkát. A külvilág által szabott keretek és elvárások máshol egyre jobban strukturálják a tanítást, ők egy burokból tudnak ettől szinte függetlenül, de az elvárásoknak megfelelően tanulni/tanítani.

Mayer Ági: Ők az elején nem hasonlítottak iskolára, egyre inkább hasonlítanak. Ez a létszámnövekedésből fakad. A tantárgyak együttműködése, integrációja egyre erősebb.

Lányi Marietta: A cél marad, az változik, hogy ezt a célt és az elvet mi szolgálja leginkább. 1993: a gyermekek háza az első iskola, amely sajátos nevelési igényű gyerekek integrációját valósította meg. „Mindenki iskolája”. 4 évfolyam, 6 évfolyam, 8 évfolyam, gimnázium. Már igény az óvodára.

Olyan hagyományok megfogalmazása, melyek átalakultak, de részei az iskolának:

Bakonyi Katalin: Az ünnepek szövik át a mindennapi életet. Mindig az ünneplés módja változik. Az egyik ünnepből a másikba való átmenet. EPOCHÁ. Régi tanítványok járnak vissza tanítani, és viszik a gyerekeiket ebbe az iskolába.

Sík Eszter: A Patrónusi rendszer állandó. Átalakulással, de jelen van ma is.

Tindiné Bori: Természetbe visszatérés, „nomád projekt”. Hagyományos, mint projekt, de ezek között egy új próbálkozás. Részt vesznek benne újak meg régiek is, sőt régen leérettségizett diákok is.

Nagy Ilona: Az iskolai hagyomány a színház. Kezdetben szakkörként működött, ebből lett dráma tantárgy és színházi csapat, színházi műhely. Szabadidős tevékenység már kezdettől a nomád tábor, évente 14 nap.

Lipták Era: Az ünnep, amire az évkör felépül, mint alsó tagozatban a kultúrkör. Újabb projekt, hogy a gyerekek maguk döntenek el, mivel szeretnének foglalkozni. Év végi tábor, ahova az egész iskola elvonul, a 6-osok viszik a témát, itt van az utolsó napon a bizonyítványosztás. Új projekt az osztályok átadásának módja. Új hagyomány szünetek után első témanap vegyes csoportban pl Rogers-es témanap. Régi diákok jönnek vissza bemutatni, hogy most mivel foglalkoznak.

Lányi Marietta: A személyes kapcsolat nagyon hangsúlyos. A beszélgetőkör ilyen szempontból is nagyon fontos. Közös gondolkodás, a tanárok együtt hoznak javaslatokat, osztják a tapasztalatokat stb. Fontos a másokkal és a régi tanítványokkal való közös gondolkodás, ami előre visz, inspirálóan hat.

Szeszler Anna: Hagyomány, hogy a vezető minden bejövő elsős gyerekkel kezdet fog, megszólítja őket. A zsidó hagyományok az iskolában nagyon fontosak, ezeket próbálják ötvözni a személyközpontúsággal. A nagyobbak a kicsikkel vegyülnek. Sport: éjszakai túra, mozaik nap (életkortól függetlenül témára megy be). Évről évre megjelenő naptár (közös projekt).

Mayer Ági: Szociális kompetenciára építő alternatív kerettanterv. Fontos az újabban alapuló alternatív iskolák segítése, támogatása.

Szeszler Anna: Óvodában csak övék a színpad. Az elemisek abban mélyülhetnek el, amiben akarnak. Tehetség ház mentorokkal.

Lányi Marietta: Eleinte sajátos nevelési igényű gyerekekre fókuszáltak, majd rájöttek, hogy a tehetséges gyerek is sajátos nevelési igényűek. Tehetséggondozó szakkör, lehetőség az elmélyülésre, nem frontális tanulási közeg, hanem döntéseket, választási lehetőségeket kapnak.

Melyek az alternatív iskolákban a fejlődés/változás beépített garanciái?

Lipták Era: Beépített garancia a változásra, ha azok határozzák meg a kereteket, akik benne vannak. A pedagógusok az első két napot bent töltik, hogy megismerjék a gyerekekkel egymást és szabályokat alakítsanak.

Mayer Ági: Heti pedagógiai szakmai műhely. Munkaköri leírásban is benne van. Ez a folyamatos reagálás állandó színtere. Diákönkormányzat működése megváltozott, felépült, érvényes hozzászólásaik vannak, ez is garancia a változásra.

Nagy Ilona: Intézményesített garancia kell a változásnak. Csütörtök, az „értekezletek” napja. Tehetség: szabad közeg megteremtése, szakköri programok biztosítása.

Bakonyi Katalin: Kíváncsian reagálnak, kíváncsi emberek. Nem vagyunk kész, nem lehetünk kész, minden nap újra kell gondolni. Minden gyerekből ki lehet hozni a tehetséget.

Szeszler Anna: A tanárok értékelésének rendszere. Szülők, kollégák is segítően értékelik egymást.

Mire vagytok a legbüszkébbek?

Sík Eszter: Ahogy kinéznek, a belépést követő látvány, a gyerekek élettere, látványvilág.

Bakonyi Katalin: A 30 tanév, közben felnőtt az iskola és még mindig szívesen megy be.

Lipták Era: A közösségekre. Élők és összetartozók.

Szeszler Anna: Utódlás. Sikerült olyan vezetői csapatot otthagyni, amelyik nyitott, változásra képes.

Mezei Kata: Arra, hogy az iskola a nehézségek ellenére a mai napig él és működik. Az ott most dolgozó csapatra, hogy a dolgozók fele férfi. 48 év után minden nap boldogan megy be.

Nagy Ilona: A külső elvárásoknak meg kell felelni, ennek ellenére az iskola szigetszerűsége, világa, hangulata megmaradt. A tanárok szakmai és emberi minőségére.

Tindiné Bori: A tanoda egybetartó erőterére.

Lányi Marietta: Segítő és támogató közösség. Mind tanárok, szülők, gyerekek részéről. Állami keretek között működik és támogatva vannak az értékek, amiket képvisel. Az a fajta nyitottság, amit az iskola képvisel, ezt meg kell mutatni. „Őrizzük a gyermek méltóságát.”

Kerényi Mari: A közegre, erőterre, amit megteremtene és aminek az iskola minden tagja a lényege.

Mayer Ági: A negyedik gyerekére (iskola). Kölcsönös bizalomra. Mindannyian szeretik a munkájukat, a diákok is szívesen járnak iskolába, akik szívesen visszajönnek, mint szülők és kollégák. A nagy szabadságban mégis vannak rendszerszerű elemek, a bizalom minden iskolában alapvető, sokfélék vagyunk és a gyerekek is, változik a külvilág, és erre mindenki a maga módján, de valahogy reagál. Az összes intézmény átélte a személyesből hatalmassá válás problémáját.

„ISKOLAALAPÍTÁS MA” SZEKCIÓ

ÖSSZEFOGLALÓ

Dobos Orsolya

(PhD hallgató, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola)

A legrégebben működő magyar alternatív iskolák az 1980-as évek végén, 1990-es évek elején kezdték meg működésüket. Ekkor lett lehetőség állami fenntartástól eltérő fenntartású iskolák alapítására, ezért ekkor sok iskola jött létre. Mivel ezeket gyakran valamiféle iskolamegújító szándék vezérelte, többségük alternatív iskola lett. Később jelentősebben elvált egymástól a fenntartásbeli és a pedagógiai „alternatívság”: ma már a magán vagy alapítványi fenntartáshoz nem feltétlenül társul olyan működés, amely az alternatív iskolákra jellemző. (Bár az alternatívnak mondott iskolák többsége továbbra is alapítványi vagy egyesületi fenntartású, de állami fenntartású alternatív iskolák is vannak.) Az elmúlt években a magán fenntartású iskolák mellett újabb alternatíva lett az ún. tanulócsoporthoz, vagy tanulóközösségek, amelyek működésükben nagyon hasonlítanak az iskolákhoz - azzal a jelentős különbséggel, hogy a tanulócsoporthoz iskolai működési engedéllyel nem rendelkezik, diákjaik általában magántanulói státusszal kapcsolódtak egy háttériskolához. A magántanulói státusz megszűnésével, illetve a helyébe lépő egyéni munkarend szűkebb kereteivel a tanulócsoporthoz száma erősen lecsökkent: többen megszűntek, néhányuk pedig iskolai működési engedélyt kért és kapott. Nem csak a magántanulóságra vonatkozó jogszabályok változtak, hanem a magánfenntartású iskolák alapításának folyamatára vonatkozóak is. Ezzel együtt továbbra is két olyan kiemelt terület van, amely jelentős nehézséget okoz az iskolaalapítóknak: az épület engedélyeztetése és a megfelelő pedagógusok foglalkoztatása. Az előbbi a vonatkozó jogszabályok és építésügyi szabványok

különböző értelmezése is nehezíti; az utóbbinál nemcsak az egyes pedagógusok felkészültsége és megfelelő végzettsége a kérdés, hanem komoly feladat a pedagógusok közösségének megszervezése és a közös szemlélet egységes képviselésének elérése is. Az régóta működő alternatív iskolák tapasztalatai azt mutatják, hogy minél sajátosabb szemléletet képvisel egy iskola, a csatlakozó pedagógusnak annál több időre van szüksége ahhoz, hogy ez a szemléletet magáévá tegyék és képviselni tudják. Hasonlóan ehhez az újonnan alapuló iskoláknak időre van szükségük ahhoz, hogy az előre meghatározott céljaikhoz rendelt működésükre kapott visszajelzések nyomán újra és újra definiálják saját magukat. Egy újonnan indult iskolához olyan családoknak érdemes csatlakozni, akik nyitottak arra, hogy az iskola éppen próbálja a saját arculatát kialakítani, és ebben akár aktívan részt is vesznek.

Varázsparipa

REFLEXIÓK

Margaritovits Kíra

(Neveléstudomány mesterszakos hallgató Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

Az alternatív pedagógia és az alternativitás ma már természetes módon jelenik meg a hazai közoktatásban. Az alternatív lehetőségek többfélesége biztosítja az eltérő gyermekek számára a sajátosságaikhoz alkalmazkodó sikeres fejlődést, fejlesztést. Ennek ellenére az alternatív iskolák fő koncepciójuk alapján feloszthatóak két kategóriába: a reformpedagógiai koncepciókat átvevők és a hagyományostól eltérő, más megoldásokat kereső intézmények. A változatosságukat bizonyítja az is, hogy ebbe a két csoportba sem lehet tisztán és teljes mértékben besorolni minden iskolát (Klein és Soponyai, 2011). A „Változás, megújulás az iskolában” című konferencia második online szekcióbeszélgetése a jelenkor iskolaalapítását járta körbe. Az alternatív iskolák rövid bemutatása után szó volt elvekről és gyakorlatról is. A szekció során kiderült, hogy nem csak pedagógusoktól indulhat az ötlet egy alternatív lehetőség megteremtésére, hanem a szakmán kívülről is megjelenhet a motiváció, mégpedig a szülők részéről, akik nem találnak megfelelő iskolát gyermekeik számára. Az elképzelések megvalósítása során azonban mindenki különféle akadályokba ütközött. A közelmúltban (2019. július 12-én) a köznevelési törvény módosításával még nehezebb lett a helyzetük. A meghívott vendégek elmesélték megpróbáltatásaikat, fennakadásaikat és megvitatták az iskolaalapítás mai lehetőségeit. A gyermekek életkorukból adódóan még nem képesek a törvények megértésére, szüleik nélkülözhetetlen kötelessége ezeket ismerni és teljes mértékben betartani. A hazai jogrendszer alapját Magyarország Alaptörvénye adja. Az Alaptörvény XVI. cikk (1) és (2) bekezdése alapján „minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz” és „a szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést” (Magyarország Alaptörvénye, 2016, 39. o.). Egy diák 2019 júliusáig nem

csupán intézményi jelenléttel, hanem magántanulóként is teljesíthette tankötelezettségét. Ezt 2019. augusztus 31-éig a gyámhatóság és a gyermekjóléti szolgálat véleményének kikérése után az iskola igazgatója engedélyezhette. A parlament 2019. július 12-én elfogadta a Köznevelési törvény módosításáról szóló javaslatokat, és ennek értelmében a magántanulói jogviszony az új szabályozás szerint egyéni munkarendnek felel meg (a szóhasználat miatt felvetődik bennem a kérdés: miért lett tanulóból munkát végző a gyermek?). A törvényben 2019. szeptember 1-jétől Magyarország kormánya az Oktatási Hivatalt jelölte ki a kérelmek elbírálására. Az engedélyezés a 2011. évi CXCV törvény nemzeti köznevelésről 45. § (5) bekezdése alapján akkor történik meg, „ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös” (Köznevelési Törvény, 2011). Ebbe beletartoznak a kiemelt figyelmet igénylő, sajátos nevelési igényű tanulók (mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavarral, vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdő) és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók. Kiemelt figyelmet igénylő tanulók esetén szakértői bizottság szakvéleményére, tartósan beteg tanuló esetén szakorvosi igazolásra van szükség a kérelem benyújtásához. Továbbá egyéni munkarend igényelhető például akkor is, ha hosszabb külföldi tartózkodásról van szó. Az egyéni munkarend megléte értelmezhető úgy is, mint a tanulócsoportba járás feltétele. A tanulócsoport egy olyan közösség, ahol a gyerekek rendszerint kis csoportokban, általában vegyes korosztályban, - akár egymástól tanulva - élményszerű tapasztalatok alapján sajátítják el a tananyagot. Személy szerint a legfontosabbnak mégis azt tartom, hogy eközben egészséges önbizalmat szereznek, az egyéni bánásmód és a demokratikus nevelés által. Nincs kötelező adminisztráció, nincsenek kötelező szakvégzettséggel rendelkező pedagógusok vagy kötelező épületrészek. Ha az egyéni munkarend kérelme elutasításra kerül az Oktatási Hivatal részéről (és az igazgató sem engedélyezi, hogy a tanuló tanítási órákról távol maradjon), a tanuló köteles tankötelezettségének eleget téve iskolába járni, és ezzel tanórákat és egyéb foglalkozásokat látogatni egy intézményben. Ekkor mentsvár az addig tanulócsoportba járó gyermekeknek és szüleiknek egy alternatív iskola kiválasztása. Itt azonban, ha a

szülő az ottani magasabb tandíjat állni tudja, akkor sem biztos, hogy bekerül gyermeke az intézménybe, hisz mindenhol túljelentkezés tapasztalható. A szekcióbeszélgetés során a meghívott vendégek beszéltek az iskolaalapítás megváltozott jogi környezetéről és arról, hogy mennyiben befolyásolta ez őket abban, hogy hivatalos iskolává váljanak. Kecskés Renáta a Bessenyei György Gimnáziumról elmondta, hogy eredetileg is iskolát terveztek létrehozni a Sportolók Alternatív Sulijából, a Budapest School pedig régóta szeretett volna akkreditációt szerezni, azonban ez csak idén sikerült nekik. Molnár Attila a BPS-ről kifejtette, hogy a törvény értelmében ők egyedi iskolaként szerepelnek (egy-egy tanulóközösségük helyszíne általunk felügyelt bázis, és itt nem egyéni munkarendűek a tanulók, hanem "hagyományos, iskolai jelenlét alapú" jogviszonyban állnak), és számukra az engedélyek megszerzése és az iskolává válás egyfajta minőségbiztosítás. Szerinte a javukra válhat, ha minél több ember, akár külső szabályzók hivatalokból felügyelik és ellenőrzik a munkájukat, működésüket. E két intézményhez csatlakoztak a Tópark Alternatív Iskola képviselői is. Ők is tanulócsoporthoz kezdtek munkájukat öt éve, és miután ajándékba kaptak egy iskolát, számukra nem volt más lehetőség és idén második éve indultak iskolaként. Velük ellentétben Jónási Krisztián elárulta, hogy a Da Vinci Tehetséggondozó Általános Iskola soha nem alakult volna idén tanulócsoporthoz akkreditált iskolává, ha a jogszabályok nem változnak meg. A beszélgetés során kiderült, hogy az iskolák indításának legnehezebb része a megfelelő épület megtalálása és az előírások alapján való engedélyeztetése. Szó esett arról, hogy jogilag nehéz egy igazgatói irodát kinevezni egy olyan helyen, ahol ilyen helység addig nem létezett, illetve megemlézték a költségeket is, miszerint nagy teher saját pénzből – jobb esetben adományokból –, megvalósítani a kötelező elemeket. A sokat emlegetett pedagógushiány ezen a fórumon is szóba került. Az iskolává válás magával hozta azt is, hogy a tanulócsoporthoz létrejött intézmények már nem alkalmazhatják az addigi kollégákat, ha azoknak nincsen jogszabályoknak megfelelő szakképzettségük. Többeknek nehézséget okoz az is, hogy olyan szakembereket találjanak, akik megfelelően elsajátítják az intézmény gondolkodásmódját. Bár nehéz és fáradtságos munka az előírásoknak megfelelni, Berecz Zoltán, a Fürkész Innovatív Általános Iskola alapítója szerint ennek ellenére ezek fontosak és az intézményeket hivatottak segíteni. A szekció végül hasznos tanácsokkal

zárult azok számára, akik iskolaalapításon gondolkoznak, és mint a konferencia összes többi beszélgetésén, itt is kimondtak egy kulcsfontosságú előremenetelt biztosító feltételt: fontos lenne a szakmai együttműködés az alternatív intézmények között. "A szellemi életben egy rendszer csak akkor működőképes - innovatív és kreatív -, ha autonóm. Az államnak nincs köze sem a tartalomhoz, sem a módszerekhez. Az egyetlen korlát, hogy ezek nem állhatnak ellentétben az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával és egyéb nemzetközi dokumentumokkal (gyűlésre például nem lehet nevelni, "oktatni")." (Vekerdy, 2017) A törvénymódosítás eredményeképpen: 2020. október 16-ai adatok alapján, a 2020/2021-es tanévben 45,5 százalékkal kevesebb tanuló rendelkezik egyéni munkarenddel (5214 fő), mint magántanulói státusszal a 2019/2020-as tanévben (9545 fő) (Juhász, 2020).

IRODALOM

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről.

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv> (utolsó megtekintés: 2020.11.23.)

JUHÁSZ D. (2020): Megfeleződött a magántanulók száma.

https://nepszava.hu/3095996_megfelezodott-a-magantanulok-szama

(utolsó megtekintés: 2020.11.23.)

KLEIN S. – SOPONYAI D. (2011): A tanulás szabadsága Magyarországon. Edge 2000 Kiadó, Budapest.

MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE (2016): Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.

VEKERDY T. (2017): Belső szabadság. Kulcslyuk Kiadó, Budapest.

Bodnár Barbara

(Neveléstudomány mesterszakos hallgató Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

A második szekció témája az *Iskolaalapítás most* címet kapta, ahol több különböző alternatív iskola alapítója és képviselőjük lett meginvitálva egy beszélgetésre. Az iskolaalapítás sokszor rögzös útvjáról kérdezték őket.

Már rögtön az elején kiderült számomra, hogy a legtöbb alternatív iskola alapítását valamilyen személyes tapasztalat indította el. Ahogy az alapítók sokszor mondogatták: „Valami mást szerettek volna”, mint amit tapasztaltak az állami iskolákkal kapcsolatban. Innen indították gondolataikat, és kezdték keresni saját útjukat.

A jelenlévő alternatív iskolák nagy része nem iskolaként kezdte meg működését, hanem tanulócsoporthként. A tanulócsoporthok diákjait olyan gyermekek alkotják, akik magántanulói státuszban vannak, de a szülők elképzelései a tanulócsoporth elképzeléseivel szimpatizál, így a gyermekek ebben a csoporthban tanulhatnak. Viszont vizsgázni az állami iskolában kellett, ezért a megkérdezett alternatív iskolák NAT alapúan oktatnak, viszont a tudás átadása más eszközökkel történik, mint az állami iskolákban. Több vezető hangsúlyozta, hogy a módszereik egy részét nagy gyermeklétszám esetén elég problémásan lehetne alkalmazni, ezért tudatosan törekednek az alacsony létszámra. Ezáltal képessé válnak egy családi, belsőséges viszony kialakítására, mind a gyermekekkel, mind pedig a szüleikkel.

Sok alternatív iskola küzd az épületkérdéssel. Nehéz olyan helyet találniuk, amely megfelel a gyermekeknek, a saját elképzeléseiknek, és az előírásoknak is eleget tesz. Az ellenőrzésre delegált hivatalnokok és az intézmény alapítói sok esetben egymástól tanulnak.

Az interjú második felében merül fel a kérdés, ők vajon mit értenek azon, hogy alternatív? Erre nagyon sok gondolat érkezett, mint egy igazi ötletbörzén. Egy ideával minden jelenlévő egyetértett, mégpedig, bár a NAT-ot alapul véve dolgozták ki a

pedagógiai programjukat, ám módszertanilag mindenképp alternatívnak tartják önmagukat. Tulajdonképpen a kivitelezésben térnek el leginkább az állami iskoláktól, persze a sok egyéb apróságnak nem mondható, de kicsiny dolog mellett. Felmerült egy viszonylag új fogalom is, pont ennek kapcsán, a hibrid oktatás. Ami azt jelenti, hogy a NAT alapján, de módszerekben mégis eltérő oktatási formaként írják le saját tevékenységüket. Mindamellet, fontosnak tartják a gyermek központúságot, az open learning-et és arra törekednek, hogy élmény alapú oktatást tudjanak biztosítani a gyermekeknek. Minden általuk alkalmazott pedagógiai módszer ezt támasztja alá, és erre törekszik.

A konferencia zárásaként arra bíztatnak, hogy bátran alapítsd meg a saját iskolád. Ehhez adnak egy jó kis receptet is:

1. Legyen meg a fő gondolat: de ne az határozza meg, mi az, amiben nem jó a közoktatás. Ne a „nem”.ek határozzák meg az irányelvedet, mert akkor tévúton jársz.
2. Próbálj találni hasonló gondolkozású embereket, akikkel karöltve véghez tudod vinni elképzeléseidet. Többen jobb, mint egyedül. Egyedül nehéz lesz, és ijesztő is lehet a gondolat.
3. Ha elbizonytalanodnál, gondolj a motivációdra. Inkább próbáld meg megalapítani saját iskoládat és esetleg bukj bele, mint hogy meg se próbáld. Meg se próbálni rosszabb, mint megpróbálni, ezzel vállalva, hogy esetleg nem valósul meg az elképzelésed.

Számomra nagyon érdekes volt ez a szekció, mert őszintén kíváncsi voltam az alternatív iskolák gondolkodásmódjára, hozzáállására. Komoly elmélkedésre sarkallt. Ahogy hallgattam az interjúkat, folyton azon járt a fejemben, hogy nem is lenne szükség rájuk, ha az állami oktatás kicsit többet tudna adni, akár rugalmasságban, átjárhatóságban, vagy módszertanban a gyermekeknek. Véleményem szerint az alternatív iskolák által használt pedagógiai módszerek egy része, részben vagy egészben, de állami iskolákban is megvalósíthatók lennének. Ez rajtunk áll.

Amit én erről a programról magammal viszek, és amire törekedni fogok munkám során is, az a **kreativitás**. Ha megvan a kreativitás, akkor az már fél siker, és hozni fogja magával az igényt az új módszerek iránt.

Mindenkinek ajánlom a szekció meghallgatását, mert nagyon sok árnyalatban beszélnek az iskolák alapítói, én ebben a kis írásban csupán a főbb gondolatokat emeltem ki.

Megszületett

„ÚJ UTAK A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN” SZEKCIÓ

ÖSSZEFOGLALÓ

Tamás Ivett

(neveléstudomány mesterszakos hallgató Apor Vilmos Katolikus Főiskola)

Ollé János (Pannon Egyetem) prezentált először a szekcióban. A prezentációja címe az: Innovatív oktatás-módszertan tradicionális képzési környezetben. A szekció alapkérdése az, hogy mit tudnak tenni, segíteni a leendő pedagógusoknak, hogy hatékonyabban tudják végezni a munkájukat. A csoportmunkát csoportmunkában szokta tanítani, a digitális oktatást, pedig IKT eszközök segítségével. Kreatív oktatásmódszertanokat emelt ki. Úgy gondolja, hogy az online oktatás nagyon fontos, ő összehozza a nappalis és levelezős tanár szakos hallgatókat, aminek nagyon sok jó hatása van. A teljes félévet a hallgatókkal tervezi meg. 2011-ben a világon elsőként csináltak ilyen integrált virtuális kontaktér tanulási, oktatási kísérleteket. Az andragógia mesterképzésben résztvevő hallgatóknak például már közel tíz éve igyekszik nyitottá tenni a jegyzeteket, hogy bárki elérje. Ezt a kurzust a munkaerő-piacon résztvevők is felvehették, ezáltal a piaci szereplők és a hallgatók együtt tudtak dolgozni és gondolkodni. 2013-ban nagy divatja volt a kollektívizmusnak. A játék alapú szervezésnek is nagy kultusza van most, ezzel is kísérletezett. Az oktatásszervezés kérdésére kellene alternatív módszereket találni szerinte. Sokféleképpen lehetne megújítani, szerinte a szorgalmi és a vizsgaidőszakot el kellene törölni, vagy átalakítani. A kurzusok aránytalanok szerinte. Az időgazdálkodást katasztrofálisnak gondolja, főleg a tanárképzésben, de szinte minden egyetemi szakon. Sokszor már nem azt várja el a hallgatóktól, hogy dolgozatot írjanak, vagy szóbeli feleletet tegyenek, hanem el kell készíteni egy órát, csoportmunkát vagy tananyagot, hogy produktív legyen a

tevékenység. Fontosnak tartja, hogy növeljék a kooperatív feladatok számát. A képzés nem szocializálja őket arra, hogy nekik együtt egy nevelőtestülettel kell dolgozni. Ennek egyik formája az lenne, hogy a képzésben, projektekben kellene dolgozni közösen.

Trentinné dr. Benkő Éva az ELTE-TÓK Idegennyelvi Tanszékének docense. Prezentációjában bemutatta, hogy a kisgyermeknevelők feladata kulcsfontosságú. Szemléletet kell közvetíteni, amellyel ők is megtapasztalják, hogy élményszerűen, kompetencialapúan, a teljes személyiséget fejlesztő módon, egyénre szabottan kell megvalósítani az oktatást. A pedagógus kulcsszereplő. Fotókat mutatott be a koronavírus előtti és utáni időszakból. Például: a kutatók éjszakájáról, drámafesztiválról. Van egy kezdeményezésük: a dobj el mindent és tanulj/taníts nyelveket, ilyenkor az egész karon megáll az élet, sajnos idén nem tudták megtartani. A tanulás és kísérletezés megvalósul angol nyelven is, azonban ez most nem lehetséges. Ezt váltották ki a járványhelyzet alatt, úgynevezett tutorial videók készítésével, amelyen a hallgatók a különböző kísérleteket felvették és egymást értékelték. 2017-ben is kértek más olyat a hallgatóktól, hogy a feladataikat különböző IKT eszközökön is osszák meg, weboldalakon is akár. A hallgatók hang alámondásos ppt-eket is készítettek. A vizsgázás „A kétnyelvűség elmélete és gyakorlata” kurzuson nem tételhúzással valósul meg, hanem egy úgynevezett kreatív, reflektív portfólióvizsga zajlik, védés-szerűen.

Dr. Racskó Rékának adták át a szót. Az Eszterházy Károly Egyetem oktatója. Az egrí gyakorlatokról beszélt. A prezentációja címe: A technológia szerepe a 21. századi kompetenciák fejlesztésében különös tekintettel a 4C-re. Három tantárgy van, amely minden pedagógusnak kötelező: Alap IKT, Elektronikus tanulási környezetek, Pedagógus mesterség IKT alapjai. Fontosnak tartják, hogy a technológia több értelemben is jelen legyen a pedagógusok képzésében. Betekintést nyerjenek, hogy milyen más platformok vannak az iskolákban elterjedt Microsoft-szoftverekhez képest. A céljuk, hogy a hallgatók végig találkozzanak a távoktatásos képzéssel is. A hallgatóknak jól felépített tananyag áll rendelkezésre. A kreativitást, az együttműködést, a kommunikációt, és a kritikai gondolkodást megpróbálják minél ezeken a kurzusokon szélesebb körben biztosítani a hallgatóknak, ehhez elsősorban a LEGO eszközöket (LEGO digitális történetmesélés, LEGO digitális matekkészletet)

használják. 2009 óta végeznek az egyetemen iskolakísérleteket, amelyeket az egyetem gyakorló iskolájában valósítanak meg.

Bényei Judit a MOME egy éves tanárképzésének oktatója. A hallgatók már a művészi képzés során is kapcsolatba kerülnek az oktatói munkával. Felhasználó központú gondolkodást képviselnek. A közoktatásban is el tudnak helyezkedni. A művészeti egyetemek 2016-2020 között részt vettek egy EFOP projektben, amely keretében rengeteg hasznos kisebb projektet hoztak létre a közoktatás javítása céljából. A MOME együttműködik néhány alternatív iskolával, illetve a designoktatással próbálta segíteni a közoktatást. Ez a honlapjukon el is érhető.

Kulcsár Gábor következett, aki a Waldorf Pedagógiai Intézetben dolgozik. 45 Waldorf iskola van jelenleg Magyarországon, és körülbelül 60 óvodai csoport. 1991-ben Solymáron jött létre a Waldorf óvodapedagógus és tanárképzés központja. Független és autonóm képzés. Mi az óvoda és iskola szerepe? A nappali óvodapedagógus képzés egyik része az önnevelés, másik a három módszertani képzés. A Waldorf óvoda és iskola megpróbál úgy működni, mint egy háromlábú intézmény, amelyben három egység van: a diákok, a szülők és a pedagógusok. Közöttük kialakul egy bizalmi együttműködés, és azt is megtanítják a képzéseken, hogy ez mennyire fontos és hogyan épül fel. A gyakorlati és elméleti képzés ugyanolyan fontos a képzéseken, ezek úgynevezett duális képzések, mert a képzés bizonyos része Waldorf óvodában vagy iskolában történik.

Dr. Cziike Bernadett (AVKF – Főiskolai docens) az Alternatív pedagógiák két éves szakvizsgára felkészítő szakirányú képzések alapítója. Az önmegismerést, gyermekmegismerést, az iskolai kapcsolatokat, a saját élményű képzést tartják fontosnak. Az újonnan kialakult alternatív iskolák számára kellene létrehozni egy műhelyt valakinek, ez az egyik feladat. Az új alternatív iskolákat nem pedagógusok alapították, ez szerinte rossz irány, ez bizonyítvány a pedagógusképzésről, a megújító emberek nem a pedagógusok közül jönnek. 30 évvel ezelőtt nem volt olyan iskola, amelyet ne pedagógus vagy pszichológus alapított volna. Szerinte a különböző felsőoktatási intézményeknek is együtt kellene működni, és jó lenne egy műhelyt létrehozni, amellyel tudnák egymás munkáját is segíteni.

Palkóné dr.Tabi Katalinnak felkeltette a figyelmét a design gondolkodás módszertana. Ez a módszer segít mindig a közös problémák azonosításában, és az empatisálás szakaszával az érdekelt felek szempontjainak összegyűjtésével, és mindenki szempontjának figyelembevételével új megoldásokat ajánlani.

„Fenyőünnep”

Czike Bernadett:

A Humán Specifikus Motívumok és az alternatív pedagógiák kapcsolata

Nekem teljes megvilágosodást adott, amikor felfedeztem (elolvastam az Affektív pszichológia c. tankönyvben) a hat humánspecifikus motívumot. Egyrészt azért, mert pontosan azokat a szükségleteket, motívumokat, hajtóerőket tartalmazzák, amik úgy gondolom, hogy rendkívül fontosak az ember életében. Nekem magyarázatot adtak egy csomó igényemre, szükségletemre, ugyanakkor pedig az alternatív pedagógiáknak egy olyan világos összefoglaló vázát adták számomra, hogy mitől alternatív egy iskola, mi az, ami a legfontosabb benne.

Rengeteg cikk és gondolat jelent meg erről a témáról az elmúlt időszakban, mégis valahogy, amikor ezt a hat motívumot, szükségletet elolvastam, akkor ráébredtem, hogy igen, valójában tényleg erről van szó. Ezek az iskolák abban mások, hogy ezeket a motivációkat veszik figyelembe, amikor pedagógiai programot írnak, amikor a gyerekekkel foglalkoznak.

Úgyhogy lássuk is, hogy melyek ezek a motívumok. Nem nagy újdonságok, az az igazság, csak valahogy rendbe teszik a dolgokat.

Az első nagyon fontos szükségletünk a társas szükséglet. Az affiliáció és intimitás szükséglete, az egymáshoz tartozás, a valakihez tartozás, a szoros hosszú-távú emberi kapcsolat szükséglete, amire mindannyiunknak szüksége van.

Most a karantén helyzet (2020. május) rettenetesen jól megvilágította ezt, hiszen egy szükségletnek mindig az a jellemzője, hogy ha hiányzik, ha nincs, csak akkor jövünk rá, hogy mennyire fontos. Most nagyon erősen kiderült, hogy az, hogy valahová tartozzunk, valamilyen közösséghez tartozzunk, valakikhez tartozzunk, mekkora jelentőséggel bír, és az mennyire meg is nő egy ilyen súlyos krízis-helyzetben.

Az iskoláról is egyértelműen kiderült, hogy az nem elsősorban a tudásnak, a tudás megszerzésének a helyszíne, hanem egy társas közeg, ahol szocializálódunk, emberi

kapcsolatokat építünk, barátságokat, szeretetet érzünk azokkal a gyerekekkel és felnőttekkel, akikkel együtt élünk, tanulunk és dolgozunk.

Az egymásra figyelés, empátia, tehát a szociális kompetenciáknak színtere az iskola, és azért éreztük rosszul magunkat, vagy érzik rosszul magukat a gyerekek is meg a felnőttek is ebben a helyzetben, mert ezek a dolgok hiányoznak. Talán lehet úgy beszélgetni, ahogyan most mi is beszélgetünk (Messengeren, online), de óriási különbség van abban, hogy személyesen találkozik az ember valakivel és kontaktust teremt, „térközt szabályoz”, megöleli, távolabb megy, empátiát gyakorol, az egész testével kommunikál.

Alternatív iskolák tanáraival vagyok szorosabb kapcsolatban, és azt látom, hogy a digitális oktatástól és a karanténtól ők jobban kétségbe estek. Az elején legfőképpen. Úgy tűnik nekem, hogy az alternatív pedagógiának, az alternatív iskoláknak a személyesség, a kapcsolat a legfontosabb, hiszen erre az együttlétre építik fel a pedagógiájukat. Ezért ez a fajta digitális, online élet, a „legyünk távol egymástól” és „nem vagyunk ott, és mindenki majd a képernyőn látszik csak”, ez valójában alapjaiban húzza keresztbe az alternatív pedagógiáknak az alapelveit és a számításait.

Azt is szokták mondani, hogy kisebb gyerekeknél ez nagyobb problémát okozott, nagyobbaknál már nem akkora probléma. Én azt gondolom, hogy alternatív iskolákban a nagyobbaknál is ugyanilyen problémát jelentett. Persze nyilvánvaló: itt nem csak alternatív iskolákról van szó, hanem minden olyan pedagógusról, akik ezzel az „alternatív szemlélettel” dolgoznak - a személyességgel, a kapcsolatépítéssel, az egymásra figyeléssel, a kooperatív tanulással. Tehát akik olyan technikákat használnak, és arra építik fel a pedagógiájukat, hogy van affiliáció és intimitás szükségletünk. Az ilyen iskoláknak és ilyen pedagógusoknak a digitális oktatás nagyon nehéz helyzetet teremtett.

Ide kapcsolódik a második humánspecifikus motívumunk, a kompetencia motívum. Ez a másik nagyon fontos szükséglet, motiváció, ami arról az érzésről, meggyőződésről szól, hogy hiszek abban, hogy hatással vagyok a környezetemre. Oda tudok hatni, tudok dolgokat irányítani. A körülöttem lévő dolgok nem sorsszerűen jönnek, hanem én

magam intézem ezeket az ügyeket, dolgokat. Hiszek abban, hogy hatással vagyok a környezetemre, és ez nagyon szoros kapcsolatban van az úgynevezett belső kontrollal, hogy belülről ellenőrzött vagyok, nem a sors irányít, nem a külvilág irányít, nem megyek a dolgok után, hanem én magam cselekszem, és én magam csinálom, alakítom a dolgokat. És hiszem azt, hogy ezeknek a dolgoknak, amiket csinállok, értelme van. Ez most itt, ebben a karanténos helyzetben szintén sérült, vagyis az a helyzet, hogy nem tudtuk ezt a szükségletet kielégíteni, mert ennek pontosan az ellenkezőjét éltük meg, egész pontosan azt éltük meg, hogy valamilyen tőlünk teljesen független dolog, egy katasztrófahelyzet, egy veszélyhelyzet irányítja az egész földkerekség életét. Tanítjuk is a pszichológiában, hogy itt a legrosszabb dolog a tehetetlenség érzése, hogy az ember nem érzi úgy, hogy tud hatni ezekre a folyamatokra.

Ennél fogva a kompetencia motívum is enyhén szólva kielégítetlen maradt az elmúlt két hónapban. A gyerekek a saját döntéseikkel és az önállósággal kerülhetnek közelebb ahhoz az érzéshez, hogy képes vagyok valamire és képes vagyok hinni is abban, hogy képes vagyok valamire. Fontos itt az önismeret és az önbizalom növelése, fontos az, hogy kipróbálhassa magát és sikere legyen. „Kipróbáltam, sikerült!” Ezek az élmények adják meg az embernek a kompetencia motívumot. Nem nehéz arra asszociálnunk, hogy a jelenlegi iskolák többségében ennek fejlesztése és kielégítése helyett ennek lefaragása és visszafejlesztése folyik. Persze mindez akaratlanul, de mégis.

A harmadik az autonómia motívum. Az első volt az affiliáció és intimitás, második a kompetencia motívum, és a harmadik az autonómia motívum. Ez a függetlenség, a szabadság vágya, ami nyilvánvaló, hogy mindannyiunkban benne van. Mindenkinek elementáris igénye van rá, és nem jó az a megközelítés, hogy vannak emberek, akik jobban szeretnek alkalmazkodni, szeretik, ha „mások mondják meg helyettük”, a diktatúrát szeretik, a hatalmat szeretik. Nem igaz! Minden emberben ott van autonómia motívum, önállóság motívum, függetlenség motívum. Minden ember szeretné a saját életét a saját irányítása alá venni, és olyan dolgokat csinálni, amik őt érdeklik, dönteni a helyzetekben. Legfeljebb leszoktatták róla, vagy félelemből nem meri ezt megtenni.

Megint az is nyilvánvaló, hogy ezt a motívumot is, mint a többi, lehet fejleszteni és lehet támogatni iskolai vagy óvodai környezetben, vagy szülői háttérrel, vagy politikai környezetben, és ugyanúgy lehet ellene is dolgozni.

Ezek mind olyan szükségletek és motívumok, amelyek a környezet által befolyásolhatóak, de alapjaiban mégis mindannyiunkban benne vannak.

A következő, a teljesítmény motiváció. Ez azért érdekes, mert ez a hat motívum közül csak az egyik, tehát nem arról van szó, hogy a teljesítmény motiváció uralja az ember egész életét, és attól vagyunk boldogok, hogyha jól teljesítünk. Nagyon fontos tudni, hogy a teljesítmény mindig egy társas összehasonlításon alapszik, mindig valamilyen közmegegyezés alapján mondjuk azt valamire, hogy teljesítmény. Ha többi ember is úgy látja, ha számokkal is tudjuk bizonyítani, akkor tartjuk teljesítménynek. Mindig összehasonlításon alapul, mindig mérhető valami, számokkal és sorrenddel lehet lejegyezni: első helyezett, 5-ös osztályzat stb. Ebből az is következik, hogy erős kapcsolata van a versennyel. Az összemérés lehetőségét általában a verseny adja. Nagy hangsúlyt kap ez az életünkben, sokkal nagyobb, mint, ami megilleti. Gondoljunk bele, hat egyenlő súlyú szükségletünkből ez csak az egyik.

Ezt követi az önmegvalósítás szükséglet, amire például kifejezetten pozitív hatásai is vannak a karanténnak. Pillanatnyilag sok-sok tevékenységünk az önmegvalósítás kategóriájába esik, pl. a kertépítés, vagy az, hogy lefotózzuk az ablakból a kilátást és feltesszük a közösségi oldalra, hogy lám, ezt a fotót készítettem, vagy ilyen és ilyen dolgot raktam össze, azt vagy ezt főztem, vagy éppen ezt kötöttem. Ezek az önmegvalósításnak olyan területei, melyek most a karantén ideje alatt szárnyalni kezdtek.

Az is nagyon fontos dolog, hogy itt szerepet játszik egyfajta egyensúly igény is, az én meglátásom szerint. Nevezetesen, ha az egyik kompetencia területen vagy az egyik szükségletben hátrébb kerülünk, az egyik motivációt nem tudjuk megfelelően kielégíteni, akkor a másik jobban előtör bennünk, és sokkal, nagyobb erővel jön, hozakodik elő. Ez történt az önmegvalósítással. Erre a motívumra mondja azt az alternatív pedagógia, hogy a saját út megtalálása a fontos, a fejlesztő értékelés a fontos,

hiszen minden gyereknél azt kell megtalálni, hogy neki mi megy jól, milyen egyéni fejlesztésre van szüksége. Tehát nem mindenkinek kell ugyanazt megtanulnia, van, aki ebben jó, van, aki abban jó, mindenki másban tehetséges, másfajta fejlesztést igényel.

Ezek a pedagógiai elvek mind-mind olyan dolgok, amik erre a szükségletre, az önmegvalósítás szükségletére épülnek, ez az alapjuk. Szüksége van mindenkinek az önmegvalósításra, ami abból fakad, hogy éppen neki mi a jó, mi okoz örömet, mit tart fontosnak az életében. Mindig azt szoktam mondani, hogy mindenkinek kell, hogy legyen egy ügye, hogy valamit előre akar vinni, valamit akar csinálni az életben. Valamilyen ügyünk kell, hogy legyen, és azt gondolom, hogy ez maga az önmegvalósítás, hogy talállok magamnak valamilyen Ügyet. Ennek nincs köze ahhoz, hogy hogyan lehetne ezt megmérni, vagy, hogy mások erről mit gondolnak, vagy mások hogyan vannak ezzel az üggyel. Ez az én ügyem, erre születtem, ezért vagyok itt a földön.

És persze ezek az ügyek az életünk során változhatnak is. És akkor itt kapcsolódhatunk a változáshoz, a rugalmassághoz, a kockázatvállaláshoz, ami szintén fontos témánk a Változás, megújulás c. alternatív pedagógiai konferencia kapcsán.

A hatodik motívum a transztendencia. Azért kapcsolódik hozzánk különösen, mert ezt is meg lehetett most a karantén ideje alatt figyelni. Azt jelenti, hogy misztikusság-vágy, valami földön túli, egy olyan élmény iránti igény, amelyet például művészek tudnak nyújtani. Itt megfigyelhetjük, hogy hány hangverseny az, amit megnéztünk mostanában, hány kiállításra mentünk el virtuálisan, hány művészeti programot, verset halhattunk meg. Valószínű, sokkal többet, mint egyébként a nagy rohanásban szoktunk.

Tehát éppen azért lett annyira erőteljes, erősödött fel annyira most ez az igényünk, mert a valóság ezzel a vírussal pont az ellentétes érzetet adja nekünk. Az ember a fejében már állandóan ezt a félelmetes valóságot látja, ami hatalmas szorongást és félelmet kelt benne. És akkor innen el lehet menni online a bábszínházba, színházba, a vershallgatásba, a Zeneakadémiára, az ilyen koncertre, olyan koncertre. stb. Ennek azért is van most ekkora jelentősége, mert a többi féle élmény valamilyen szinten le van fékezve.

Mit hoz a jövő?

Vajon hol lesz a helye az alternatív iskolák esetében később a digitális oktatásnak? Mindenképpen azt gondolom, hogy erőteljesebb lesz a helye. Biztos vagyok benne, hogy azok a kollégák, tanítók, tanárok, akik most elkezdtek alkalmazni és tényleg mindennaposan használni, azok többet fognak élni vele.. Ugyanakkor az is nagyon fontos, hogy a digitális oktatást a helyén használjuk.. Hiszen ez is csak egy eszköz, ami igazából egy alternatívája a többi eszköznek. Mivel most rá voltunk kényszerítve, nyilván kiderült, hogy sokkal több feladatot lehet így elvégezni és sokkal több mindenről vált egyértelművé, hogy át lehet-e tenni erre az eszközrendszerre, vagy nem.

Ki-ki másként éli meg a jelenlegi változásokat. De a hagyományos oktatásban és iskolákban tantó pedagógusoknak az okozhat nagy nehézséget, hogy egyértelművé vált az, amit mindenki tud, és már régóta tud, hogy igazából a tananyag ott van az interneten. Már régen nem arról van szó, hogy az ismereteket kellene csoportba szedni és átadni. Így, hogy most mindenki a gép és az internet előtt ül, ez is annyira magától értetődő lett, hiszen, ha egy másik gombot nyom meg a diák, akkor nem mi vagyunk ott jelen a képernyőn, hanem maga az ismeret. Hiszen ott vannak azok a tudások, amelyekből mi dolgozatot vagy felmérést akarunk íratni. Szerintem most a tanároknak az okozza a nagy kihívást, hogy hogyan lehet akkor cselekedtető, tevékenykedtető, kicsit konstruktívabb megoldásokat kívánó feladatokat adni, hogy ha kiesik a kezükből az ismeret-átadási funkció.

És még egy dolog, amiben változás lesz biztosan: és ez is olyasmi, amit az alternatív iskolák nagyon régóta mondanak. Nevezetesen, hogy a szülőnek és a pedagógusnak együtt kell működni. Nem létezik az, ami nagyon sokszor most is megfigyelhető, hogy egymásra tolják át a problémát. Az egyik a tanárt a másik a szülőt hibáztatja, hogy „ilyen gyerekekkel nem tudok mit kezdeni”. Az ún. „Máskor scináljanak jobb jerekeket” szemlélet sokszor ma is uralkodik, ahogyan ezt Weöres Sándor szellemesen megírta. Az a teljesen nyilvánvaló dolog, hogy a szülők és a tanárok egy hajóban eveznek, talán most, a karantén és a digitális oktatás hatására gyökeret ver a magyar iskolák pedagógiai gondolkodásban.

Nagy változás lesz az is, hogy a tananyag centrikusságnak ezennel vége lesz.

Valószínűleg a különböző digitális eszközök használatára is sokkal nagyobb lesz most már a hajlandóság, mert most kényszerből kipróbálták azokat a tanárok.

A szülő és a tanár közötti viszony szorosabb lesz és empatikusabb. Beleláttak ugyanis egymás munkájába.

Ugyanakkor teljesen nyilvánvalóvá vált az is, hogy az iskola elsősorban szocializációs közeg, közösség. Rendkívül fontos a gyerekek és a tanárok életében tudomásul venni, hogy az iskola elsődleges funkciója nem a tananyag elsajátíttatása, hanem a szocializáció. Annak a ténynek a figyelembevétele és kihasználása, hogy a közösség inspirál és előre visz. Az, ami eddig olyan természetes volt, hogy együtt vagyunk, együtt csinálunk dolgokat, az reményeim szerint most végre érték lesz. Nagyon bízom benne, hogy a mostani nehéz helyzet és a digitális oktatás tapasztalatai a kooperatív tanulás, a szociális kompetencia, a fejlesztés irányába fogja elvinni az oktatást.

Összességében reménykedem abban, hogy a közeljövőben elég sok változás fog bekövetkezni. Mert most olyan dolgokra derült fény, amiket nagyon régóta előadásokon, képzéseken tanítunk, mondunk, hirdetünk, a modern pedagógia tankönyvekbe írnak régóta. De akkor van a legnagyobb ereje ezeknek a gondolatoknak, amikor valaki meg is éli őket, és ezáltal sokkal erősebben hatnak, mintha bárhol elolvasná, bárhol megtanulná vagy bárkitől meghallgatná. Úgy is mondhatjuk, hogy akkor ébred rájuk, amikor átéli azokat. És így van ezzel most az iskola minden szereplője, csomó minden most válik nyilvánvalóvá. A legnyilvánvalóbb pedig éppen az, hogy mindenképp gyökeres változás kell.

A KONFERENCIA ÉRTÉKELÉSE

Tallér Júlia

(Apor Vilmos Katolikus Főiskola Alternatív Pedagógiák Módszertani Központ)

Digitális Fórum

A fórumon Czike Bernadett, Fenyő D. György, Nádori Gergely, Somodi Ágota és Tallér Júlia beszélgetett.

76 % érezte úgy, hogy a fórum megerősítést és támogatást adott a tanítási gyakorlatomban,

70% érezte úgy, hogy kapott olyan ötleteket, amelyeket alkalmazni fog a saját gyakorlatában,

96,2% gondolta, hogy az előadók szakmai hozzáértése meggyőző volt számára.

A fórumon elhangzott gondolatok közül legjobban foglalkoztatja a résztvevőket:

- hogyan lehet ötvözni a személyes és digitális tanítást
- értékelés mikéntje a távoktatásban
- Hogyan lehet elérni digitálisan a számomra fontos oktatási értékeket
- a hibrid oktatás egyelőre nem optimális
- az iskola nevelési szerepe miatt még sincs vége az intézményesült nevelésnek, azonban, ennek fényében átgondolandó, mire használjuk a jelenlétet.
- Hogyan fejleszthető a szociális kompetencia a számítógépek használatával?
- Az oktatás céljának kérdései

- A megváltozott tanítási/tanulási helyzetben rejlő lehetőségek az online világban
- Online-offline oktatás összekapcsolva.

30 év: Hagyományépítés és változás egyidejűsége

A beszélgetés résztvevői:

Szeszler Anna, Bakonyi Katalin, Nagy Ilona, Lipták Erika, Lányi Marietta, Mezei Katalin, Kerényi Mari, Mayer Ágnes, Ruh Borbála, Sík Eszter,

A visszajelző kérdőívet kitöltők

81% értékelte úgy, hogy a beszélgetés nagyon izgalmas és érdekes volt számára

77% érezte úgy, hogy sok új információt, hasznos ötletet kapott.

A beszélgetésben elhangzott gondolatok közül legjobban foglalkoztatja a résztvevőket:

- mennyire fontos egy közösség tagjának lenni
- Hogyan tovább?
- a hagyomány fontossága
- Oktatás jövője
- sokfélék, mégis egy ügyért, 20-30 éven át kitart ugyanaz a lelkesület, bizonyosság a dolgok értelmében, a változás esszenciális elem
- A szülőkkel hogyan lehet hatékonyan együttműködni, egymás értékrendjét tiszteletben tartva?
- Jó volt látni, érezni a beszélgetők lelkesedését, szakma szeretetét.
- Hogy lehet a hagyományokra építve folyton újítani?

- Hogyan tudja beépíteni a közoktatás az alternatív programokat?
- Hogyan lehetne általánosabbá tenni az alternatív iskolák tudását és gyakorlatát?

Iskolaalapítás most

A beszélgetés résztvevői:

Dobos Orsolya, Berecz Zoltán, Jónás Krisztina, Kecskés Renáta Bernadett, Zlatarov László, Gady Lilla, Molnár Attila, Vikukel Zsuzsa

A visszajelző kérdőívet kitöltők

88% értékelte úgy, hogy a beszélgetés nagyon izgalmas és érdekes volt számára

77% érezte úgy, hogy sok új információt, hasznos ötletet kapott.

A beszélgetésben elhangzott gondolatok közül legjobban foglalkoztatja a résztvevőket:

- lehet más utakat keresni
- jó lenne találkozni velük személyesen
- a sok férfi
- érdekes, hogy az alapítók nem az intézményesült oktatási rendszerből jönnek többnyire? Mi lesz ebből? A minőségbiztosítás így valóán kérdés, de izgalmas, hogy a társadalom igényei befolyásolják az iskolaalapítást. Kérdés marad az esélyegyenlőség: Ki tud hozzáférni?
- Milyen nehéz kilátni az iskolából a valóságra. Hiszen mi mindig iskolába jártunk!
- Még több iskola alapításra biztatás hangzott el lényegében, hiszen minden gyermek más.
- fontos, hogy van rá lehetőség

- Hogyan tudnánk elérni a közoktatásban, hogy a gyerekek a saját tempójukban haladhassanak?
- Mi is most kezdjük...másnak is sikerült!

Új utak a pedagógusképzésben

A beszélgetés résztvevői:

Tabi Katalin, Czike Bernadett, Bényei Judit, Kulcsár Gábor, Ollé János, Racskó Réka, Trentinné Benkő Eva

A visszajelző kérdőívet kitöltők

63% értékelte úgy, hogy a beszélgetés nagyon izgalmas és érdekes volt számára

54% érezte úgy, hogy sok új információt, hasznos ötletet kapott.

A beszélgetésben elhangzott gondolatok közül legjobban foglalkoztatja a résztvevőket:

- Nagyon egyenetlen volt, voltak érdekes és szinte vállalhatatlan előadások.
- miként lehetne a pedagógusképzést teljesen megújítani...
- Hogyan lehetne átalakítani a pedagógusképzést?
- Pedagógusképzés hatékonysága
- Mire készít fel a tanárképzés? Egyszerre tűnik innovatívnak/korszerű pedagógiai elveket követőnek és konzervatívnak. A Waldorf tanárképzés "nevelésközpontúsága" kapcsán viszont nem volt kétségem.
- Miért kell ragaszkodni az elavult hagyományokhoz?
- Szimpatikus számomra, az együtt munkálkodásra felhívó végszó
- megjelennek az újdonságok a képzésben

- A saját élményszerzést nagyon fontosnak tartom.

A konferenciával kapcsolatos egyéb vélemények, javaslatok:

- Összességében érdekes és motiváló volt a konferencia, a szekciók koordinátorai jól irányították a beszélgetéseket. Mind a 30 éves, mind az új iskolákat bemutató szekcióban túl sok beszélgetőpartner volt. A sok bemutatott iskola motiváló volt, látszott, hogy sokan voltak és vannak, akik sok energiát fektettek bele egy új iskola létrehozásába és, hogy nem reménytelen ez a küzdelem. Ugyanakkor, főleg a 30 éves iskolák esetén, érezni lehetett, hogy mindenkinek rengeteg mondanivalója lett volna még, és mindenről csak nagyon felületesen esett szó. Köszönöm, hogy megszerveztétek.
- Alig várom, hogy személyes találkozások lehessenek egy újabb, másik konferencián!! Köszönet az egészért!!
- Gratulálok a szervezéshez!
- Szuper volt a konferencia! Valami megkérdőjelezhetetlenül érték és bizonyosság ebben a zűrzavaros világban. Cziike Bernadett felvetése a régi és az új iskolák összefogásáról, közös szakai fejlődéséről nagyon tetszett! A tanárképzés terén is kellene az intenzív párbeszéd a "hagyományos" és alternatív/reform képzések között.
- Jó lenne konkrét módszertani ötletekről részletesen hallani. Pl. resztoratív konfliktuskezelés, gamification stb. olyanoktól, akik a visszáját is elmesélik.
- Furcsa számomra, hogy ha az a tapasztalás, hogy minden résztvevő tisztában van azzal, hogy már jó ideje itt lenne az idő a változtatásra, még sem történik változtatás.

Szakmai visszajelzések a konferenciáról

Végighallgattam és nagyon élveztem.

Talán kevesebben foglalkoznak azzal, hogy az iskoláskor előtt mire és hogyan lehet használni a kommunikációnak és a tanulásnak ezt a módját. Persze egészen más célokkal és megoldásokkal. Az online lét az óvodákat is érintette, és - vírustól függetlenül - érinteni is fogja.

Nagyszerű volt és köszönjük Mindannyiótoknak!

Bakonyi Anna

Óvodai szakértő

Köszönet a hatalmas munkáért, amellyel a jelenlegi mostoha körülmények között is éltetitek a konferenciát, és eszményét.

Ehhez illő a rektor beszéde, amely meglepő módon oda helyezi az alternatív pedagógiát, ahol valóban helye van, illetve lenne a tanárképzésben. Reméljük eljön az az idő is, amikor a pedagógusképzésnek valóban szerves részévé válik.

Nagyon örülök, hogy Kereszty Zsuzsát láthatjuk, hallhatjuk. Mint mindig, nagyon fontos, előremutató gondolatokat fogalmaz meg számunkra. Kívánom, hogy még sokáig tehesse ezt meg!

Remélem a konferencia többi résztvevője számára érzékelhetővé válik ebben a különös formában is az alternatív pedagógiákat képviselők elkötelezettsége, a magas szakmai színvonal, amellyel évtizedek óta hol jobb, hol rosszabb körülmények között újból és újból megújulva dolgoznak rendkívüli kitartással, a szeretet, amellyel az ügyet és a tanítványok boldogulását képviselik.

Zágon Bertalanné

Lépésről Lépésre Program mentor

Nagyon köszönöm az összes korábbi előadást, beszélgetést!

Fantasztikus volt hallgatni benneteket, mint régi/új alternatív iskola képviselőjét, az összes hagyományt, eredményt!

Gratulálok az első online szekcióhoz, remek volt!!!

Köszönöm, hogy veletek lehettem ma délelőtt, büszkeség közétek tartozni!

Szabó Éva

Gyermekek Háza

Nagyon érdekes volt az újabb iskolák szekciója. Jó volt érezni, hogy a lendület, lelkesedés és nyitottság egy következő generációban éppen úgy van jelen, mint 30 éve bennünk volt. Íme egy újabb bizonyíték arra, hogy a sajátélményű tanulás nem kihagyható, nem léphető át. Lehet másoktól ötleteket kapni, tanulni, de az eredmény csak akkor lesz saját, ha végigjárják az utat, feltalálják, megtalálják megoldás sokat. Ez így működik gyerekekkel és tanárral még egy iskolán belül is, no pláne egy-egy új intézménynél.

Ez a konferencia is segít megteremteni, megőrizni az igényt, megtartani a türelmet, kitartást, mert senki nincs egyedül!

És akkor még régi álmunk, a pedagógusképzés most jön. Emlékeztek, amikor egy alternatív pedagógusképző alapkövét tettük le a Vendel utcában Göncz Árpád akkori Köztársasági elnökkel?

Folytassuk! És mindenkinek köszönöm ezt az élményt!

Szeszler Anna

Lauder Iskola alapító

Kedves szervezők, szekcióvezetők, résztvevők, előadók és Zsuzsa, mint díszvendég, annyira jó volt legalább így látni és hallani titeket! Nagy teljesítmény, hogy sikerült és hogy ennyire jól sikerült, gratulálok!

Zsuzsa behozta közénk Várhegyi Gyurit és Vekerdy Tamást, Anna és Kati a saját iskolájánál ismét említette őket. Jó volt hallani, ahogyan Orsi megidézte a két háború közti reformiskolákat. A 90es évek elejétől jöttünk mi. Aztán most itt vannak az újak, milyen érdekes emberek, és hogy ennyi férfi, ennyi nem pedagógus, aki mélyen érdekelt az iskolaindításban, de jó!

Gábor Anna

Rogers Iskola alapító

Terveinkben szerepel, hogy a most elmaradt, előzetesen tervezett témáknak, szekcióknak egy következő, személyes találkozáson alapuló konferencián helyt adjunk.

Néhány téma a tervezett szekciók közül:

- Szupervízió a szakmai személyiségfejlesztés módszere
- Jó gyakorlatok a csukott ajtó mögött
- Alternatív programok hagyományos keretek között
- Magatartáskezelés, biztonságos tanítási, tanulási környezet - szabályok az iskolában
- Így készíts lapbook-ot!

Gyertyagyújtás

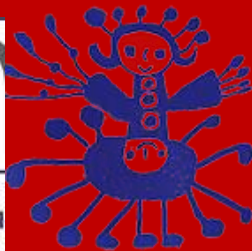
Tartalom

Czike Bernadett: A Változás, megújulás konferencia előzményei.....	7
RÉSZLETES PROGRAM.....	9
Gloviczki Zoltán: Köszöntő.....	14
Kereszty Zsuzsa: Köszöntő.....	15
Horn György: Csak a változás állandó.....	19
REFLEXIÓ Adravec Ibolya	31
Séllei Beatrix: A változás pszichológiája	34
REFLEXIÓ Tóth-Varga Réka.....	45
DIGITÁLIS TANÍTÁS-TANULÁS FÓRUM.....	50
Fenyő D. György: Pedagógiai jegyzetek a karanténból.....	50
REFLEXIÓK.....	59
Deli Zsolt	59
Gergye Szilvia.....	65
„HAGYOMÁNY ÉS VÁLTOZÁS” SZEKCIÓ	70
A MEGHÍVOTT ISKOLÁK BEMTATKOZÁSA: „AMIRE BÜSZKÉK VAGYUNK”	70
ÖSSZEFOGLALÓ Bendő Emese.....	90
„ISKOLAALAPÍTÁS MA” SZEKCIÓ	97
ÖSSZEFOGLALÓ Dobos Orsolya	97
REFLEXIÓK	99
Margaritovits Kíra.....	99
Bodnár Barbara.....	103
„ÚJ UTAK A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN” SZEKCIÓ	106
ÖSSZEFOGLALÓ Tamás Ivett.....	106
Czike Bernadett: A Humán Specifikus Motívumok és az alternatív pedagógiák kapcsolata	110
A KONFERENCIA ÉRTÉKELÉSE Tallér Júlia.....	117

Az élet, és így az iskolai élet is igényli az állandó önreflexiót és az állandó rugalmas alkalmazkodást az új körülményekhez. Az iskolai szervezet és a benne lévő felnőttek, a pedagógusok akkor végzik jól a munkájukat, ha visszacsatolnak, monitorozzák, elemzik a lezajlott folyamatokat és képesek az állandó megújulásra, változásra. Konferenciánk és a nyomában született kötet ezt a képességet állítja középpontba. Témája az alternatív iskolák elmúlt harminc évének fejlődéstörténete, és a hagyományos iskolák megújulása és fejlődésének lehetőségei. A változás ugyanis olyan ajtó, mely belülről nyílik...

Házigazda: Apor Vilmos Katolikus Főiskola Alternatív Pedagógiák Módszertani Központ

Társszervezők és partnerek: Szabad Iskolákért Alapítvány, Alapítványi és Magániskolák Egyesülete, Felelős Szülők Iskolája.

Médiatámogatóink: Kölöknét, Babanet, SZKÚL Magazin